Sannsagor och fantasier

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk av Ernst Lundquist (1851-1938) har digitaliserats 2017 av **Göteborgs Universitetsbibliotek** och anpassats för Projekt Runeberg i januari 2017 av Ralph E.

SANNSAGOR

OCH

FANTASIER

AF

ERNST LUNDQUIST

STOCKHOLM

ALBERT BONNIERS FÖRLAGSTOCKHOLM

isaac marcus' bokthvckeri-aktiebolag. liSi.1XXE H Å 1.1.,

Sid.

UNDER RASTEN.

Johannes!

Den lille, som varit ifrigt sysselsatt med att bygga källarhvalf och långa, mystiska gångar i den stora sandhögen på gården, såg upp och vände sina stora, kloka ögon mot verandan, hvarifrån ropet kommit och i hvars fönsteröppning moderns fylliga, ljusa, hvardags-trefliga gestalt satt nedlutad öfver ett handarbete, som på ett knästycke af Gerhard Dow.

»Hvad vill mamma?»

»Jag tyckte jag hörde en vagn stanna på vägen utanför grinden. Spring och se efter, om det kom främmande, så är du en snäll gosse.»

Det dröjde ej mer än två minuter, förr än Johannes stack in sitt lilla hvithåriga hufvud mellan de vilda vinrankorna omkring förstuguqvisten och sade med en beställsam min, tydligen stolt öfver att kunna meddela en

stor nyhet: >.Det håller en vagn ett stycke bort på vägen, och ett fruntimmer har stigit ur.

»Det är väl prostinnan,» förmodade fru Kasper-son och lade hastigt ihop den lilla skjorta hvarpå hon sytt. »Och här, som ser sä skräpigt ut!»

»Nej vars,» förklarade Johannes i tvärsäker ton, »de' ä' inte prostens kampar; di här ä' bruna med hvita bläsor. Och prostens brukar ju alltid köra in på gården.»

Dermed vände han tillbaka till sin sandhög för att fortsätta med sina arkitektoniska experiment. Men

hans mor, hvars nyfikenhet nu en gång var väckt, gick ned för trappan, tog försigtigt upp sin nystärkta kattunskjol och satte sig på ett af trappstegen i en afvaktande ställning med den venstra handen som underlag för den runda, gropiga hakan och den högra som värn för ögonen mot eftermiddagssolens brand. Bakom grinden, dit hennes blickar voro riktade, hade damen, som Johannes talat om, planterat sig, lång, svart, orörlig, ett blekt, halfvissnadt ansigte, som var fru Kasper-son fullkomligt främmande. Hon tycktes ej göra någon min af att öppna grinden och stiga in. Det lilla nymålade huset låg der så inbjudande och lyste rödt i solen, inbäddadt i syren och kaprifolium, blommorna på rabatten nickade så vänligt, och vinrankans långa armar vajade sakta i vinden och vinkade sitt: hitåt! hitåt! Men hon kunde ändå stå der med sitt färglösa, hårda ansigte och stirra och stirra, utan att röra en hand eller en fot för att göra bekantskap på närmare håll med idyllen der inne. Då hon varseblef den unga qvinnan på trappan, kom det ett olycksbådande uttryck i hennes ögon, de tunna, bleka läpparne präs-sades hårdt tillsammans och de blåa ådrorna vid tinningarne svalde.

Men nu slogs grinden upp på vid gafvel. Lille Johannes hade märkt främlingen der ute på vägen och som en väluppfostrad gosse skyndat att visa henne samma artighet, som brukade komma prostinnan eller klockarmor till del, när de tittade in hos hans mor för att prata bort en stund vid kaffekoppen. Der stod han nu lutad mot grinden med armarne på ryggen och hela det lilla knubbiga, solbrända ansigtet skinande af en så godmodig, hjärtinnerlig belåtenhet med sig själf och hela verlden, att det var alldeles obegripligt, hur den långa svartklädda damen kunde betrakta honom med en så mörk, nästan fiendtlig blick. Ej häller tycktes hon vara hågad att begagna sig af den lilles vänliga inbjudning, ty hon stod ännu som fastrotad qvar på samma fläck.

»Vill inte tant komma in?» frågade Johannes, trogen sin vana att kalla alla sin mors qvinliga gäster för tant. »Mamma är hemma.»

Det flög ett leende öfver den okändas drag, ett kallt, bittert leende utan glädtighet.

»Hvad heter du?» frågade hon.

»Erik Johannes Kasperson; jag blir sju år nästa sommar.»

»Och det är din mor, som sitter der borta?»

»Ja, det är det.»

Utan ett ord till tack för den tjänstaktighet, gossen bevisat henne, gick den främmande damen med rak hållning förbi honom och framåt sandgången. Detta bevis på verldens otacksamhet tycktes dock ej tynga på sjuåringens glada sinne; han klättrade vig som en ekorre uppför grindspjälorna och roade sig derefter med att, sittande på den öfversta ribban, åka ett nytt slags karusell, som han själf uppfunnit; med en spark mot stolpen skjutsade han grinden i hvinande fart inåt gången, och då den långsamt gled tillbaka, hindrade han den att smälla igen genom en ny kraftig manöver med sin järnskodda klack.

Fru Kasperson hade stigit upp och gått sin gäst till mötes. Der stodo nu de båda qvinnorna midt emot hvarandra på gången, husets egarinna med ett välvilligt frågande uttryck i sina vackra drag, den andra ännu med en qvarlefva af sitt dystra leende i de krökta mungiporna och en hvass blick i de mörka, passionerade ögonen. Denna blick var nästan pinsamt lång; det såg ut som om hon velat inprägla den blonda qvinnans drag i sitt minne för evärdliga tider.

»Ber om ursäkt,» sade hon med låg, litet vibrerande altröst, mina hästar rasta här utanför på vägen, och det blef varmt att sitta qvar der ute i sol-baddet. Jag är törstig; skulle ni vilja vara god och ge mig ett glas vatten?

i Gerna, v svarade fru Kasperson, bjöd den resande damen med en åtbörd att sitta ned på trädgårdssoffan under lindarne och försvann under förstuguqvistens löfhvalf.

Då hon kom åter, hade den okända slagit sig ned i lindarnes skugga. Hon satt bakåtlutad mot soffans ryggstöd med tillslutna ögon. Hennes vakna drömmar voro tydligen ej af behaglig art, ty pannan hadeIO

lagt sig i melankoliska veck och ett smärtsamt drag hvilade öfver munnen. Nu, då de klara, liffulla ögonen voro undanskymda, såg hennes ansigte mycket gammalt och förhärjadt ut; man skulle velat gissa på sextio år. x

Fru Kasperson stannade ett ögonblick framför den okända och begagnade tillfället att taga hennes yttre menniska i skärskådande. Från ansigtet öfvergick hon till drägten. Den var helt svart, ylle och krusflor, och af en egendomlig, främmande snitt. Den venstra handen, lång, smal och hvit, hvilade slapt i knät och hade två släta guldringar på det andra fingret.

»Här är vattnet,» sade fru Kasperson, då hon slutat sin granskning. Främlingen spratt upp, såg sig omkring med en halfvaken, beslöjad blick och räckte ut handen mot vattenglaset, som var alldeles immigt af det iskalla vattnet. Hon läppjade på dess innehåll, men det var för kallt, hon måste sätta glaset ifrån sig på soffan.

»Det är från bergskällan; sådant vatten får man inte på något annat ställe,» sade hon i en ton, som om drömmens garn ännu höll henne fången.

»Bergskällan?» upprepade fru Kasperson förvånad. »Ni tycks känna till den här trakten mycket noga.»

En svag rodnad drog öfver den främmandes kind, men försvann genast.

»Ja, jag har för många år sedan varit bosatt här i socknen,» svarade hon, »och känner till hvarje sten, hvarje gångstig i skogarne här omkring. Men här pä stället är sig inte riktigt likt,» tillade hon. »Lindarne ha skjutit upp, och ni har huggit bort de höga popp-larne vid grinden.»

»Det skedde strax efter min mans död, sade fru Kasperson. »De torkade bort. Annars har jag sökt bibehålla allt i samma skick som då han lefde. Han tyckte så mycket om sitt lilla Eriksdal. — Kände ni honom?» 1

Den främmande damen förde vattenglaset till munnen och drack långsamt. Derpå for hon med en svart-kantad näsduk ett par gånger öfver läpparne, satteUNDER RASTEN.

ifrån sig glaset och sade halfhögt, i det hon började rita bokstäfver i sanden med sin parasoll:

>Ja, jag kände honom — och hans första hustru också. Vi voro intima vänner, hon och jag. Vi träffades hvarje dag.»

»Nej, verkligen?» utbrast fru Kasperson med lifligt intresse och slog sig ned på soffan ett stycke ifrån sin gäst. »Ni har känt dem båda! Förlåt min nyfikenhet, men med hvem är det jag har den äran att tala?»

Den okända tycktes vara så fördjupad i sina egna tankar, att hon ej hörde frågan. Hon ritade ett S i sanden, utplånade det igen och sade:

Så underligt att vara här igen! Här, der Sarah och jag gått igenom så mycket.»

»Hvar är hon nu?» frågade fru Kasperson. »Hon lär ha rest till Amerika strax efter skilsmässan; vet ni, om hon är qvar der?»

»Ja. Hon bor någonstädes i Minnessota, der hon förestår en skola: och der kommer hon väl att stanna till döddagar.»

»Nu behöfver hon väl inte arbeta för sitt uppehälle, sedan hennes mor, den rika majorskan på Vrets-torp en mil

härifrån, dog för en månad sedan. »

»Ni kände ju aldrig Sarah?»

»Nej, jag är långt från Värmland och hade aldrig varit här på trakten, förr än jag kom hit som brud.»

Men hennes porträtt har ni väl sett?»

• Nej; hon tog med sig det och allt, som kunde erinra Erik om henne; ni, som var hennes vän, vet nog, hur hon hatade honom.»

Ett ironiskt leende spelade på den sorgklädda damens läppar.

>>Har Erik har er man sagt er, att hon hatade honom?» frågade hon. Det bevisar endast, att han aldrig kände henne rätt.»

»Kanske. De båda passade visst aldrig riktigt för hvarandra.»

»Hvad vet ni om henne?»

»Det är inte mycket, vi talade nästan aldrig om henne, kan ni förstå. Jag vet bara, att hon måtte haIO

haft ett svårt, misstänksamt och häftigt lynne, som förbittrade lifvet för dem bägge. Och så var hon ju mycket rik, och han hade inte mer än det här lilla stället — och det var väl en af anledningarne till deras olycka. Hon var sådan, att hvem hon än gift sig med, som varit mindre rik än hon, skulle hon alltid ha trott att han tagit henne för pengarne. Erik hade ett allvarsamt och stilla sätt och var inte fallen för att tala om sina känslor i onödan; det var det som gjorde, att hon aldrig trodde på hans kärlek. Och en dag sade hon honom rent ut, att han gift sig med henne för de usla pengarnes skull — från den dagen var det slut dem emellan. Men det der vet ni väl lika bra som jag.»

»Ja,» sade den främmande qvinnan, och en blixt flammade till i hennes öga. »Deras äktenskap blef en fejd på lif och död. Det var, som om hennes penningar bränt honom — han slog sig ned här på sin egendom och nöjde sig med att bli en simpel bonde, hällre än att använda ett runstycke af hvad som var hennes. Det var högmod, ingenting annat. Han ville alltid ha öfvertaget. Han visste med sig, att hans hustru var starkare än han — starkare i känslor, vilja och förstånd — och det sårade hans fåfänga. Kanske hade han också hoppats, att förvisningen hit skulle befria honom från den qvinna, han trott sig kunna bjuda ett hem utan kärlek, i förhoppning att hon skulle vara en af dessa hvardagliga, ljumma naturer, som nöja sig med att vegetera i stället för att lefva — men han bedrog sig. Hon visste, att han ej älskade henne, att han aldrig gjort det; men hon följde honom ändå. Jag vet i denna stund inte, hur hon kunde det; det fans kanske djupast nere i hennes själ ett svagt, flämtande hopp; hon var nu en gång med alla sitt hjärtas fibrer så fastväxt vid honom, att hon kanske ej hade makt att slita sig lös —»

Den okända tystnade och såg stelt framför sig. Hennes åhörarinna hade under hennes tal sprungit upp från soffan, der de bägge sutto, och färgen hade kommit och gått på hennes kinder. Det hade flera gånger sett ut, som om hon velat afbryta, men småningomUNDER KASTEN-.

återvann hon dock väldet öfver sig själf, och då den främmande tystnade, sade hon med ett lugn, som kanske hade en liten anstrykning af hån:

»Men hon slet sig ju ändå lös till sist, denna Sarah, som var så stark i sina känslor — ty det var hon, som föreslog skilsmässa.

»Ja,» svarade den andra, »efter flera års förlopp, sedan hon förvissat sig om, att deras olycka ej kunde vara tyngre, än om de skulle nödgas lefva i hvarandras närhet. Hade det funnits en enda gnista af hopp, att någondera af dem skulle kunnat framsläpa sitt lif någorlunda drägligt — tro mig, hon hade aldrig rest. Men som det nu var, tärdes de hvar och en på sitt håll både till kropp och själ — och han kunde ju i alla fall ännu finna lyckan

tillsammans med en annan, som han ju sedan rätt snart gjorde. Derför var det hon lemnade honom — det var icke af hat utan af kärlek. Själf har hon aldrig ansett sig löst från bandet; hon har alltid burit hans ring, och om hon en dag lade af den, skulle det betyda antingen att hon upphört att älska honom eller att hon insett, att hon haft orätt emot honom — ty dä vore hon ej värd att bära inseglet på de löften, hon brutit. Bäggedera är lika omöjligt. Medan ni sitter här hemma som hans sörjande enka och uppfostrar hans barn och hvarje lördag pryder hans kulle med blommor, går det en qvinna der borta i Amerika, förgiftad djupast ned i hjärtats rötter, med sköflad lycka, bestulen på sitt kall i lifvet, liknöjd för allt i verlden, en gagnlös, vissnad varelse, som tacksamt skulle lägga sig ned och somna in för alltid, men som dock hvarje morgon hälsar på sin vigselring, låter den blänka i solen och tänker: Jag är ändå hans, det är jag, som är hans hustru, den andra är blott hans —»

Hon kastade stolt sitt hufvud tillbaka och hennes öga sköt en svart blixt, men ordet förblef outtaladt. Framför henne stod »den andra» med utsträckt, darrande hand, blossande kinder och halföppna, skälfvande läppar. Det syntes, huru det arbetade inom henne. Slutligen sänktes handen, bröstet höjde sig mindre våldsamt; hon stod en stund med sammanbitna läppar

och såg bort till lille Johannes, som ännu fortsatte sin lek vid grinden. Derpå sade hon, utan att taga sin blick från barnet:

»Ni är denna qvinnas vän och måste naturligtvis stå på hennes sida; att ni förolämpar mig far väl skrifvas på er vänskaps räkning, men min mans minne borde ni ha lemnat i fred. Allt hvad ni sagt om honom är falskt; ni kände honom icke, och tänker er väninna som ni, kände ej häller hon honom, fastän hon fick lefva tillsammans med honom under fem hela år, dubbelt längre än jag. Det är mig motbjudande att tala om honom med er, som ej haft försyn för att söka besudla hans heder — och det inför mig,, hans hustru; och om jag nu berättar er någonting om honom, är det icke för er, utan för hans första hustru der borta i Amerika, till hvilken jag ber er så ordagrant som möjligt framföra hvad jag nu säger. — Det är hon, som haft orätt mot honom, hon har genom sin misstro utestängt lyckan från deras hem, och om hon under den sista tiden af deras äktenskap ej såg några prof på hans kärlek, var det derför att hon själf genom sitt uppförande förverkat den. Hon har själf »bestulit sig på sitt kall i lifvet»; för att hon skall inse detta, behöfver jag endast upprepa de ord, min man sade till mig, då han begärde min hand -ord, som genljödo för mina öron under hela den korta tid, vi fingo lefva tillsammans, och som jag aldrig skall glömma. »Maria», sade han, »jag ser, att du håller mycket af mig, och du är mig innerligt kär, men vågar du bli min hustru, om jag säger dig, att jag väl kan bjuda dig ett vänligt och fridfullt hem, men aldrig det slags kärlek, som är det högsta i lifvet näst pligtuppfyllelsen, den känsla, som ger själen evig ungdom och är starkare än döden? Jag har älskat så en gång, och jag tror ej att jag hör till dem, som erfara sådant två gånger. Men Sarah var ej skapad för mig. Hon har själf så småningom under årens lopp dödat de känslor, jag hyste för henne; en qvinna kan fortfara att älska den, som dagligen förolämpar henne,, men icke en man; det må nu vara ett bevis på svaghet eller styrka hos honom — nog af, han kan det

icke. Du behöfver således ej frukta min förra hustrus minne som en rival; hon är för mig numera endast en beklagansvärd qvinna, en andlig själfmörderska, en varelse född till sin egen fiende — jag egnar henne mitt innerligaste medlidande, men jag älskar henne ej längre. Hvad jag gaf henne, det är emellertid nu bortgifvet — kan du nöja dig med hvad jag har qvar?» — Och jag svarade honom — ja, det hör ej hit. Men det kan jag betyga på hans döda mull: aldrig fans en man mera redlig och sann än han, mera höjd öfver alla misstankar för låghet, aldrig ett hjärta varmare än hans, fast det icke yttrade sig i många ord eller i stora åthäfvor. Och han, som var så god, så öm, en sådan trofast vän mot mig, obetydliga varelse, hvad skulle han ej ha varit mot sin första hustru, en qvinna, som i allt var mig så öfverlägsen och som han dertill älskade med den kärlek, som gör själen evigt ung — hvad skulle han ej ha varit för henne, om hon tillåtit det!»

Under det hon sade detta, hade hon hela tiden stått vänd mot solnedgången, som kastade ett rödaktigt skimmer öfver blommor och blad omkring henne och kom hennes bara, krusiga hår att glittra som guld. Der borta i eldhafvet vid horisonten höjde sig sockenkyrkans smärta spira, och der bredvid slumrade han under sin gröna

kulle. Och medan hennes tankar dröjde hos honom, lyste hennes lugna, allvarliga ögon med en mild, varm glans.

Hon hade ej märkt att, medan hon talade, den främmande qvinnans ansigte afspeglat en häftig inre strid och att slutligen stora tårar droppat en efter en ned på hennes hårdt sammanknäpta händer. Nu var allt öfverståndet och tårarne borttorkade, men hennes blick sökte eiivist marken, det hade kommit någonting underligt stilla och nästan blidt öfver de skarpa dragen, och det stolta hufvudet hade fallit matt ned mot bröstet. Hon höjde det sakta, men utan att lyfta upp ögonen, då den unga enkan framför henne åter tog till orda:

»Ni, som är Sarahs vän, vill ni säga henne allt hvad ni nu hört af mig? Och om ni tror, att det kanIO

göra henne någon glädje, så tillägg äfven en hälsning från mig. Mina tankar ha ofta gått öfver hafvet till henne, och de ha alltid varit vänliga som en systers. — Men nu är det sent, och mina hushållsbestyr kalla mig. Farväl 1»

Hon räckte ut sin hand. Främlingen fattade den med bägge sina, tryckte den hårdt och sade med half-qväfd röst:

»Förlåt mig!»

»Det ser ni ju, att jag länge sedan gjort.

Hon böjde vänligt på hufvudet, såg sig omkring efter Johannes och gick, då hon ej fann honom, med raska steg öfver gårdsplanen och in i byggningen. Men den lille fans ej i något af rummen. Hon vände derför om igen. När hon kom ut på verandan, såg hon den långa svarta skepnaden stå vid en törnros-buske midt på gården, sysselsatt med att bryta en af dess hvita blommor. Derefter skred hon långsamt mot grinden, som nu slogs upp med en fart af ingen annan än den saknade Johannes, som velat vara gentleman ända in i sista stunden. Fru Maria såg, huru främlingen lyfte upp hennes lille gosse i sina armar och kysste honom. I nästa ögonblick var den majestätiska gestalten försvunnen, grinden slogs igen och Johannes kom springande uppåt gången.

»Mamma, mamma!» ropade han redan på afstånd med beställsam ifver.

»Nå, hvad är det, gossen min?»

»Se bara, hvad den främmande tanten gaf mig,» sade han, då han flämtande hamnade vid moderns knä och räckte henne någonting, som blänkte genom skymningen. »Jag skulle lemna den åt dig, sa' hon.

Fru Maria tog nyfiken emot främlingens gåfva. Det var en slät guldring, en vigselring, och graverad på sin inre sida med namnen Erik och Sarah.

Hon stod ett ögonblick som förstenad med ringen i sin hand. En mängd oredigа tankar störtade in öfver henne, men slutligen arbetade sig en af dem fram till klarhet.

»Det var hon, hon själf!» utbrast hon.

En ny idé for nu som en blixt genom hennesUNDER RASTEN.

hufvud. Hon tog hastigt lille Johannes i sin armar och skyndade till grinden, hvarifrån hon hade utsigt ett godt stycke utåt vägen. Der kom nu ett ekipage hastigt framrullande -— riktigt! Det var Vretstorps hästar. I ena hörnet af vagnen låg den svartklädda qvinnan hopsjunken med näsduken för ögonen.

»Sarah!» ropade den unga qvinnan med ett bedjande tonfall i rösten, just då vagnen flög förbi.

Sarah rätade upp sig, reste sig till hälften och viftade med sin näsduk. Nästa minut hade synen försvunnit vid krökningen af vägen.

1879-STYRMAN BÄCK.

»Nog ha vi färdiggjorda guldringar,» sadejuvele-rarefrun leende, men att köpa så der på måfå, utan att veta om den passar, går väl inte an. Kan inte fästmön komma hit och pröfva den? Ty en fästmö är det väl som skall ha den, kan jag tro.»

.Jo, frun är så säker,» svarade styrman Bäck och strök helt stolt sitt präktiga hakskägg. »Men jag har brådtom och

vill ha med mig ringen genast. Passar den inte, går det väl an att få byta om — eller hur? Ro hit med den minsta ringen som fins, den blir nog lagom; för det skall jag säga frun, att det är en fin flicka och små, fina fingrar liar hon som trots någon hoffröken. Den, ja -— den blir lagom!»

En liten slät guldring lindades omsorgsfullt in i silkespapper och dök derefter ned i bröstfickan på den -lycklige styrmannens yllevänst. Betalningen erlades ur en rikt späckad plånbok, hvilken omständighet nog bidrog till att kunden, då han gick, hälsades med en riktig djup grefve- eller brukspatronsnigning och ombads att »ej glömma bort oss».

Det var med spänstiga steg och frimodig hållning styrman Bäck anträdde sin vandring öfver Norrbro, Gustaf Adolfs torg och uppåt Regeringsgatan. Han inbillade sig visst, der han gick småsjungande och med triumferande uppsyn, att alla menniskor hade reda på hans ljufva hemlighet och afundades honom den skatt han bar i bröstfickan. Det är mer än antagligt, att det var med flit som han gick på orätt trottoar, för att möta så många flera nyfikna och afundsamma ögon. Att han i sjelfva verket undfägnades med många

knuffar, ännu flera missnöjda blickar och en eller annan svordom, märkte han knappast; hvad gjorde det för resten, då han var den stoltaste, lyckligaste menniska under solen, då han skulle sätta bo i höst och då hela verlden var hans?

Ändtligen var han vid ort och ställe. Han ringde pä hos portvakten i ett af de största husen vid Regeringsgatan. I den lilla glasrutan visade sig ett sur-mulet, fräknigt och mustacheradt qvinnoansigte, som mönstrade honom med ogillande blickar.

»Det skall bo en mamsell Bäck här i huset,» förklarade han helt kategoriskt. »Hur högt är det till väders?»

»Det angår mig inte,» svarade en snäsig röst. »Skäms han inte något?

Och dermed stängdes luckan. Men styrman Bäck, som annars var så hetlefrad, kunde i dag ej blifva förargad. Han småskrattade och började vandringen uppför trapporna, läsande på alla namnskyltar och visitkort som kommo i hans väg.

»Hvem sökes?' frågade en välvillig herre, som kom ut från en dörr i andra våningen.

»Mamsell Cecilia Bäck.»

»Fyra trappor upp, , sade den välvillige med ett hemlighetsfullt leende och försvann.

De två återstående trapporna tillryggalades med några få jättesprång. Men framför den dörr, som bar namnet Cecilia Bäck på ett litet prydligt visitkort, stannade sjömannen, torkade några stora svettdroppar ur pannan, drog ett djupt andetag, ordnade sitt hår och sitt bockskägg framför en liten fickspegel, begagnade näsduken och tycktes aldrig blifva färdig med dessa förberedelser. Han läste och oniläste namnet på dörren väl tio gånger. Slutligen drog han ett drag i klocksträngen, men det var med darrande hand, och det klingklang det framkallade var så svagt, att han ansåg sig böra upprepa manövern en gång till. En klädning frasade der innanför, en nyckel sattes i låset och nästa sekund stod han ansigte mot ansigte med Cecilia Bäck.

Det var en dam på omkring tjugufem år med

regelbundet vackra drag af sydländskt tycke och ett rikt svart hår, som ännu hängde oordnadt omkring de fylliga skuldrorna. Hon riktade ett par stora, svarta, frågande ögon på besökaren, som vid den sköna uppenbarelsen tycktes ha förlorat sista återstoden af sitt glada mod, och frågade slutligen, med hvem hon hade den äran att —

»Jaså, Sissa känner inte igen sina gamla barndomsvänner,» afbröt styrman Bäck med dämpad röst. »Nej, nej — det är många år sedan vi va' fastman och fästmö.»

»Gustaf!» utbrast Cecilia med en ton af den största öfverraskning. »Ar du i Stockholm? Stig in för all del; jag står

ju midt i korsdraget.»

Han inträdde i den praktfulla salong, hvars dorr stod öppen, och hamnade i en mjuk soffa. Han såg sig omkring. Allting var karmosinrödt der inne: möbeltyget, mattan, gardinerna, bordduken, förhängena i dörren till nästa rum; på en förgyld piedestal mellan fönstren stod en hvit staty föreställande en naken qvinna med ett äpple i handen, utmed ena väggen ett uppslaget piano med nästan nedbrunna ljus och cigarraska spild här och der öfver tangenterna. Då han förläget strök med sin grofva hand af och an pä soffan, kände han att han satt på siden. En underlig vällukt fylde rummet, fast der ej fans en enda blomma. Ett klöfveress låg på mattan ett stycke ifrån hans fot, och under pianot såg han en bricka med en mängd nedsölade höga fotglas och ett par buteljer med silf-verhalsar.

Cecilia hade stannat framför en trymä, ordnade så godt sig göra lät det ostyriga håret och kastade i spegeln en lång blick på barndomsvännen, som satt der med en min sä besvärad, som om han ej vågat röra sig ur stället, af fruktan att soffan skulle ramla i spillror under honom. Ett litet leende gled öfver hennes svällande läppar, men bortjagades ögonblickligen. Det var med en mycket likgiltig min som Cecilia sjönk ned i en emma vid fönstret, och hennes ton förrådde ej mycket deltagande, då hon afbröt tystnaden med att fråga styrmannen, huru han mått sedanSTYRMAN" BÄCK.

de sist träffades, huru länge han skulle stanna i Stockholm och huru han burit sig åt för att få rätt på henne.

i-Ja, det föll sig inte så lätt,» ljöd svaret, »efter som clu på de sista två åren inte skrifvit till mig en enda gång. Men jag träffade bror min i morse, och han sade mig hvar du bodde. Jag frågade honom efter både likt och olikt, bland annat hvarför du lemnat din plats hos kammarherrns, men han sade, att han hälst ville slippa tala om dig. Det måtte inte vara riktigt helt mellan er. Det är väl gammalt groll som hänger i, kan jag tro. Han var alltid så ond öfver, att du tyckte mera om mig än om honom, och ville aldrig höra talas om, att du var hans syster. Nå ja, vi va' ju också bara fostersyskon.»

Cecilia tycktes knappast höra på. Hon drog sin lilla hvita hand af och an mot den röda morgonrocken och lät ringarnes juveler blixtra mot solskenet, som silade in mellan de halft stängda persiennernas springor.

»Nå, hur har du det nu, Sissa?» återtog fosterbrodern. »Du måtte ha någon bra plats, kan jag se, tillade han och såg sig omkring i rummet, »du har så förbålt fint hos dig.»

En mörk rodnad spred sig öfver Cecilias kinder, men hon såg ej upp från sin intressanta sysselsättning.

»Jag har blifvit aktris, sedan vi träffades sist,» sade hon. »Du vet att jag alltid hade anlag för sådant der. Mina föräldrar voro ju ett slags komedi-anter, så det ligger väl i blodet, kan jag tro. Jag väntar för närvarande på engagemang. Roar det dig att se porträtt af mig i alla mina roller, så finnas de i det röda albumet på bordet der. Medan du ser på dem, skall jag gå och bestyra om ett glas vin åt oss, så att vi kunna få dricka en återseendets skål.»

Hon steg upp och var redan ur rummet, innan han kunnat hindra henne.

Han reste sig och började gå af och an på golfvet. Men han var van att höra sina steg; de mjuka mattorna besvärade honom, han återtog derför snart sin plats i soffan och försjönk i tankar. Han kände sig ej väl till mods. Han hade väntat sig att åter-IO

finna sin barndomsvän som en fattig sömmerska med bleka kinder, anspråkslös drägt och med det gamla tillgifna uttrycket i ögonen; dessa dyrbara ringar, detta siden och denna egendomliga starka doft förvirrade honom. Cecilia dröjde länge. För att döda tiden öppnade han första bästa album han fick fatt i; det innehöll endast herrporträtt af alla stånd och åldrar, hvaraf han ej kände igen ett enda. Hans eget fans der icke — och det hade han ändå skickat henne från Newyork, der han särskildt gått till en fotograf för hennes skull! Han hade ju ingen

annan i hela verlden att gifva sitt porträtt åt. Missmodig lade han albumet ifrån sig och tog ett annat. Han slog upp en sida på måfå. Men hvad han såg måtte ha varit någonting förfärligt. Han ryckte till som stungen af en orm, rusade upp med ett halfqväfdt utrop och sjönk derpå skälfvande i alla lemmar ned på en stol med händerna för ansigtet. Så satt han en lång stund, vaggande af och an, nästan stönande. Den våldsamma sinnesskakningen gick småningom öfver. Han såg sig omkring efter någonting att skrifva på, men då intet papper syntes till, tog han upp klöfveresset, skref derpå med sin blyerts ordet »Farväl» och lade med darrande hand in det mellan de oblyga bilder, hvilkas åsyn gifvit honom ett styng ända ned i hjärtroten. Derpå slog han igen den afskyvärda boken och såg sig om efter sin hatt, men i det samma inträdde Cecilia med en vinbutelj och glas på en silfverbricka.

»Nu ska' vi prata förtroligt som i forna dagar,» sade hon, i det hon lekfullt tog hans hand och ledde honom fram till soffan, der han sjönk ned igen. Det var som om skräcken betagit honom all kraft att göra motstånd. Då han berördes af hennes hand, skakades han af en lätt rysning, och likväl lät han denna hand leda sig hvart den ville. Och denna påminnelse om de forna dagarne, som nyss skulle ha fylt honom med en sådan förtjusning, aflockade honom nu endast ett bittert leende, men innebar dock tillräcklig tjusningskraft för att locka honom att stanna ännu några ögonblick i detta rum, der han aldrig bort inträda.

»Skål för våra gamla minnen!» sade Cecilia och

tömde ett glas madera i botten. »Det var länge sedan vi råkades. Sju år, tror jag. Det var andra tider minsann. Vi voro då bägge mycket barnsliga och mycket löjliga. Vi inbillade oss vara kära i hvarandra — ha ha ha! Jag tänker, att vi båda två genomgått tillräckligt mycket sedan den tiden för att kunna skratta ät de der tokenskaperna. Skål.»

Hon lutade sig tillbaka i gungstolen och höll upp sitt vinglas mot dagen.

»Hvilken färg!» utbrast hon. »Det är annat än det körsbärsvin, hvari din skål dracks, då du begaf dig ut på din första resa som styrman och jag satt vid min bordsända och sväljde tårarne och önskade, att jag hade fått följa med dig ut på hafvet. — Det hade nog varit så godt att jag fått göra det, tillade hon och satte glaset ifrån sig med en tankfull min. Så satt hon en stund och vaggade af och an i gungstolen. Ingendera af dem talade. Han satt med den ena handen för ansigtet, så att hon ej skulle se, huru stora tårar sipprade fram mellan hans ögonhår och letade sig väg ned till skägget. Plötsligt började hon skratta och sade med en öfvermodig kastning på det vackra hufvudet:

»Nej, det är bra som det är. Jag passar inte för äktenskapsoket. I stormen kunde det väl ha gått an att följa med, men det kan ju vara stiltje på hafvet också, och den hade jag aldrig uthärdat. Det är väl, att vi länge sedan kommit ifrån de der grillerna nu. Skål, Gustaf! Du dricker ingenting. Fast du är sjöman, slår jag vad om, att du inte har druckit bättre vin. Det är en diplomat, som har skickat mig det från sin egen vinkällare.

Hon fylde på nytt i glasen, utan att vidare bry sig om, att barndomsvännen knappast rört sitt, tände derefter en cigarett och blåste lekfullt ut röken i den sneda solskensstrimman, der den bildade underliga ljusblåa arabesker.

»Det är ändå en härlig sak att ha penningar,« fortfor hon. Jag har blifvit mycket bortskämd på de här sista åren. Om dina föräldrar ännu lefde, skulle de förfasa sig öfver mitt slöseri. Hos dem fick

man minsann lära sig att hålla på styfvern. Ja, jag-vill inte säga någonting ondt om dem; de ha varit mycket snälla mot mig, de togo ju upp mig så godt som från landsvägen. Men deras stuga var alltid för trång och för tyst för mig. Jag kände på mig, att jag var född till ett fritt och bullersamt lif; derför gick det också som det gick. Skål!»

Nu blef det en stunds tystnad igen.

»Du har inte sagt hvad du tycker om min våning, sade hon och läpjade på glaset. »Läget är inte riktigt i min smak: jag hade helst velat bo vid Sturegatan, med utsigt åt Humlegården, men der uppåt har grefven sina slägtingar boende och för dem vill han naturligtvis gömma mig undan.»

Nu reste sig styrmannen upp och förklarade med tämligen fast röst, att han ej hade tid att stanna längre.

»Inte?» upprepade hans värdinna med en ton nästan af lättnad. »Ja, vi träffas väl en annan gång, om du får tid att titta upp till mig, innan du lemnar Stockholm.»

»Åhnej, vi ha väl talt ut med hvarandra,» svarade han och såg henne rakt i ögonen. Hon slog ej ned dem!

»Ja, det var rätt roligt att träffa dig,» sade hon och reste sig likaledes upp. »Jag hoppas, att —»

Hvad hon ämnat säga, blef ej uttaladt. Hans envisa blick blef verkligen till sist outhärdlig!

»att vi förstå hvarandra,» fullbordade hon slutligen. Hon räckte ut sin hand, men han tog den ej, utan gick rakt mot dörren. Då han öppnat tamburdörren och stod med handen på låset, kastade han ännu en blick efter sig: der stod hon ännu qvar på samma plats; den hand, hon räckt honom förgäfves, hade fallit maktlös ned och hennes hufvud var djupt nedböjdt mot bröstet.

I nästa ögonblick vandrade han utför trapporna, men det var med tunga steg, och den friska lefnads-glädje som lyst i hans ögon, då han för en stund sedan ilat uppför dem, var slocknad för alltid.

Långsamt och med nedslagen blick gick han framSTYRMAN ISÄCK..

mellan de böljande menniskoskarorna. Om han nu gick på orätt trottoar, var det derför, att han knappast visste hvar han var eller hvad han gjorde. Han gick som i sömnen. På Gustaf Adolfs torg uppehöll han sig mer än en halftimme, stödd med ryggen mot en af gaskandelabrarne som omgifva statyn och sysselsatt med att slött och intresselöst betrakta de förbigående. Han skulle nog ha stått der ännu längre, om ej en poliskonstapel börjat finna hans tilltag mindre passande och derför frågat honom hvad han hade der att göra. Utan att svara återtog han sin vandring, men hann ej längre än till Norrbro, der han maskinmässigt stannade vid ett boklådsfönster, framför hvilket en mängd nyfikna stodo hoppackade. Småningom skingrades skaran och han blef ensam. Det var ej de i fönstret ut hängda fotografierna som tilldrogo sig hans uppmärksamhet; han tycktes i stället envist fixera en remna i muren bredvid fönstret. Slutligen såg han upp; det första föremål, som mötte hans blick, var en bild af Cecilia, barhalsad, utpyntad, fräckt leende.

Nästan springande tillryggalade han återstoden af vägen hem. Han bodde på ett hotell vid en af gränderna i trakten af Skeppsbron. Inkommen i sitt rum, kastade han sig handlöst ned i sängen och borrade in hufvudet i kuddarne. Hela hans kropp skakades som af frossa.

Hans rum hade utsigt åt den trånga gränden och blef derför snart mörkt. Då han legat ett par timmar, kom uppasserskan in för att sätta ljus i stakarne, men han tillät henne ej att tända dem. Dä hon gått, gick han fram till fönstret, som han slog upp på vid gafvel. Stödd pä armbågarne stod han der länge och stirrade ned i grändens djupa smuts. Det hade börjat regna och blåsten slungade regnet midt i ansigtet på honom, men han kände det icke. Han tycktes med lifligt intresse följa de metamorfoser, den sega mådden nere på gatan undergick, då den blandades med det ymniga regnvattnet. Snart var hela stenläggningen betäckt af en tjock men flytande gråbrun massa. Det blixtrade till i styrman Bäcks ögon. Han framtog ur bröstfickan den guldring, han pä middagen köpt, be-IO

friade den från silkespapperet och släppte den ut genom fönstret. Han såg den blänka i luften och derefter borra sig in i gatsmutsen, som girigt gömde sitt rof.

Grannarne hörde från styrman Bäcks rum ett våldsamt gapskratt, hvarefter hans fönster slogs igen så häftigt, att en ruta sprang.

En vecka förgick. Besättningen på Ostindiefara-ren, hvars styrman Bäck hade varit, kom mangrant öfver ens om, att någonting ovanligt måtte ha inträffat med honom. Han var mycket förändrad och till sin fördel, det var det bästa af allt. Han som eljest, då fartyget låg i hamn, aldrig velat vara med om något nöje, utan vanligen suttit ensam qvar i sin hytt och varit tråkig, medan de öfriga kamraterna svärmade omkring på offentliga förlustelseställen - han var nu den förste, som drog ut på äfventyr om morgnarne, och den siste, som begaf sig hem om nätterna. Och det fastän han tagit afsked af den stora sjön och förklarat sin afsigt vara att slå sig i ro och föra ett lugnt och fredligt lif på landbacken, köpa sig en jordlapp för sina hopsparda penningar eller på sin höjd blifva styrman eller kapten på en af insjöångbåtarne. Kamraterna hade alla sökt öfvertala honom att afstå från sådana självmordsplaner, som de kallade det, men han hade ej velat höra på deras skäl. Och ehuru rederiet och kaptenen ogerna ville släppa honom, hade han likväl gjort reda för sitt fögderi och sagt farväl på allvar, sä snart Albatrossen ankrat på Stockholms redd.

Det troddes allmänt, att ingen af besättningen pa det fartyget skulle få se en skymt af Bäck, sedan han väl en gång satt foten på svensk mark. Men det blef annat af. Sällskapligare hade han väl aldrig visat sig än just första veckan, efter det han sagt farväl för alltid. Och det fans ingen i laget, som var uppsluppnare än han. Nog förstod han att göra sig saknad. Och han, som man förr knappast kunnat förmå att smaka en droppe bränvin, tog nu lofven afSTYRMAN" BÄCK.

alla de andra i den konsten, utan att det ändå märktes på honom att han druckit; ty pratade litet osammanhängande och skrattade omåttligt gjorde han alltid redan vid dryckeslagets början.

Albatrossen skulle bland annat i Stockholm skaffa sig en ny styrman i den afgångnes ställe, men det tycktes ej vara en lätt sak. Flera voro på förslag, men ingen af dem befans fullt lämplig. Det gick så långt, att kaptenen måste söka upp Bäck, der han bodde, och fråga honom, om han ej hade ångrat sig och ville återtaga sin plats. Och som svaret ej blef afgörande, lemnades saken å sido tills vidare. Bäck hade nu mera ingenting emot att segla, om det så vore till verldens ända, förklarade han, men — men — nog af, han ville ha fjorton dagars betänketid, och med det beskedet gick kaptenen, sedan han uppmanat sin gunstling att ej öfvergifva en post, der han ej kunde ersättas.

En dag saknades Bäck i kamratkretsen. Ett par af hans närmaste goda vänner skickades att söka upp honom, träffade honom mycket riktigt hemma på hotellet, men lyckades ej öfvertala honom att följa med. Han hade varit mörk i hågen och ovanligt fåordig, men hvad han sagt hade haft en sådan afgörande verkan, att ingen tilltrodde sig vidare kunna rubba hans beslut att för denna gång stanna hemma.

Men det var ej för att stanna hemma, som Bäck afvisat sina vänners inbjudning. Då det skymde, gick lian ut och styrde stegen uppåt Regeringsgatan till. Han hade legat vaken hela natten och grubblat hit och dit, och nu hade lian beslutat att se Cecilia ännu en gång, innan han gaf kaptenen sitt afgörande svar.

Han ringde på hos sin forna fästmö, denna gång ej tvekande och försagd som sist, utan med kraft och beslutsamhet. Men ingen kom och öppnade. Skrattsalvor hördes inifrån rummet; det var väl de, som förtagit ljudet af klockan. Han ringde ännu en gång, ftien utan påföljd. Förbittrad vred han om låset; dörren gick upp af sig själf, den hade ej varit stängd. I tamburen lyste en taklampa; dörren rätt fram, som ledde till salongen, stod halföppen och derifrån varIO SANNSAGOR OCH FANTASIER.

det, som det muntra skrattet kom. De flesta rösterna voro manliga, men äfven en och annan qvinlig blandade sig i sorlet: Bäck urskilde tydligt Cecilias. Nu klingade någon i en bål och det blef jämförelsevis tyst; det var nu blott en, som talade, men skrattsalvorna fortforo med korta mellantider att låta höra sig.

Bäck tvekade. Gästerna ämnade kanske snart gå. Om han skulle gå in i rummet till höger om tamburen och vänta der en stund? Han lyssnade vid denna dörr, för att öfvertyga sig om att ingen af de bullersamma gästerna var der inne; men då allt var tyst, fattade han sitt beslut och inträdde.

Rummet var mörkt. Han trefvade sig fram till en stol och satte sig. Men det buller, hans steg gjorde, blef ej så obemärkt som han trodde. Han hörde någonting i bakgrunden af rummet röra sig och en matt barnröst fråga:

»Hvem är der? Är det Emma?»

Styrman Bäck slog eld på en tändsticka och såg vid dess flämtande sken en liten gosse, som låg helt och hållet klädd på en soffa med en hvit bindel om hufvudet. Det var ett par underligt lysande ögon, han riktade mot den oväntade besökaren.

•»Det står ljus på byrån der borta,» sade gossen med samma matta röst, utan att den uttryckte någon förvåning. »Tänd på det — mamma har främmande, men de kanske gå snart.»

Bäck gjorde som barnet sagt, men lät ljuset behålla sin plats, för att det ej skulle besvära den sjuke gossens ögon, som redan brunno med en feberaktig glans. Det svaga skenet från ljuset var dock tillräckligt, för att Bäck skulle kunna se hvem han hade framför sig. Det måste vara Cecilias son. Ansigtets fina oval, det svarta håret och de stora, mörka ögonen kunde ej vara arf från någon annan än henne. Och denna likhet var så mycket egendomligare, som allt annat för öfrigt var så olika; Cecilia svälde och blossade af hälsa och lefnadslust, medan denne lille stacka-' res kinder voro bleka och insjunkna och mörka ringar under ögonen sqvallrade om, att en mask gnagde på hans lifstråd. Det lilla magra ansigtet med sina all-

varsamma ögon såg riktigt gammalt ut, ehuru dess egare ej kunde vara mer än sex år. Då man såg dessa tunna, hvita läppar, föreföll det som en omöjlighet, att de någonsin dragits till ett barnsligt leende.

Den lille lade sig ned igen och sade liksom för sig själf:

»Jag blef så glad; jag trodde det var Emma. Men det gör det samma. Det är i alla fall bra att slippa vara ensam.

»Du är väl ofta ensam?» frågade Bäck.

»Alltid,» ljöd det tröstlösa svaret. »Mamma bryr sig inte om mig och Emma är alltjämt ute och går ärenden.»

Bäck kände en oemotståndlig dragningskraft till soffan, der den lille sjuklingen låg; han steg upp, gick och satte sig på soffkanten och lade sin kalla hand på hans hufvud.

»Det gör godt,» sade barnet. -Doktorn har sagt, att jag skall ha kallt om hufvudet. Men det bryr ingen sig om. Om jag dog, skulle ingen bry sig om det heller.»

Men din mamma då?s sporde Bäck.

»Mamma skulle nog bli glad,» svarade barnet. Hon säger alltid, att Vill är ett sådant påhäng, som hon fått för sina synders skull.

»Nå, än grefven då?»

Grefven? Hvem är det? Kanske någon af herrarne, som bruka hälsa på mamma. Jag känner dem inte; hon stänger alltid in mig, då de komma. En gång smög jag mig ut för att leka dunk med svarf-varens pojkar nere på gården, men då slog hon mig.

»Men din far — kan han inte försvara dig?»

»Jag har aldrig haft någon far. Emma säger, att hon har hittat mig i ett fågelbo, då jag var liten.»

Bäck satt en stund försjunken i djupa tankar. Hans hand hade blifvit varm på Vills hufvud; han bytte derför om och lade dit den andra.

»Du är snäll,» hviskade gossen. »Hvem är clu?»

Men den frågan blef obesvarad; Bäck hade ej hört den. Det var framtidsplaner, som sysselsatte hans tankar.

Skulle du vilja komma härifrån?» frågade han slutligen. Hans röst lät så mjuk och vänlig, att man skulle kunnat tro den vara en qvinnas.

»Härifrån?» upprepade barnet. >Hvart då —-till Gud?»

»Jag menar — skulle du vilja ha en far i stället för en mor? Vill du följa med mig och vara der jag är? Jag skall nog bli snäll mot dig.»

Gossen låg tyst en stund; han tycktes ha svårt att fatta detta oväntade förslag.

»Vill du sitta hos mig, då jag är sjuk, och lofva att inte lemna mig hela dagarne ensam?» frågade han.

»Ja, det vill jag.»

»Och får jag en ask tennsoldater att leka med, då jag orkar? Jag drömde i natt om mina gamla tennsoldater, som mamma tog ifrån mig den der gången, då jag hade sprungit ut.»

»Du skall få två askar tennsoldater, en med ryttare och en med fotfolk.»

Vill öppnade ögonen och riktade dem forskande på sin nye vän.

»Ar det säkert det?» frågade han.

»Alldeles säkert.»

Då vill jag följa med,» sade gossen beslutsamt och reste sig till hälften upp, men denna ansträngning var öfver hans krafter, och han föll med en djup suck tillbaka mot soffkarmen.

Styrman Bäck hade stigit upp och börjat gå af och an på golfvet. Ibland stannade han och lyssnade till larmet der inne; som aldrig tycktes vilja taga slut. Plötsligt blef han alldeles blek. Någon gjorde ett par kraftiga anslag på pianot och Cecilia började sjunga. Denna älskade röst, till hvars enkla, oskyldiga visor han fordom lyssnat med sådan förtjusning, sjöng nu med lif och lust en oanständig visa, i hvars refräng hela sällskapet jublande instämde.

I detta ögonblick mognade hans beslut.

Han gick fram till Vill, som låg der med tillslutna ögon, tog af sig sin kavaj och lindade den om honom, lyfte upp honom på sina armar och gick med sin börda ut ur rummet och genom tamburdörren, som ännu ej

blifvit låst. I trappan hörde han ännu Cecilias och hennes gästers skratt.

Fryser du, Vill?:» frågade han, i det han drog jgen kavajen tätare omkring sjuklingen, för att hindra den kalla luften att nå honom. Men Vill hade somnat, i^jälf gick han utan röck, endast skyddad mot det kalla höstregnet af en ylletröja, men han frös icke.

Han gick genaste vägen hem till sig med lille Vill på sina starka armar. Gossen sof tungt och vaknade ej ens, då hans beskyddare bäddade ned honom i sin säng och höljde en filt öfver honom. Under sömnen återfick detta lilla bleka ansigte sitt barnsliga uttryck; kanske var det derför att de melankoliska ögonen voro tillslutna.

Räck satte sig ned att skrifva ett bref. Det var till Cecilia. Han berättade henne utan omsvep, att han sökt henne under qvällens lopp, men endast träffat hennes son, som han tagit med sig och gerna ville behålla, då han i alla fall visste, att Cecilia själf ej satte något värde på honom. Han lofvade att sörja för gossens framtid, om de bägge skulle få lefva, hålla honom i skola och försöka göra honom till en bra menniska. Han trodde, att det skulle vara hälsosammare för lille Vill att få ha någorlunda tyst omkring sig. Om hon hade någonting att meddela till svar på detta bref, bad han henne att helst göra detta skriftligen. Han undertecknade brefvet med sin adress.

Icke ett ord vidare. Inga förebråelser, ingenting som häntydde på deras gamla förhållanden eller hennes nya.

Flera dagar väntade han på svar, men intet kom. Ehuru han föresatt sig att ej vidare göra något besök hos Cecilia, öfvervann han till sist sin motvilja och vandrade ännu en gång uppför de välkända trapporna, men dä

tjänstflickan, som öppnade för honom, fick se, hvem det var som ringt, slog hon igen dörren och förklarade genom nyckelhålet, att hennes matmor ej tog emot några sjömän. Hon hade tydligen särskilda instruktioner. Ett ytterligare försök, som gjordes några dagar senare, aflopp lika fruktlöst.

Styrman Bäck hade redan första dagen hämtatIO SANNSAGOR OCH FANTASIER.

cn läkare, för hvilken lille Vill fick beskrifva sin sjukdom; men antingen barnet ej kunde tillräckligt tydligt förklara sig eller doktorn hade trög uppfattningsgåfva, nog af, denna första konsultation föreföll ej förtroende-ingifvande. Lyckligtvis befans det, att namnet på den läkare, som förut skött gossen, fastnat i hans minne. Bäck sökte genast upp denne; han kom, kände strax igen lille Vill och förklarade för hans fosterfader mellan fyra ögon, att den lille led af klent bröst och allmän svaghet, ådragen genom ytterlig grad af vanskötsel under hans spädaste år!

Om någon gnista af den gamla kärleken till Cecilia ännu funnits qvar i sjömannens bröst, skulle den ha slocknat vid denna underrättelse.

Vill fann sig mycket väl i sin nya belägenhet. Efter modern frågade han aldrig. Han tillbragte sina dagar med att exercera de tennsoldater Bäck gifvit honom och som ständigt ersattes af andra, så snart deras egare hunnit tröttna på dem. Då det ej längre var roligt att ställa upp dem i leder och låta dem stupa alla på en gång genom att gifva den förste en knäpp, hittade styrmannen på ett bättre sätt att leka kr i g. Soldaterna indelades i tva fiendtliga arméer, som uppstäldes midt emot hvarandra; Vill förde befälet öfver den ena, Bäck öfver den andra. Bägge anförarne voro utrustade med hvar sin ärtbössa, hvarmed en stor manspillan anstäldes i fiendens läger. Då denna lek första gången slutade med en lysande seger för lille Vill, brast han ut i ett hjärtligt skratt kanske för första gången i sitt lif. Sedan dess var det märkvärdigt nog nästan alltid han, som vann, och Bäck sköt ibland så snedt och vindt med sina ärter, att Vill blef utom sig af förtjusning.

Bäck satt hela dagarne hos sin lille sjukling. Nyckeln var urtagen ur dörren, och till uppasserskan hade han sagt, att han aldrig var hemma för någon, hvem än som sökte honom. De första dagarne bombarderades dörren oupphörligt af hårda sjömansnäfvar, men då detta ej hjälpte, upphörde småningom besöken. Först då Vill somnat om qvällarne, gick hans vän ut för att hämta frisk luft och göra uppköp.STYRMAN" BÄCK. 35

Uå läkaren pä samvete tillfrågades, om det var någon fara för patientens lif, svarade han, att ej mycket var att hoppas. Visserligen hade den lille efter flyttningen till hotellet blifvit märkbart bättre, men bröstet var svårt angripet och döden kunde infinna sig, då man minst väntade honom. Mycket berodde på, att lynnet hölls uppe.

Samma dag, som läkaren afgifvit detta svar, mötte Bäck sin kapten på gatan. Nu först ihågkom han, att den öfverenskomna betänketiden var ute. Han tackade för anbudet, men sade bestämdt ifrån, att han hvarken ville eller kunde emottaga det. Han ville ej lemna Stockholm.

»Det var skada,: svarade kaptenen. »Jag får väl höra mig om på annat håll. Om en vecka är Albatrossen färdig att lyfta ankar. Jag hade så säkert räknat på dig. Men det kan inte hjälpas nu. Det är väl någon kärlekshistoria, kan jag tro, som håller dig qvar i Stockholm. Jag trodde, att du hade vuxit ifrån sådant lappri.»

Härpå följde en lång straffpredikan, som Bäck mottog utan invändning. Nog hade han kunnat försvara sig om han velat; men inte kunde han säga, att det var för ett sjukt barns skull, som han uppoffrade den plats, der han passade bäst i verlden; ingen skulle tro en sådan orimlig historia.

Några veckor förgingo. Albatrossen hade länge sedan afseglat. Bäck hade qvällen fore uppbrottet varit om bord och sagt sin kapten och sina gamla kamrater farväl. Allt aflopp i godo. Sedan dess hade dagarne gått sin gilla gång. Den enda omväxling, som inträffade, var då Vill tröttnat på de gamla lekarne och någon ny måste påhittas. Då ingenting annat hjälpte, drog styrmannen sig till minnes alla möjliga slags enkla, barnsliga kortspel, och nu fördrefs mången förmiddag med svarte Petter och svälta räf. Detta, nya tidsfördrif var så mycket lämpligare, som Vill derunder ej behöfde röra sig särdeles mycket; hans krafter hade under den sista tiden aftagit och han höll sig nu mera alltid på soffan eller i sängen, mellan hvilka två stationer han bars på styrman Bäcks28 sannsagor och fantasier.

starka armar. Läkaren började se betänksam ut. En morgon förkunnade han, att Vill ej hade många dagar att lefva. De konstlade försök, som gjorts att hålla den slocknande lifsgnistan vid lif, skulle snart vara overksamma; naturen väntade att få taga ut sin rätt.

Tårarne strömmade från styrmannens ögon, då denna underrättelse meddelades honom. Han såg med den djupaste förtviflan mot sängen, der Vill oroligt kastade sig af och an i sömnen, och tänkte, att då denna bädd skulle blifva tom, funnes för honom ingen glädje mer i verlden.

Samma afton skref han ett nytt bref till Cecilia, hvari han underrättade henne, att hennes barn ej hade många dagar qvar att lefva och att hon måste skynda sig, om hon ville återse honom i lifvet. Men detta bref hade ej bättre verkan än det föregående.

Vill aftynade allt mer och mer. Han kunde nu ej lemna sängen. Bäck satt troget vid hans sida och försökte genom sagor och allehanda påhitt förmå honom att glömma plågorna, om han hade några. Den lille talade nu mera aldrig om att »det gjorde ondt», men en tilltagande afmattning visade nogsamt, att slutet nalkades. Snart förmådde han icke göra större kraftansträngning än som behöfdes för att sakta stryka lekkamratens hand. Då Bäck såg den slocknande, tillgifna blicken fästad på sig, kände han bröstet sammansnöras af en stickande smärta, och han behöfde hela sin själfbeherskning för att ej genom några känsloutbrott oroa den lille sjuklingen.

En morgon, innan det ännu var dager, hörde Bäck sin älskling röra på sig tidigare, än han annars brukade. Han steg upp och gick fram till sängen för att se efter, om Vill vaknat. Ordet »mamma», fram-hviskadt med ett rörande, ångestfullt tonfall, öfver-tygade honom att så var. Han satte sig på sängkanten, tog Vills lilla afmagrade hand i sin och frågade, om han ville någonting.

Jag vill, att mamma skall komma,» ljöd det matta svaret.

Styrmannen blef svaret skyldig.

»Hvarför kommer inte mamma?.» återtog den af-STYRMAN" BÄCK.

29

tynande stämman. »Tror du att hon aldrig kan förlåta mig — att jag stal mig ut den der gången?»

Bäck föll på knä, lade så lätt han kunde sitt hufvud mot den lilles bröst och lindade hans arm kring sin hals. I denna ställning förblef han en lång stund utan att kunna framtvinga ett ord öfver sina läppar.

Plötsligt for han upp, vacklade fram till en stol och föll ned der med bägge händerna för ansigtet.

Han hade hört Vills hjärta stanna.

Några dagar derefter var begrafningen. Styrman Bäck, hans bror och värden på hotellet voro de enda, som följde med till kyrkogården. Bäck ensam satt i den släde, der den lilla kistan stod. Det snöade sakta och stora, hvita stjärnor lade sig här och der på det svarta locket. Det såg så vackert ut och Bäck lät dem ligga.

Vid ett gathörn måste slädarne hålla af något tillfälligt skäl. I det samma veko två elegant klädda damer om hörnet, inbegripna i ett lifligt samtal. Den ena af dem trängdes af några mötande fotgängare tätt intill släden, der Bäck satt med kistan framför sig. Det var Cecilia. Hon hade känt igen sin barndomsvän och ville skynda förbi, men i det samma föll hennes blick på det föremål, han förde med sig ofvanpå fotsacken — och hon stannade som fastnaglad vid marken.

»Ar det —?» stammade hon, men kunde ej fullborda frågan.

»Det är Vill,» svarade Bäck knappast hörbart.

I det samma körde släden igen och försvann vid hörnet.

»Hvad går åt dig — hvarför kommer du inte?» frågade Cecilias följeslagarinna otåligt. Spektaklet är kanske redan börjadt.»

»Så mycket bättre synas vi, då vi komma in, svarade Cecilia skrattande. Men det skrattet lät sä3°

besynnerligt, nästan hysteriskt; och innan första akten af Boccaccio var till ända, måste en dam afdånad bäras ut ur salongen, fastän hettan icke alls var tryckande.

Uå Albatrossen följande vår återkom till de svenska farvattnen och ankrade på Stockholms redd, fick kaptenen en af de första dagarne besök af en person, som frågade, om det nu fans någon plats ledig för honom på fartyget; nu hade han ingenting, som band honom i Stockholm längre. Kaptenen måste riktigt anstränga sig för att kunna känna igen styrman Bäck: han hade på dessa månader blifvit alldeles hvithårigl

1878.EN VILD IDÉ.

»Faster! Faster Malla! Så vakna då — det har kommit bref från Upsala !»

Men faster Malla ville icke vakna. Hon drog endast en suck, knäpte ihop sina knubbiga händer, tappade stickstrumpan, så att nystanet rullade långt ut på trädgårdsgången, som var öfversnöad af den hvita nederbörden från de nyss utblommade fruktträden, och somnade in ännu hårdare.

Pappa ser själf, att det är omöjligt,» sade Gerda till pastorn, som satt i ett hörn af den doftande syren-bersån med pipan i munnen och med sin vanliga spefulla min åsåg dotterns fruktlösa bemödanden. Stackars gumma! Hade hon kunnat drömma om, huru hennes egen lilla Gerda plågades af nyfikenhetens qval, der hon stod med det ouppbrutna brefvet i sin hand, eller hvilka afskyvärda planer, som i detta ögonblick rörde sig under herr pastorns broderade rökmössa, skulle hon otvifvelaktigt gjort ett hastigt slut på sin siesta.

»Vänta!» sade pastorn och lade ifrån sig pipan.

Nu ska vi ha roligt. Vet du hvad som på Upsala-språk menas med att städar

Nej, men någonting galet är det naturligtvis.»

»Recte tu quidem. Det är att vända upp och ned på möblerna och hänga stöfvelknekten i spjällsnö-ret hos en kamrat, som inte är hemma. Här i huset är inte häller någon hemma,» tillade han, i det han varsamt tog negligéen af sin sofvande systers hufvud och satte clen tillbaka på sin plats igen, men bakfram.IO SANNSAGOR OCH FANTASIER.

Troligen hviskade dock någon af drömmens genier i det arma offrets öra att hennes värdighet var i fara, ty knappast hade pastorn fullbordat sitt dåd och gått ett par steg tillbaka för att riktigt kunna beundra sina händers verk, förr än faster Malla slog upp ögonen, såg sig omkring yrvaken och frågade i en ton, som just ej angaf någon belåtenhet med situationen:

»Hvarför stå ni så der och stirra pä mig och hvar är min stickstrumpa? Bevare mig väl, jag har väl inte sofvit?»

»Sofvit — åh, hur kan du tro nägot sådant?» svarade pastorn i en löjligt lugnande och urskuldande ton. »Du, som nästan aldrig sofver — ja, nästan aldrig. Och jag vill fråga, hur skulle man kunna göra det med sådana hushållsbekymmer, som du har, och dertill med sådana anlag för fettbildning pä hjärtat!»

»Du vet, att jag har fettbildning på hjärtat, och det är inte alls vackert af dig, Mats, att tala om det i så lättsinnig ton.»

Faster Malla steg upp, och hade det funnits någon fysisk möjlighet för denna lilla knubbiga varelse med sitt godmodiga ansigte att se förolämpad ut, skulle hon nog ha gjort det i detta ögonblick, dä hon blifvit sårad i sina båda Akilleshälar: hjärtfels- och hushålls-äran.

»Nå, hur var det — har jag sofvit?» frågade hon ännu en gång.

»Sanningen är en Jaggernaut, som kräfver de svåraste offer,» svarade pastorn. »Nå väl, ja — du har sofvit. Men jag försäkrar dig -—- inte en minut längre än två timmar.»

»Två timmar! Med mitt hjärtfel! O, jag kommer att få en förskräcklig natt, det känner jag. Men dä du vet, hur farligt det är för mig att sofva, hvarför väckte du mig inte då?»

»I det afseendet ha vi ingenting på våra samveten,» svarade Gerda. »Jag har för det ändamålet användt alla tillåtliga medel, som stå i mensklig förmåga — och pappa har till och med användt otillåtliga.»

*Att låta mig sofva så länge,» puttrade gumman, »när jag har handtvätt och skurning och tusende andra

bestyr för resten. Jag kan just undra hvad pigorna ha tagit sig till under dessa två timmar, medan jag varit ur vägen. Jag är säker om att någonting blifvit upp- och nedvändt, medan jag sofvit.»

Pastorn hotade härvid att brista i skratt och dervid möjligen röja sitt brott, men Gerda kom honom till hjälp.

»Så faster har skrynklat ned sin nya mössa under sömnen,» sade hon och förebygde alla obehagliga upptäckter genom att hastigt praktisera den olycksaliga klädespersedeln från fasters hufvud. »Så ja, nu är det bra igen.» Och nu var fasters toalett åter i sitt normala skick, men bakom hennes rygg afskaffades förbrytaren medels en hotande gest af Gerdas pekfinger och diverse förebrående miner, som han dock ej tycktes lägga mycket på sinnet.

»Här har kommit bref från Upsala,» fortfor Gerda. »Det är troligen från kusin Herman. Det kom just nyss och vi ha ännu inte brutit det.»

»Från Herman! Det är svar på Mats' bref om återbud till predikobiträdet. Tänk om han inte lyckats bli af med karlen! Jag är just nyfiken.»

»An jag då! Hela vår Stockholmsresa i höst står ju på spel!»

Förhållandet var det, att en förkänning af den kommande Kristina Nilsson-febern försports på prest -gården, alltsedan ryktet hade förkunnat nyheten om att den stora sångerskan på sensommaren ärnade besöka Sverge. Så väl pastor Kurman som hans dotter Gerda voro lifligt intresserade af allt hvad sång och musik hette; pastorn trakterade fiol bättre än de flesta dilettanter och Gerda hade under ett par års tid sjungit vid musikaliska akademien. En Stockholmsresa i augusti var följaktligen hennes nätters dröm och dagars hopp, men för att detta mål skulle kunna vinnas, var det nödvändigt att besparingar gjordes, ty pastorns inkomster voro allt utom lysande. Det var meningen att hela familjen — pastorn, Gerda och faster Malla — skulle resa; men då fick också ingen undandraga sig uppoffringar. Gerda hade lemnat alla sina besparingar till den gemensamma reskassan; faster Malla

kunde ej lemna någon pekuniär förstärkning, men hennes löfte att under sommaren åtaga sig besväret med en à två inackorderingar var minsann ej litet värdt, hälst om man betänker, att hon redtin förut ansåg sig digna under husliga mödor, och att denna tillökning i bestyr troligen skulle utöfva en oberäknelig inverkan på hennes hjärteåkomma, som dock lyckligtvis ännu ej blifvit af någon läkare konstaterad. Pastorn å sin sida hade eljes tänkt att under sommaren skaffa sig ett predikobiträde, för att derigenom bereda sina svaga lungor en väl behöflig hvila; han hade redan skrifvit till sin brorson, en ung medicine kandidat i Upsala, och bedt denne spika upp ett anslag på nationens ta-bula ni gr a om den lediga konditionen; med dä Stockholmsresan kom på tal, ändrade han tankar. Brorssonen fick ett nytt bref, hvari anbefaldes att anslaget skulle nedrifvas. Det var pastorns bidrag till reskassan. Och det var kusin Hermans svar på detta bref, som Gerda den vackra junieftermiddagen 1876 föreläste för sin far och sin faster i den skuggrikaste ber-sån, som fans i hela prestgårdsträdgården.

Faster Malla hade lyckligen uppfångat sin kära stickstrumpa och pastorn hade återtagit sin pipa. Bägge två lyssnade med största uppmärksamhet till Gerda, då hon uppläste följande skrifvelse:

»Bäste farbror Mats! Farbrors bref försatte mig i den allra största förlägenhet, som dock förvandlades till

belåtenhet, då jag läst det till slut. Hindrad af min trägna tjänstgöring på sjukhuset och mina brådskande studier, hade jag ej förr än för ett par dagar sedan hunnit att uträtta farbrors uppdrag och kände mig följaktligen helt beklämd vid tanken på att ännu ingen sökande anmält sig. Men nu var ju detta den största tur, som kunde hända, eftersom farbror ångrat sig.

»Nu till en annan sak. Farbror nämnde i sitt bref, att det var fråga om att taga emot någon inackordering på prestgården i sommar, men att farbror misströstade om att kunna komma öfver någon sådan, då vi redan hunnit så långt in på försommaren och ingen annons ännu ens varit ute. Uppriktigt sagdt,

tror jag, att alla, som ämna sig på sommarnöje, länge sedan ha bestämt sin vistelseort. Jag är derför glad öfver att kunna stå farbror till tjänst med anvisning pä en sommargäst och dertill en, som är villig att betala bra; det är en af mina bekanta, en ung student vid namn Axel Franck, som af allvarsamma skäl är tvungen att tillbringa sommaren på landet i någon tyst och stilla familj. Han är nämligen — men jag vet inte huru jag skall kunna framställa saken, för att ej farbror genast måtte bli afskräckt från att taga emot min stackars vän; han är —»

»Han måtte väl inte vara tokig! afbröt faster Malla och släpte stickstrumpan af förskräckelse vid blotta tanken på denna möjlighet.

»Han är,» fortsatte Gerda »den välvilligaste, angenämaste menniska med det mest jämna och fredliga lynne, men han måste i alla fall behandlas med den största varsamhet. Jag kan ej, jag har ej rättighet att säga hvad det är som står pä spel för honom, om han ej snart kommer i en annan omgifning, der han skonas från alla sinnesrörelser —»

»Nå, det var ju det jag sade!» inföll faster Malla. »Det blir väl ändå intet annat råd än att annonsera.»

»Jag kan ej, får ej uttrycka mig tydligare,» fortfor Gerda, »men jag hoppas med dessa antydningar ha väckt farbrors intresse för min stackars Axel. Det kan jag emellertid försäkra, att om han togs emot i farbrors hus, skulle ingen ha det ringaste obehag af honom. Så snart han är i sällskap med främmande menniskor, är det ingenting i hans sätt, som förråder att han har någon önskan eller något behof af att lemnas i ro.»

»Så många omsvep!» utbrast faster Malla förtryt-samt, »hvarför säger han inte rent ut att karlen är galen?»

»Det hufvudsakliga, man i sitt förhållande till honom har att iakttaga, är att låta honom vara i fred med sina egna tankar så mycket som möjligt och att i allt låta honom ha sin frihet. Bjudningar och i allmänhet stora sällskaper äro en stor fara för honom. Fruntimmerssällskap undviker han hälst. Man bör ej

låta honom märka, att man hyser medlidande med honom eller betraktar honom på något annat sätt än vanliga menniskor. Men — takt och hänsynsfullhet har det ju alltid funnits godt om i Hanebo prestgård; någon särskild vädjan är derför alldeles obehöflig.

Jag är säker om, att intet hem vore lämpligare-för Franck än just farbrors; om också vistelsen hos er ej kan föranleda någon total förändring i — det hos honom, som kunde behöfva vara annorlunda, hvilket tyvärr är omöjligt, så skulle det åtminstone vara trösterikt för hans vänner och anhöriga att veta honom vara i så goda händer. Jag har nu ingenting vidare att tillägga, än att han, om farbror bifaller min bön att taga emot honom, är villig att betala hvad farbror begär (ty han är mycket förmögen) samt att han är villig att infinna sig i Hanebo prestgård två dagar efter det jag mottagit farbrors bref om att han är välkommen. De hjärtligaste hälsningar till faster Malla och kusin Gerda från farbrors tillgifne brorson

Herman, v

»Stackars gosse!» sade Gerda, i det hon vek tillsammans brefvet och återlemnade det till fadern.

»Det var ett märkvärdigt förståndigt bref för att vara från den galenpannan Herman,» sade pastorn.

Jag trodde sannerligen inte att han kunde tänka på annat än sina eviga skälmstycken.»

»Nå, hvad tänker pappa om saken?. frågade Gerda.

Pastorn satt en stund tyst och betraktade rök-virflarne från pipan med en fundersam min.

»Hvad tänker du själf, min tös?» sade han slutligen.

Under det fadern funderade, hade hela den påtänkta Stockholmsresans mest förtrollande fantasmago-rier hållit hetsjagt på hvarandra genom Gerdas hufvud, och det var i beslutsam ton hon svarade:

»Jag tänker, att han kunde få mitt vindsrum, så flyttade jag ned i kabinettet. Der uppe vore han alldeles ostörd; och eftersom han är rädd för fruntimmer, kunde han ju få upp maten till sig — eller hur, faster?»

Men faster hade försvunnit. Hon hade af naturen en afgjord motvilja för att deltaga i öfverläggningar, hälst om sådana saker, hvari hon själf kunde vara intresserad. Att bror Mats eller Gerda af undseende för henne skulle göra någonting, som ej öfverensstämde med deras egna tycken — det ville hon ej vara med om. Derför höll hon sig alltid undan, till dess en sak var afgjord. Nu hade hon så mycket större skäl att ta till flykten, som hon kände en darrning ända ned i hjärtroten vid blotta tanken på någonting så förskräckligt som att bo i samma hus som en vansinnig menniska. Pigorna gjorde den qvällen den ovanliga iakttagelsen, att fru Malla var tankspridd. Men det var minsann ej underligt, att hon hälde äggulorna i diskämbaret och lade skalen i gröten, ty midt under dessa husliga förrättningar genomgick hon i minnet alla möjliga och omöjliga illdåd, som i tidernas lopp föröfvats af galningar och hvaraf mordbrand och tänd-sticksförgiftningar voro de lindrigaste.

»Aldrig öfverlefver jag den här sommaren,» det var slutsumman af hennes reflexioner. »Om han nu också vore så stilla och beskedlig som Herman målar ut honom, så är i alla fall den dödliga oron att veta honom i sin närhet mer än nog att ta lifvet af en.— och denna beständiga förskräckelse för en menniska med mitt hjärtlidande till — jo, nog vet man, hur det kommer att gå. >

Då familjen träffades vid qvällsvarden, kunde dock ingen se på faster Malla, hvilka qval hon under de sista timmarne utstått. Det låg ett visst knipslugt uttryck i hennes små plirande ögon. Hon visste, att det förestod en täflan om hvem som var den skarpsinnigaste att leta ut den andres hemligaste tänkesätt, och hon hade föresatt sig att blifva den segrande.

»Vet du hvad, Mats,» sade hon, i det hon oförskräckt gick rakt pä saken, »jag har tänkt, att Gerdas rum kanske är väl litet för herr Franck.»

Pastorn och Gerda utbytte en blick, som ingalunda undgick faster Malla, lika litet som den ändå så pass väl maskerade ton af missräkning, hvarmed han svarade:

»Kan väl hända; och det är nog bäst att slå alltsammans ur hågen.»

Situationen var genast fullkomligt klar för faster Malla. Låtsande som om hon ej hört broderns yttrande, fortfor hon:

Jag har derför tänkt, att vi kunde ge honom mitt rum i stället.»

Men, faster, att ha en tokig menniska i huset!» inföll Gerda med en sidoblick på fadern.

»Prat!» svarade gumman. »Du behöfver ju aldrig se honom — han är ju rädd för fruntimmer.»

j Nå ja,» sade pastorn, »efter som syster Malla talar ur den tonen, är det väl så godt att tillstå, att vi inte heller ha någonting emot att låta den stackars karlen få komma hit, hälst som vi dermed göra både honom och Herman en tjänst —»

»Och fa råd att stanna i Stockholm några dagar längre, » i fylde Gerda.

»Ja, så har jag också tänkt,» förklarade faster Malla med den trovärdigaste min i verlden, oaktadt hon väl aldrig

sagt en större osanning.

Saken var således afgjord. Brefvet till kusin Herman skrefs samma qväll.

Det var kanske en tillfällighet; men ett faktum är, att då faster Malla gick till sängs och efter sin vana läste ett kapitel i bibeln, valde hon det ställe i Samuels första bok, der det berättas om huru Saul i sitt vansinne gjorde ett attentat mot Davids lif.

II.

Efter tre dagars väntan kom bref från JJpsala, denna gång från herr Franck själf. Det var helt kort och affärsmässigt och innehöll endast underrättelsen om att han om ett par dagar skulle anlända till närmaste järnvägsstation, der han bad att blifva hemtad. Faster Malla läste och omläste brefvet väl tio gånger och tycktes vara smått fnurrig öfver att ej kunna upptäcka några spår af sinnesförvirring deri. Pastorn, som märkte hennes betänksamma miner, ansåg sig

böra påminna om, att det var hon själf, som yrkat på gästens emottagande, hvilket föranledde faster Malla till att med darrande knän men leende läppar försäkra, att »hon tyckte det skulle bli riktigt trefligt — riktigt trefligt.»

Detta förhindrade henne dock ej från att den eftermiddag, då herr Franck väntades, stånga sig inne på sitt rum, ta ur nyckeln och skjuta regeln för dörren, allt under förevändning att ju »den galne herrn inte tål se fruntimmer, o Gerda höll utkik från en vindsglugg. Pastorn satt och väntade pä ett gung-bräde framför byggningen med pipan i munnen, lugn som vanligt.

Ändtligen körde trillan upp på gården och ur hoppade en lång, smärt och vacker karl med det mest vårdade yttre, man gerna kan tänka sig. Det var den andra missräkningen för faster Malla. Hon hade aldrig förr sett någon vansinnig; hennes enda föreställningar om dessa olyckliga varelser voro hämtade från teatern i närmaste stad, och der hade de alltid varit högst fantastiska i sin toalett, haft långt, tofvigt hår och hälst en halmkrans ofvanpå detta. Herr Franck med sin eleganta, storrutiga sommarkostym à 1'anglais, sin lilla koketta filthatt och sin broderade resväska öfver bröstet hade mycket litet, som påminte om denna poetiska snuskighet. Faster Malla såg bakom gardinen, huru vidundret med fulländadt verldsmannamanér bugade sig för pastorn, huru de båda herrarne tryckte hvarandras händer och tycktes komma alldeles förträffligt öfver ens. Slutligen hörde hon dem bägge två gä uppför trappan, som ledde till gästens rum; ty det hade dock ansetts rådligast att han fick Gerdas vindskammare, så att han komme mera för sig själf. På öfre våningen bodde nu ingen mer än han. Han kunde således der få vara ungefär hur galen han ville.

j> Nå, hvad sade han — hur bar han sig åt — hvad tycker du om honom?» voro de frågor, som bestormade pastorn, då han efter en stund kom ned i salen, der faster Malla och Gerda redan länge väntat på honom.

»Jo, i dag måtte han ha en af sina ljusaste mellan-

stunder,» svarade pastorn. »En vettigare och angenämare ung man vet jag mig sällan ha träffat på. Han gick in på alla våra arrangemanger, till och med att han får äta på sin kammare. Han tycktes sätta mycket värde på, att han fått ett rum med så afskildt och tyst läge. Är han alltid som i dag, komma vi inte att få det ringaste bekymmer af honom.»

Början var således lofvande. Och den närmaste fortsättningen var ej häller egnad att ingifva någon oro. En stillsammare och osynligare hyresgäst kunde ej gerna tänkas. Han steg tidigt upp och gjorde en halftimmes promenad i skogen, satt sedan uppe på sitt rum hela dagen, åt sina mål som vanligt folk, slog aldrig sönder servisen och kastade aldrig sockerskålen i hufvudet på flickan, som passade upp; framåt qvällen gjorde han en längre promenad, men återkom alltid till qvällsvardsdags. Det enda besynnerliga i hans uppförande var att ljuset i hans rum nästan aldrig släcktes förr än efter midnatt och att han hade den besynnerliga vanan att hela dagarne

med korta afbrott promenera af och an på golfvet i sitt rum; en vana, som faster Malla förklarade uteslutande tillhöra tigrar i bur, dårar och menniskor med dåligt samvete. Till hvilkendera kategorien herr Franck borde räknas, sade hon aldrig uttryckligen; förmodligen till alla tre. Ibland hörde man honom också tala högt för sig själf, hvilken omständighet ej häller var egnad att höja honom i faster Mallas aktning. Då tjänstflickan, som passade upp honom, tillfrågades, hvarmed han brukade vara sysselsatt, då hon kom in i rummet, svarade hon, att han antingen plägade ligga på soffan eller gå af och an med några papper i handen eller också sitta vid skrifbordet. En gång hade det inträffat, att han midt under det dukningen försiggick, i desperation slagit i väggen en stor bok, hvari han hållit på att läsa, hvilket föranledde Stina att lemna dukning och allt och genast retirera. Då hon utom sig af förskräckelse rusade utför trapporna, hörde hon frän galningens rum ett skallande skratt.

Den dagen fick herr Franck ingen middag.

Omkring en vecka efter inackorderingens ankomstEN VII.D IDÉ.

satt pastorn en dag i sitt arbetsrum och funderade på sin predikan, då det knackade på dörren. Det var herr Franck, som inträdde. Han var alldeles röd i ansigtet och såg mycket allvarsam ut. Pastorn tog för gifvet att det nu var slut med de ljusa mellanstunderna. Dock bjöd han sin gäst sitta ned, men denne tycktes ej hågad att antaga bjudningen; han suckade, såg olycklig ut och sade slutligen dröjande, som om det vore sin egen dödsdom han uttalade:

»Herr pastor, jag skulle vilja tala med er — om en mycket besynnerlig sak.»

»Med största nöje,» svarade pastorn. Jag hoppas, att herr Franck ej kommer i egenskap af missnöjd hyresgäst för att anföra klagomål?»

»För ingen del,» sade den unge mannen om möjligt ännu mera nedstämd. »Om någondera af oss har skäl att klaga öfver den andre, så är det inte jag. Jag kommer för att angifva mig själf. Jag är en stor brottsling. — Det måtte väl ingen höra oss?» afbröt han sig själf, då från angränsande rum ett halfqväfdt skri frän faster MafTa trängde till hans öron.

Pastorn gick och stängde dörren.

»Nu kunna vi vara trygga,» sade han, i det han själf allt utom trygg återvände fram till den stackars unge mannen, som fortfarande stod vid dörren med nedslagna ögon och såg ut som en ertappad missdå-dare. »Säg ut, hvad är det ni har på hjärtat?»

»Ack, herr pastor, hvad jag har att anförtro er är af den natur, att jag hälst vill slippa se er i ansigtet, då jag säger det. Vill ni inte göra mig den tjänsten att följa med på en promenad? Jag tror det går lättare att tala, om vi gå bredvid hvarandra.»

Pastorn hade ingenting emot förslaget. Men då de gingo ut, tog han ej som vanligt sin spensliga promenadkäpp, utan ett väldigt bamburör med doppsko att hålla äfven den vildsintaste krångelmakare på afstånd med.

De båda herrarne styrde kosan genom trädgården och utåt landsvägen till.

Men inne i förmaket låg faster Malla nästan af-svimmad i en erama; Gerdas ansträngningar att me-IO

dels eau de luce och kallt vatten återge henne besinningen kröntes endast med half framgång.

»Jag hörde ju tydligt hur han sa', att han var en stor brottsling — och Gud vet om det inte var mördare,» stönade gumman och slog med handen åt Gerda, som kom med mera vatten. »Herre du store, ett sådant elände här blef i huset för den der Stockholmsresans skull — och nu går han naturligtvis och tar lifvet af Mats, den godtrogne token, som kunde ge sig till att följa med en vanvettig menniska! Det valbara för att komma åt att strypa honom, som han lockade honom med sig —.»

»Snälla faster, det är väl inte så farligt — lugna sig nu! Jag ser dem ju bägge två från fönstret här; de gå helt lugnt landsvägen utåt. . Och så har ju pappa sin käpp.»

»Hvad tror du en käpp biter på en vansinnig menniska? Har du inte hört, att sådana inte ha någon känsel, men att de ha krafter som tio vanliga karlar? Gud tröste oss, ett sådant elände! Hvem ska' försvara oss emot det odjuret, om han nu tar Mats af daga! Se'n kommer väl turen till oss andra.

»Vänta, faster, jag vet ett råd!»

Hon skyndade ut. Efter ett par minuter kom hon tillbaka och förkunnade, att hon skickat en af drängarne för att gå i fatt de båda herrarne, följa dem på afstånd och genast vara till hands, om någonting skulle hända.

Detta lugnade faster Malla åtminstone något. Hon satte sig vid ett af salsfönstren, hvarifrån man hade utsigt öfver landsvägen ett långt stycke och förklarade, att hon ej skulle gå derifrån förr än hon sett, att allt aflupit väl.

»Öfverlefver jag den här dagen, då är det en Guds nåd,» sade hon. »Jag känner, att mitt hjärtlidande tilltagit betydligt genom den här förskräckelsen. Nä ja, det kan just göra det samma, om man dör af hjärtslag eller blir strypt af en galning.»

Gerda höll tåligt sin faster sällskap vid fönstret. Äfven hon var en smtila orolig. De båda damernas väntan blef långvarig. Pastorn och hans följeslagareEN VII.D IDÉ.

hade slagit sig ned vid landsvägskanten i skuggan af ett träd; der suto de sina fulla två timmar, hvilken tid föreföll faster Malla som ett helt sekel. Ändtligen såg hon de båda herrarne stiga upp och bege sig på hemväg. Pastorn höll herr Franck under armen, hvilket naturligtvis föranledde faster till det påståendet att han blifvit misshandlad och ej kunde gå ensam. Gerda hade all möda i verlden att hindra henne från att börja repa charpi. Efter ytterligare en evighets väntan hade de oroliga damerna ändtligen den tillfredsställelsen att se pastorn och hans fruktansvärde ledsagare friska och färdiga stanna framför verandan och skiljas åt med ett handslag. I nästa minut möttes pastorn i salsdörren af två par qvinnoarmar. Stor scen med kramningar och glädjetårar. Faster Malla hade svårt för att öfvertyga sig om att brödren verkligen ej var på något sätt lemlästad. Sedan detta var gjordt och faster fått gifva utbrott åt sina första häftigaste känslor, passade Gerda på medan gumman hämtade andan och frågade:

»Nå, käraste pappa, hvad hade han att säga dig? Hvad är det för brott, han talade om?»

»Jaså, ni ha lyssnat,» sade han skrattande. »Till straff för det ska ni inte få veta ett ord af alltsammans förr än i höst, då herr Franck har rest. Seså, bed mig inte! Det gagnar till ingenting. Jag har för resten lofvat att inte röja hans hemlighet för någon eho det vara månde. Men så mycket kan jag säga, att alla era farhågor äro onödiga. Den stackars karlens vansinne är ej af den art, att det kan skada någon. Ni kan tro mig, då jag säger er det; jag vet nu alldeles, hvari hans sinnessjukdom består.»

»Men vet han sjelf af, att han är sjuk?» frågade Gerda. »Inte har han väl sjelf kunnat säga dig —»

»Naturligtvis inte,» afbröt pastorn. »Men min egen slutledningsförmåga har gifvit mig klaven till hela hemligheten.»

»Tror pappa att hans vansinne är obotligt?»

»Fullkomligt obotligt,» svarade pastorn i bestämd ton. »Endast döden kan vrida det rätt, som är i olag i hans hjärna. Bäst att inte tänka på honom, utanIO

låta honom sköta sig sjelf; man kan ändå inte göra honom någon nytta; möjligen kan man skada honom.»

»Stackars unge man!» sade Gerda och drog en medlidandets suck. »Så olycklig och ändå så ung och så — vacker,» tänkte hon lägga till, men behöll vis-ligen detta sista ord för sig sjelf.

Faster Malla var redan ute i köket. Nu sedan all fara var öfver, ville hon ej genom sin oro öka broderns och Gerdas. Men hädanefter gick hon aldrig till sängs utan att draga fram soffan för dörren i sitt rum; och den stora slagtknifven, som på ett outransakligt sätt kom bort samma dag, hvaröfver faster Malla rörde upp himmel och jord, skulle nog ha kommit till rätta, om det fallit någon in att leta under bolstern i fru Mallas egen säng.

III.

För Gerda hade — utom förlusten af den trefliga vindskammaren — sommargästens ankomst medfört ett obehag. Det fans utmed sjön en den mest förtjusande lilla gångstig, slingrande sig fram mellan ljung och blåbärsris och skuggad af präktiga hängbjörkar, som doftade så friskt. Här hade hon varit van att hvarje morgon taga sin promenad och, när hon gått sig trött, hvila en stund på den stora stenen tätt utmed hafsstranden. Det var ett väldigt block, skiftande i de grannaste brons- och emalj färger öfverallt, der mossans tjocka, mörkgröna, illa medfarna schaggöfver-drag ej räckte till. Huru den ofantliga stenkolossen kommit att ligga så der ensam vid kanten af en leende björkhage, hade naturvetenskapen ännu ej konstaterat; men för Gerda var det en trosartikel, att trollen i den gråa, poetiska forntiden haft sitt finger med vid dess framskaffande, och att den tjänat våra hedniska förfäder till offerplats, var lika säkert. Huru som hälst, nu hade den en annan uppgift. Under flera år hade Gerda hvarje morgon sutit uppflugen på den som en fågel, sett utåt sjön och tänkt på hvad unga flickor vanligen sysselsätta sina tankar med. Men nuEN VII.D IDÉ.

var det slut med den fröjden. Redan första morgonen efter herr Francks ankomst gjorde Gerda den sorgliga upptäckten att hennes älsklingsplats var annekterad. Den främmande herrn hade varit ute på en morgonvandring och genast upptäckt den intressanta stenen, och nu låg han der uppe makligt utsträckt och såg uppåt himlen med cigarren i munnen. För Gerda, som hade en liflig känsla af ställets helgd och var van att tänka sig helt andra rökoffer uppstiga från stenaltaret, var denna cigarr en styggelse. Men hvad var att göra? Gerda vände om hem igen, lyckligtvis utan att märkas af inkräktaren. Följande morgon upprepades samma scen. Det fans endast en utväg för Gerda, om hon ej ville alldelas förhindras från sin vanliga morgonandakt på trollens sten: att skjuta upp sin promenad en timme. Det var påkostande men nödvändigt. Några dagar var hon synnerligen noga med att herr Franck skulle vara återkommen från sin lustvandring innan hon begaf sig ut, men snart märkte hon, att det var metod i hans galenskap, att han med andra ord var mycket regelbunden i sina vanor och alltid återvände på bestämdt klockslag; detta förledde henne att ibland låta sin försigtighet inslumra.

Men en dag blef hon straffad derför. Hon hade, då hon gick hemifrån, glömt att höra efter, om herr Franck var uppe på sitt rum, men oroade sig ej särdeles derför; förmiddagen var redan långt framskriden och tigern hade nog redan en timmes tid gått sin ängsliga gång af och an i buren. För säkerhets skull gick hon en omväg, hvarifrån hon kunde se sin sten redan på långt håll. Den var tom. Glad påskyndade hon stegen och satt inom några minuter uppkrupen på sin vanliga plats och lät tankarne flyga i kapp med måsarne, som i dag samlats talrikare än vanligt öfver den spegelblanka fjärden, skrattande eller skrikande i alla möjliga tonarter, allt efter som fisket lyckades till.

Men — hvad var det? Hvilken besynnerlig doft björkarne hade i dag! Gerda satte sig upp och vidgade sina fina näsborrar för att ännu en gång insupa den hemlighetsfulla ånga, som nyss förvånat hennes luktorganen Men — Gud i himmelen, hvad var det46

för en fin ljusblå sky, som svävfade upp just vid kanten af stenen? En cigarr måste vara i närheten!

Som en blixt stod Gerda upprätt på stenen. Hon vågade ej röra sig, knappast andas. Hur skulle hon komma derifrån utan att han märkte henne? Hur hade han kommit dit utan att hon sett det? Eller hur hade hon kunnat klättra upp på stenen utan att se, att han låg nedanför den? Men här var ej tid till flera frågor; den vigtigaste af alla glömde hon dock att göra sig: hade han sett henne?

Men han hade verkligen sett henne. Det förrådde det skälmaktiga leendet på hans mustaschprydda läppar och den pojkaktigt skadeglada blick, hvarmed han följde hvarje moln af rök, som han uppsände utefter stenens vägg, och

som först trasslade in sig i mossans yfviga pels, togs till fånga och låg qvar en stund som ett svagt böljande dvergsnät, medan återstoden dansade upp i tunna, blåa virflar öfverst vid kanten af stenens platå.

Gerdas lilla hjärta stod alldeles stilla. Ett half-qväfdt skratt hördes der nedifrån stenens fot. Här måste ett hastigt beslut fattas. Så ljudlöst som möjligt gled hon ned från stenen åt alldeles motsatt sida mot den, hvarifrån röken kom, hvilket ej hindrade att hon knappast fått foten på marken, förr än herr Axel Franck stod midt framför henne, artigt bugande med hatten i hand och skälmen ännu qvar i ögonvrårna.

Reträtten var afskuren.

Skyarne, som kommo och gingo på Gerdas kinder, och darrningen i den lilla hvita hand, hon stödde mot stenen, måtte ha gifvit vidundret en vink om, att hans beteende ej varit af den mest grannlaga natur; åtminstone var det med en ångerfull och afbedjande ton, han sade:

Förlåt mig — skrämde jag fröken Gerda?»

Han visste hennes namn! Det hade naturligtvis kusin Herman sagt honom. Hans röst lät så lik vanliga förnuftiga menniskors, att Gerda måste slå upp ögonen för att se efter huru han säg ut. Och det befans, att hans utseende också var likt förnuftiga menniskors, kanske litet fördelaktigare, och uttrycket i hans ögon

alldeles lika förnuftigt som i vanligt folks, kanske litet vänligare och gladare. Gerda började återvinna sitt mod. Det var tydligen en af dårens ljusa mellanstunder.

Ar ni ond på migrs frågade han i en ton, som om ett jakande svar vore otänkbart. Det »nej!» han väntat, kom också mycket riktigt, fastän uttaladt med en liten sväfning i rösten.

»Det var pojkaktigt af mig,» sade han, »Jag borde ha förstått, att ni skulle bli rädd. Men det var nu så länge sedan jag gjorde något galet streck, att lusten blef mig öfvermäktig. Jag borde ha sutit tyst och stilla och låtit min cigarr slockna, till dess ni hade gått, men då kunde jag möjligen ha blifvit en ofrivillig åhörare till en monolog och den samvetsbördan hade varit tyngre.

»Jag brukar inte tala högt för mig själf liksom > —

Hon stannade, bleknande af fasa öfver den anspelning, hon tanklöst låtit undfalla sig.

»Liksom jag brukar göra, menar ni,» ifylde han med den lugnaste ton i verlden. »Er prestgård är förtjusande, men den måtte vara försedd med dåliga trossbottnar, kan jag märka. Tack vare dem har jag emellertid en och annan gång fått det nöjet att höra er sjunga -—»

»Ni har hört det?» inföll Gerda förlägen. »Hädanefter skall jag hålla mig tyst, så snart jag vet, att ni är hemma.»

»Ack nej, sjung, fröken Gerda, sjung hela dagen, det ber jag er riktigt om!» sade han ifrigt. »Ni kan inte tro hvad detta vore för en välgerning mot en stackars olycklig som jag! Den, som är dömd att hela dagen bråka sin hjärna med vara och icke-vara, mångfaldens utflöde ur enheten och den absoluta indentite-ten, behöfver nödvändigt höra riktigt otvetydiga bevis att lifvet ännu pulserar i friska slag omkring honom, för att han inte skall inbilla sig ha klättrat på abstraktionens skyhöga stege direkt upp i idéverlden. — Ar ni inte det ringaste fåfäng, fröken Gerda?»

Gerda började känna sig orolig till mods. Sä obegripligt och osammanhängande hade hön aldrig hört någon tala. Hvad skulle hon svara på dettaIO

sammelsurium? Hon såg på sin klocka och förklarade, att hon måste gå hem.

»Jaså, ni vill slippa undan att besvara min fråga?» sade Franck leende.

»Fast än den är litet närgången,» sade Gerda, »skulle jag gerna besvara den, om jag bara visste hvad ni menar med den.»

»Jag menar: hvarför gömmer ni er undan, då ni ändå inte kan vara i okunnighet om att det sedan en vecka finnes en person på prestgården, som gerna då och då skulle uppfånga en" skymt af edra ljusa flätor och edra mörka ögon? Tycker ni inte om att bli beundrad? Ar ni inte fåfäng?»

»Gömmer mig undan?» upprepade Gerda. »Jag trodde — jag tänkte —»

Det var ju högst besynnerligt! Hade inte kusin Herman uttryckligen skrifvit, att hans sinnessjuke vän var rädd för fruntimmer?

»Det var således nere på landsbygden jag skulle finna fågel Fenix, som jag alltid trott vara en myth, fortfor den unge mannen så obesväradt, som om det vore det naturligaste i verlden att säga detta till en ung flicka, som man ser för första gången. Gerda hade emellertid beredt sig pä att få höra underligare saker än så och blef derför ej synnerligen förvånad. Men hon föresatte sig nu att göra allvar af sina hemfärdsplaner och gjorde en afskedshälsning, som herr Franck olyckligtvis ej märkte, efter som han stod vänd ut åt sjön.

»Ser ni den der måsen,» sade han och pekade utåt fjärden, »som seglar af och an tätt utmed vattenytan och aldrig blir trött på att spegla sig. Jag slär vad om, att det är en hona.»

Nu blef Gerda allvarsamt orolig.

»Så vida det inte är en metafysisk hane, som fråssar i den tanken, att fenomenet är en upp- och nedvänd spegelbild i vattnet, en ofullkomlig uppfattning af idéen!»

Det blef allt värre och värre. Nu måste Gerda nödvändigt gå och det sade hon också ifrån med en ton, som ej tillät någon invändning.EN VILD IDÉ.

»Tvärt om!» sade icke desto mindre hennes besynnerlige sällskapare. »Det är jag, som skall rymma fältet för er. Denna pittoreska sten är kanske en af edra favoritplatser?»

»Jag tycker att den är ful och otreflig,» svarade Gerda med en skymt af dåligt lynne. »Och jag tänker aldrig mera göra er den stridig.»

»Det låter som om ni ännu inte hade förlåtit mig mitt pojkstreck nyss,» sade han.

»Jo bevars.»

»Kan ni se mig i ögonen och säga om de orden?

Gerda ville visa, att hon ej var rädd för att se honom i ögonen. Men den blick, hon mötte, hade någonting så underbart magnetiskt, att — hon glömde hvad hon skulle säga.

»Vill ni inte ta mig i hand till tecken att ni inte är ond längre?»

Han räckte ut sin hand på ett så rättframt och okonstladt sätt, och hans blick lyste så hjärtans vänlig, att hon glömsk af sin förtret och sin värdighet gaf honom ett riktigt litet handslag, en handling, som hon redan tio minuter senare, då hon satt vid sin söm, bittert ångrade. Då hon i minnet genomgick hela det samtal, hon nyss haft med den besynnerlige hyresgästen, fann hon, att han varit mycket närgången och hon mycket efterlåten. Han hade ej ens presenterat sig och ändå sagt henne saker, som man knappast säger åt en mångårig vän. Men det sorgligaste af allt var att hon ej kunde neka för sig själf, att hans tal ofta burit spår af en högst betänklig sinnesförvirring.

»Jag tror, att jag ändå skulle ha tyckt rätt bra om honom, om han alltid hade talat klokt,» tänkte hon. »Men -— kunde man inte försöka vänja den gunstig herrn af med att fantisera om enhetens skyhöga stege och mångfaldens utflöde ur identiteten?»

IV.

En hel vecka förgick utan att Gerda besökte sin sten. Hon hade ju för herr Franck förnekat, att den var hennes favoritplats; träffades de der en gång till, var han troligen egenkär nog för att inbilla sig, att hon kommit dit för att söka — någonting annat än stenen, och det nöjet unnade hon honom icke. Han var framfusig nog förut. Faster Malla, som fått höra historien om sammanträffandet i skogen, hade dessutom under tårar bedt sin brorsdotter afstå från dessa farliga promenader. Och Gerda var ej den, som ville öka fasters bekymmer. Följaktligen tog hon under sina morgonvandringar en annan väg uppåt bergen åt motsatt håll mot det, hvaråt herr Franck plägade gå. Faster Malla nöjde sig ej ens med denna förändring, hon yrkade på fullkomlig instängning, men så långt gick ej Gerda i medgörlighet. Faster hade således ingen annan utväg än att sucka och tiga och då hon nästa gång kom till staden köpa hem en liten pistol, som hon vid hemkomsten smög i Gerdas ficka med den anmärkningen att den kanske kan komma att behöfvas,» utan att tänka på, att en oladdad pistol egentligen ej är något vapen. Också hamnade den djupast nere i Gerdas nedersta byrålåda.

En eftermiddag var Gerda sysselsatt i trädgården med att plocka af bär till syltning. Hon satt på en pall framför en ofantlig vinbärsbuske, som dignade under bördan af sina präktiga högröda bärklasar, af hvilka en och annan hittade väg till den täcka plockerskans läppar. Då och då kastade hon genom löfverket en förstulen blick upp till vindskammarfönstret, som stod öppet. Men det var väl blott i tankspriddhet. Arbetet skred raskt framåt och snart vår buskens hela ena sida länsad, hvarför väl Gerda enligt alla menskliga beräkningar bort flytta sig till dess andra sida, men det gjorde hon icke. Hon satt alldeles stilla och tystnade tvärt med den visa, hon gnolat på. Sä satt hon ett par minuter, men stillheten tycktes ej roa henne i längden. Hon log och sade halfhögt för sig själf

»Nå ja — han kan ju i alla fall hvarken se eller höra mig!)

Hvarpå hon försigtigt böjde en gren af busken åt sidan och riktade sin blick upp mot fönstret, som hon visste ej var tomt längre. Der stod herr Franck stödd på armbågarne och sände ut det ena rökmolnet efter det andra, medan han lät sin blick irra öfver det vackra landskapet. Plötsligt måtte han ha upptäckt något särdeles intressant föremål i trädgården, ty han beväpnade sitt öga med en pince-nez, fixerade en lång stund en af vinbärsbuskarne, hvars grenar rört sig af och an, fast än, det var fullkomlig vindstilla, och försvann derefter från fönstret. Ett par minuter senare gick han med raska steg utför trädgårdsgången rakt mot den buske, som nyss opponerat sig mot naturlagarne. Han böjde undan några grenar och såg — en ung vacker flicka sittande nedhukad på en pall med en stor korg med vinbär i knät och kinderna nästan lika högröda som bären.

»Fröken Gerda! sade han i en ton, som åtminstone ej förrådde någon missräkning. »Så flitig midt under den qvafvaste eftermiddagsvärmen! Får jag inte hjälpa er?»

Gerda såg upp. I dag såg han ju riktigt klok ut! Skulle hon våga försöket att inlåta sig i ett samtal med honom? På en hel vecka kunde väl tankarne ha hunnit ordna sig i hans hufvud!

»Tack,» svarade hon, »men bör en af skapelsens herrar oiiedlåta sig till att plocka vinbär?»

»Ah, vi nedlåta oss ibland till det, som är ännu lägre,» sade han. »För resten är det ju ingen, som ser mig — ty er räknar jag för ingen; ni är ju redan så ond på mig och har så dåliga tankar om mig, att jag hos er inte har någonting att förlora. — Flytta er hit, fröken Gerda, så sitter ni i skuggan! Jag skall nog plocka i solen jag, som är så van att lida.»

»Hur vet ni hvilka tankar jag har om er?» frågade Gerda, i det hon följde hans råd och flyttade sig i skuggan.

»Det kan jag förstå deraf, att ni har upphört med edra promenader utmed sjön, sedan ni funnit mig der.»

»Mina promenader —?»

»Ja, det tjänar till ingenting att neka. Jag känner till alltsammans, edra hedniska fantasier på stenen och mycket

mera ändå —»

»Hve.m har väl kunnat säga er —?»

Pastorn själf, som jag narrade med mig på en promenad utmed sjön i går qväll. Jag frågade honom hvad det stora G'et betydde, som är inhackadt på sidan af stenen — och sedan kom allt det öfriga af sig självt.»

»Det vill med andra ord säga, att ni spionerar på mig?»

»Det är en rättighet, som man i alla tider haft mot sina fiender.»

»Sina fiender?»

»Ja, vore ni min vän, hade ni inte hvarenda morgon låtit mig gå förgäfves till offerstenen.»

»Herr Franck har kanske hört, att det finnes ett mellanstadium mellan vänskap och fiendskap.

»Nej, hvilket då — kärlek?»

»Ah nej, likgiltighet.»

»Likgiltighet! Det kan omöjligen vara ert allvar, fröken Gerda! Man undviker inte den, som är en likgiltig. Och ni har nu undvikit mig under åtta dagars tid.»

»Men hvad vill ni mig då? Min förlåtelse för att ni skrämde mig härom dagen har ni ju redan fått.

»Jag vill se er, tala med er om ditt och datt, väder och vind, lika godt hvad. Jag är er fars hyresgäst, det är er skyldighet att göra mitt vistande här så angenämt som möjligt. Jag skall tala med pastorn om, att jag är ledsen vid att äta på mitt rum. Jag har af naturen inga anlag för att tillbringa mitt lif som ett pelarhelgon i evig tystnad. Jag älskar monaderna ända till vansinne, min beundran för det kategoriska imperativet gränsar till afguderi, men högre än allt det der skattar jag att se de förtjusande groparne i er kind, då ni skrattar, och höra er tala med denna underbara stämma, som inte alls är på något sätt »silfverklingande», utan snarare liknar domherrensEN VII.D IDÉ.

djupa, själfulla brösttoner, då han om vintern snattar rönnbär i trädtopparne —-

Gerda visste ej, om hon skulle bli förlägen, ond eller rädd. Den farliga tonarten var nu anslagen igen. Här gälde först och främst att »byta om samtalsämne.

»A propos att snatta bär,» sade hon, då herr Franck i det samma förde en präktig vinbärsklase till munnen, »kallar ni detta att plockar Jag kallar det att äta. Var det det, ni menade, då ni sade, att skapelsens her rar ibland nedlata sig till det, som är ännu lägre än att plocka bär?»

»Liksom jag inte redan inför er hade nedlåtit mig till ännu mera förödmjukande saker: att tigga en ung flicka om hennes vänskap eller åtminstone om hennes värdinneartighet! Men ni har intet hjärta, min fröken. Jag är säker om att ni skulle skratta, om ni en dag finge höra, att jag fått ett system i orätt strupe och jämmerligen aflidit der uppe på min vindskammare. Se så, nu skola vi tala allvarsamt,» sade han, då Gerda reste sig för att gå. »Jag är litet bortskämd, litet närgången, litet hur skall jag säga nu? Ja, ni vet nog bäst själf. Vi män bli sådana, om inte damerna åtaga sig vår uppfostran. Ni kan vara säker om att jag skulle bli lik alla andra hyggliga och förnuftiga medborgare, om ni ville tillåta mig att litet oftare njuta af ert sällskap. Jag skall alldeles lägga bort att prata tok, om ni vill, jag skall tala om årsväxten och väderleken och händelserna för dagen, bara jag får tala med er ibland och ni för resten inte mera hotar mig med er likgiltighet.»

Gerda hade förblifvit sittande. Det var också för mycket retsamt, att han alltid skulle förstå att använda den der oemotståndliga blicken vid så lämpliga tillfällen! Der satt nu den stackars Gerda och lät honom roffa åt sig den ena vinbärsklasen efter den andra ur korgen, som hon hade i knä; och när han lutade sig ned öfver henne och såg henne i ögonen med sin min af hemligt förstånd och sade henne, att hon var den sötaste flicka han någonsin sett, och att han skulle bli en sådan snäll och lydig gosse, om hon blott ville vara hans vän, så kunde hon inte förmå

att stiga upp och lemna honom åt sitt öde, som nog varit det rätta; ja, när han praktiserade hennes hand, som låg på korgens grepe, i sin och höll den qvar der, dröjde det åtminstone en half minut, innan hon kunde komma sig för.med att lösgöra den.

Förmodligen kom sig denna hennes medgörlighet till en del deraf, att mycket af hvad herr Franck sist talat, stämde så underbart in med hennes egen tankegång under de sista dagarne.

Och ni tror verkligen, herr Franck,» sade hon dröjande, »att mitt sällskap skulle kunna vara af någon nytta för er?»

Jag är säker derom, svarade han. Försök bara! Står ni inte ut med mig, så — à la bonne heure! Då erkänner jag, att jag är obotlig.»

Nej, han är inte obotlig, tänkte Gerda, i hvars hufvud just nu en stor plan, som stått på tillväxt i flera dagar, mognade. »Jag skall böta honom.»

»Ni får till en början inte bli ond, om jag ibland af en händelse, en ren slump, möter er under edra promenader och pratar bort en stund för er. Och så skall ni lofva att sjunga era täcka visor för mig någon gång och att ingen annan än jag får hålla i edra garnhärfvor, då ni nystar upp dem — jag har en passion för att hålla i garnhärfvor. Lofvar ni mig det?»

' Ja> jag lofvar, » svarade Gerda, nu ej mot bättre vetande utan på fullt allvar och med en ton af fast beslutsamhet. »Men det är besynnerligt, herr Franck,» tillade hon, »min kusin Herman skref om er i sitt bref, att ni — hur skall jag säga nu?»

»Att jag —-?» upprepade Franck ifrigt.

»Var rädd för fruntimmerssällskap.»

Men det ordet skulle Gerda aldrig ha sagt. Gud vet hvad dåren kunde finna för löjligt i detta, men han brast ut i ett skratt så hejdlöst, att Gerda utom sig af förfäran rusade upp från pallen, så att vinbärskorgen välte öfver ända, och sprang in i byggningen utan att se sig om. Men ännu när hon stängde dörren efter sig, hörde hon från trädgården detta vansinniga, omotiverade skratt, som tycktes aldrig vilja sluta.

V.

Den natten sof Gerda ej särdeles mycket. Den stora planen, som hon i dag uppgjort, behöfde noga genomtänkas och öfvervägas. Ty det var ingen småsak (let gälde: hon ville utröna om det verkligen var sant hvad Herman och pastorn sagt, att herr Francks vansinne vore obotligt, eller om det ej skulle kunna vara möjligt för henne att utöfva ett helsosamt inflytande öfver honom, så att han, då han lemnade Hanebo, kunde vara om ej återstäld, så åtminstone på bättringsvägen. Om det var hennes goda hjerta eller hennes böjelse för det romantiska, som var roten och upphofvet till denna bälstora tanke, är bäst att lemna osagdt. Möjligen skulle den kunna härröra ur ännu en annan grund, men var det så, hade Gerda åtminstone ännu intet medvetande om detta. Om någon i detta ögonblick hade sagt henne, att hennes intresse för den sinnessjuke skulle ha varit bra mycket mindre, om han varit tjugu år äldre eller haft rödt hår och sned näsa, skulle hon ansett detta som en dödlig förolämpning. Det är så mycket här i verlden, både vackert och dåligt, som skrifves på den allmänna menniskokärlekens» räkning!

Först och främst var det nödvändigt att komma på det klara med, af hvad art Francks vansinne var. Så mycket var säkert: det var icke hvad hon först hade trott, olycklig kärlek. Ett sådant slags vanvett är fullkomligt oförenligt med den friskhet, det natur-liga goda lynne, hvarom hela hans väsen talade. Intet spår till sentimentalitet kunde upptäckas hos honom, ty så kunde hon naturligtvis ej kalla den varma klangfärg, han stundom förstod gifva sin röst, eller de strålande, egendomligt tjusande blickar, hvarmed han ibland betraktade

henne - den stackars gossen kunde väl ej vara alldeles känslolös häller! Snarare skulle man af hans ofta så förvirrade uttryckssätt kunna draga den slutsatsen, att han var förläst; men äfven detta motsades af hurtigheten i hans väsen och den lefnadslust, hvarom både hans utseende, hans ord och hans sättIO

vittnade. Gerda hade hört talas om någonting, som heter monomani eller att vara beherskad af en fix idé. Detta slags sjuklingar kunna vara i allt annat fullkomligt lika vanliga friska menniskor utom i det enda afseende, hvari de nu en gång för alla förlorat den rätta uppfattningsförmågan, med ett ord, ett slags partiel färgblindhet. Detta måste vara herr Francks kasus, af alla tecken att döma. Men hvari bestod denna fixa idé? Under sitt samtal med pastorn hade han talat om ett stort brott, som han hade på sitt samvete, kunde detta vara hemligheten? Det vill säga, var detta hans inbillning? Ty att verkligen ett brott skulle kunna belasta en själ, som blickade så öppet och frimodigt ut genom sådana vackra, ärliga ögon, det var ej tänkbart. Men om man nu skulle kunna intressera honom för någonting, lika godt hvad, sysselsätta hans tankar med någonting annat, visa honom, att man gerna vore i hans sällskap, fastän han vore en sådan brottsling, och småningom vänja honom af med att fråssa i denna fixa idé — vore dermed icke allt vunnet?

Midt under det Gerda lät dessa reflexioner aflösa hvarandra i sin hjerna, rann det henne i minnet, att hon en gång för länge sedan läst i en roman om en vansinnig, som förälskat sig i sin vårdarinna och genom denna kärlek återvunnit sitt förstånds ljus. Denna tanke tycktes ha gjort ett högst pinsamt intryck på Gerda; hon rodnade ända upp till hårfästet, tände på ljus och tog fatt i en bok för att med ens göra slut på allt funderande hit och dit. Men efter en halftimme kom hon underfund med, att hon under hela tiden hållit boken upp- och nedvänd. Hon lade den ifrån sig, kastade sig ned med ansigtet mot kudden och grät sakta. Hvarför visste hon icke. Stackars lilla Gerda! Ljuset hade redan brunnit ut i pipan, innan hon hunnit gråta sig till sömns.

VI.

Följande morgon begaf sig Gerda i sin vanliga tid på sin morgonpromenad, icke uppåt bergen som

under de sista åtta dagarne, utan till favoritvägen utmed sjöstranden. Franck var, som hon väntat, redan förut på platsen och tog emot henne med oförstäld glädje. De gingo ett par slag af och an på gängstigen, sutto några minuter på offerstenen och återvände derefter hemåt i sällskap. Gerda var angelägen om, att dessa promenader ej skulle få den ringaste anstrykning af hemligt möte, tvingade derför sin ledsagare att följa med stora landsvägen hem, så att de mötte flera af prestgårdens arbetshjon och dessutom pastorn själf, som kom åkande i sin trilla för att bege sig ut på sockenbud. Han hälsade det lustvandrande paret med glad öfverraskning. Då de gingo genom trädgården, valde Gerda med flit den gång, i hvars närhet hon såg faster Malla sysselsatt med att skära af ärtpungar till middagen, och begagnade sig af tillfället att trots alla bedjande och förebrående miner från den stackars gumman presentera herr Franck för husets värdinna, hvilket ännu ej var gjordt, fastän han vistats mer än fjorton dagar på stället. Faster Malla tappade i förvirringen alla sina ärtpungar, dem den fruktansvärde gästen oaktadt alla protester artigt hjelpte henne att plocka upp. Och så var den bekantskapen gjord. Gerda fick sedan många förebråelser för sin oförsigtighet att »drifva omkring i skog och mark med en galning», men den unga flickans invändning, att han hela tiden uppfört sig som en klok menniska och, hvad bättre var, som en verklig gentleman, kunde hon ej jäfva. Det deltagande, hvarmed Franck frågat efter hennes hjärtlidande, hvarom Gerda under promenaden berättat honom, bidrog också i väsentlig mån att försona faster med honom. Gerdas förklaring, att morgonvandringarne kanske skulle komma att förnyas icke en utan flera gånger, väckte dock hennes oro å nyo och hon lugnade sig ej förr än Gerda lofvat henne att nästa gång taga med den lilla pistolen i fickan.

Sedan isen en gång var bruten, var det ej lätt att undvika Francks sällskap, äfven om Gerda velat det. Men hon ville det icke. Väl hände det en eller annan gång att han slog in i den besynnerliga samtalsstilen och talade en hop

saker, som föreföll den unga7 2 SANNSAGOR OCH FANTASIER.

flickan tämligen dårhusmässiga, men detta var alltid öfvergående och inträffade allt mera sällan; dess emellan var han så underhållande, så sansad och så verkligen älskvärd, att Gerda alldeles glömde bort, att det var med en sinnesrubbad hon talade. Han hade rest mycket och hade tusen intressanta saker att berätta om främmande länder, i synnerhet om Frankrike, der han uppehållit sig ett helt år. Om hans lefnadsförhållanden för öfrigt kunde hon ej leta sig till många upplysningar. Hans mor hade varit död i många år och hans far var bosatt i Paris, dit han själf kanske skulle resa på hösten, om det förskräckliga, jag tänker på, lyckas», sade han. Hvad detta förskräckliga var, kom hon aldrig underfund med, och hon tordes ej fråga det rent ut af fruktan att det skulle stå i förbindelse med den fixa idéen och möjligen väcka den sofvande björnen. För öfrigt talade han mycket om Upsala och Stockholm, men mest om Gerda och hennes oförlikneliga godhet och tålamod att kunna stå ut med honom. Den närgångenhet, han vid deras första sammanträffande gjort sig skyldig till, hade förvandlats till en lugn och jämn förtrolighet som mot en kär väninna; att säga artigheter och traktera med omotståndliga blickar hade han alldeles lagt bort utan att derför blifva mindre omotståndlig. Gerda kunde ej annat än lyckönska sig till den goda idé hon haft, då hon föresatte sig att böta den obotlige. Hans sinnestillstånd blef ju med hvarje dag som gick bättre och bättre, de oroande symptomen infunno sig allt mera sällan och slutligen ansåg sig Gerda till och med kunna föreslå honom att följa med på en bjudning till grannarne. Men härtill sade han tvärt nej, utan att kunna uppgifva något skäl för sitt afslag. Den förändring, han själf föreslagit, att äta tillsammans med familjen, tycktes han ej heller vilja yrka på. Hände det någon gång, att det kom främmande till prestgården, kunde man vara säker om, att han alltid rymde till skogs med en bok under armen. Detta tydde Gerda som en för sinnessjuka personer vanlig folkskygghet, men tröstade sig med, att han dock icke var skygg för alla.EN VII.D IDÉ.

Så hade man kommit till slutet af juli. Faster Malla räknade ut, att det nu endast återstod fjorton dagar af herr Francks vistelse på Hanebo prestgård, ty den femtonde augusti skulle de öfverenskomna två månaderna vara till ända. Mot slutet af denna månad var det, som den beramade Stockholmsresan skulle företagas. Gerda hade redan haft bref från sina väninnor i hufvudstaden, innehållande utgjutelser öfver huru orolig man var att ej erhålla biljetter till Nilsson-konserterna. Märkvärdigt nog hade detta musikaliska nöje, som förut utgjort målet för alla hennes önskningar och drömmar, mist mycket af sin lockelse. Hon räknade ej dagarne, som återstodo till resan, och drömde hon om nätterna, så var det ej om Christine Nilsson. En dag öfverraskade pastorn henne med almanackan i hand: på hans fråga om det var Stockholmsresan, som lekte i hågen, svarade hon efter någon tvekan ja, men rodnade djupt i det samma: hon hade narrats.

VII.

En morgon satt Gerda på sin vanliga plats, högst uppe på stenen vid hafsstranden. Franck, som på sista tiden blifvit hennes ständige ledsagare och nästan aldrig vek från hennes sida, satt vid hennes fötter och roade sig att med en hvass sten inrista ett stort A på offerhällen, dock ett långt stycke ifrån det G, som redan förut fans inhugget der. Gerda broderade flitigt. Ingendera sade någonting. De voro nu på den fot med hvarandra, att en stunds afstannande af samtalet ej räknades som något brott mot konvenansen. Det enda ljud, som afbröt morgonens stillhet, var knackandet med stenen och fiskmåsarnes bravorop till hvarandra, då någon af dem utfört några särdeles halsbrytande evolutioner öfver den klara vattenspegeln.

»Har ni någonsin varit kär, fröken Gerda?» frågade Franck plötsligt utan att se upp från sitt arbete.

Gerda rodnade, men svarade muntert:

»Nej, inte det jag kan påminna mig. An ni då?»7 2

»Ah ja, så der circa åtta à tio gånger, jag vet inte så noga. Jag kom att tänka på sådant der, när jag började rista in min initial på stenen här. Jag har haft trägen öfning i att rista in namn, jag, må ni tro. Hälst i trädstammar. Och vill ni tro mig, att jag, så prosaisk jag än kan förefalla, har skrifvit vers i min ungdom? Riktiga verser, skall ni se,

med rim på hjärta och smärta. Det är för löjligt! Så barnsligt skulle jag aldrig nu mera kunna bära mig åt, om —»

Han stannade. Knackningen fortfor.

»Det är märkvärdigt hvad mail kan förändras fort,» sade han efter en stund. »Inte kunde jag för ett par månader sedan ana, att jag i dag skulle sitta på ett blotaltare och tänka hvad jag nu tänker.»

»Hvad tänker ni då på?» frågade Gerda för att säga något.

Han såg upp, lade stenen ifrån sig och sade:

»Att lifvet ändå är en rätt allvarsam sak, fröken Gerda.»

»Ni har aldrig varit på landet förr, deraf kommer det sig,» sade Gerda. »Sådana tankar får man i skogen och vid hafsstranden.»

Har ni haft sådana tankar också? Det är för tidigt. Ni har kanske haft dem lika länge som jag, när allt kommer omkring?»

»Kanske.»

Nu blef det åter en tystnad. Franck tog till bult-stenen igen.

»Har ni godt minne, fröken Gerda?» blef nästa fråga.

»Det beror alldeles på — hvad som intresserar mig minnes jag nog, men hvad som inte ligger mig det ringaste om hjärtat glömmer jag genast.»

Ny tystnad. Francks stora A var färdigt, han kastade sitt verktyg i sjön och betraktade eftertänksamt de ringar, som bildades på vattenytan.

»Huru många dagar skall ni minnas mig?» frågade han derefter utan att vända sig om. Men på den frågan fick han intet svar. Gerdas virknål flög framåt med en feberaktig brådska. Hon hade visst icke hört hans sista ord.

Nu dröjde det en mycket lång stund, innan lian bröt tystnaden, och då var det för att med en röst, som darrade af förtrytelse, säga:

»Nu liar jag fått alldeles klart för mig, att den der fiskmåsen, som seglar ensam och inbunden der borta och inte vill svara, fast hanen lockar henne, måste vara en hona.»

Derpå reste han sig hastigt upp, strök mossan från sin rockärm och sade:

»Ar det inte dags att gå hem nu?»

Det var första gången lian yrkat på att bryta upp. Gerda kände att tårarne ej voro långt borta, men —• hvad skulle hon svara? Lyckligtvis kom pastorn fram mellan träden som en räddande ängel. Han bar ett bref i handen.

»Hallo!» ropade han redan på afstånd. »Finnes någon herr Axel Franck här i vikarne? — Jag kunde just tro det,» fortfor han, dä han kommit fram till stenen. »Herrskapet är inbegripet i sin afgudadyrkan — har inte Gerda lyckats omvända er till åsaläran ännu? Det är hennes religion det, så kristen prest-dotter hon är. Här är emellertid ett bref till herr Axel Franck; det kom med postbudet nyss, och Upsala säg jag att det står i poststämpeln, det offret har jag bragt min nyfikenhet.»

»Ett bref — från Upsala?»

»Ja, här är det. Genera er inte, utan läs det; Gerda och jag gå förut hem.»

Han räckte Franck brefvet, hjälpte sin dotter att komma till marken och vandrade derefter arm i arm med henne hemåt prestgården till.

Gerda kände sig så underlig till mods. Hvad Franck nyss hade sagt henne hade varit så besynnerligt, sä allvarligt

och så olikt allt hvad han annars brukade tala. Hon skulle velat gifva ett år af sitt lif, om hon nu haft någon erfaren väninna att rädfråga om hvad han egentligen kunnat mena med sina halfqvädna visor. Af alltsammans var det endast en sak, som hon förstått riktigt, och det var, att han frågat, huru många dagar hon skulle minnas honom, och att hon ej kunnat finna något svar på denna fråga, emedan7 2

hon, om hon velat vara uppriktig, måst svara, att hon skulle minnas honom alla lifvets dagar.

Ett ögonblick tänkte hon på att vända sig med sitt bekymmer till sin far och med det samma söka förmå honom att yppa hvad han visste om Francks själstillstånd. Men han hade ju icke friat! Och förr kunde hon ej ha någon giltig anledning att fordra hemlighetens afslöjande. Nog af, pastorn och hans dotter kommo hem till prestgården utan att ett ord blifvit växladt dem emellan om hvad som låg henne så mycket om hjärtat. Gerda tog plats vid salsfönstret för att få se Franck återkomma. Men det dröjde länge. Slutligen kom han genom trädgården med brådskande steg. Hans uppsyn var mulen och fastän hon visste, att han sett henne i fönstret, gick han ändå förbi utan att hälsa ja utan att se åt henne. Ett par minuter senare hörde hon hans oroliga gång af och an i vindskammaren.

Hela dagen förgick och han syntes icke till. Han fortfor att med få afbrott nöta tiljorna i sitt rum, hvilket gjorde Gerda så mycket oroligare, som han under den sista tiden nästan lagt bort denna enligt faster Mallas åsigt så komprometterande vana. Någonting måste ha inträffat men hvad? Säkert hade brefvet från Upsala innehållit någonting, som väckt den fixa idéen till lif. Fram emot qvällen, då det blef tystare i huset, hörde Gerda huru han talade högt i sitt rum. Slutligen blef det henne omöjligt att .sitta och lyssna till ljudet af hans röst utan att höra hvad han sade; hon gick ut i köket, bad Stina tända på en lykta och följa med upp på vinden under någon hus-hällsförevändning. Bredvid Francks rum var ett kontor, der matvaror förvarades, dit styrde Gerda sina steg åtföljd af den förvånade tjänstflickan, som fick befallning att skära upp kallmat till qvällen, ett förtroende, som hon eljes var van att utföra ensam. Gerda satte sig på en kista tätt utmed väggen till]francks rum, och det första hon hörde honom säga var följande tirad, uttalad med en ton af högsta förtrytelse: Jag är eller jag är jag, eller såsom handling, jag sätter sig självt — jag är icke icke-jag eller såsomEN VII.D IDÉ.

handling, jag sätter emot sig ett icke-jag — jag och icke-jag bestämma hvarandra ömsesidigt eller jag sätter i sig mot det delbara jaget ett delbart icke-jag — — fan anamma den förbannade smörjan!»

»Herre jestandes, mår mamsell illa?» skrek Stina, då hon såg Gerda signa ned på kistan badande i tårar.

Men det var omöjligt att få något svar af den stackars snyftande flickan. Uet blef ingen annan utväg för Stina än att lyfta upp sin unga matmor, leda henne utför trapporna och öfverantvarda henne åt faster Malla, som af de frossbrytningar, som oupphörligt skakade de fina lemmarne, drog den slutsatsen, att någon stor sjukdom var i faggorna. Gerda ordinerades att genast gå till sängs, och denna ordination följde hon så mycket hällre, som det var den enda utvägen för henne att kunna få bli allena med sina tårar och sin förtviflan.

VIII.

Följande morgon var Gerda visserligen mycket blek och det matta uttrycket i ögonen sqvallrade om en sömnlös natt, men någon sjukdom tycktes det emellertid ej blifva af. Faster Malla förklarade, att sådant kan man aldrig veta, och förbjöd sin brorsdotter på det uttryckligaste att på hela dagen sätta sin fot utom dörren. Denna föreskrift höll Gerda ej bättre än att hon, så snart faster var ur vägen, svepte om sig en schal och skyndade ut. Hon nådde strandvägen utan hinder. Men Franck fans ej på den vanliga platsen. En timme satt Gerda på stenen lyssnande efter minsta knäpp och spejande åt alla håll, men den väntade kom ej. Hon vände nedslagen 0111 hem, der lyckligtvis ingen hade märkt hennes rymning. Så gick en hel vecka, utan att Franck visade sig för någon. Dagarne i ända hörde man hans enformiga vilddjursvandring i buren. Ett par nätter å rad hade ladugårdspigan sett ljuset i hans rum brinna till klockan tre på morgonen. Till och med skogsvandringarne tycktes vara instälda.7 2 SANNSAGOR OCH FANTASIER.

Detta var i längden mer än Gerda kunde bära. På åttonde dagen efter inspärrningens början vände hon sig till utseendet helt likgiltig till pastorn med den gissningen, att herr Franck måtte vara illamående, eftersom han ej synts till på så länge. Pastorn sade sig skola gå upp och höra efter. Den halftimme, han tillbragte uppe på herr Francks rum, föreföll Gerda ändlös. Ändtligen kom han.

»Nå, hur står det till med honom?» frågade Gerda, utan att se upp från den bok, hvari hon låtsade läsa.

»Ja, Gud vet,» svarade pastorn. »Han hade så brådtom, att jag fruktar mitt besök var föga välkommet. På min fråga hur det stod till, svarade han: »Tackar, godt!» För resten utfor han i klagomål öfver sig själf, kallade sig en lätting och en samvetslös menniska hans sjukdom, om han har någon, lär väl således enligt mitt förmenande vara ett fall af fullt utbildad bondånger. »

»Men hvad är det då han inbillar sig ha gjort för ondt?» frågade Gerda med den mest ointresserade ton i verlden. Men pastorn var en spjufver, som kände alltför väl till fruntimmerspolitiken för att löpa i fällan.

»Det gaf han mig inte lof att sprida ut,» svarade lian med ett spefullt leende och afklippte alla vidare frågor genom att ta sin hatt och aflägsna sig.

På qvällen samma dag kom bjudning till Gerda frän en väninna på en af socknens herrgårdar att öfvervara en namnsdagsfest följande dag. Huru gerna än Gerda hade velat neka, kunde hon det ej af brist på skäl; hon hade hela veckan förfäktat det påståendet, att hennes illamående var fullkomligt häfdt, hvarken hushålls- eller toaletthinder funnos att förebära, och hon måste således beqväma sig att svara ja. Och hon visste ju i alla fall, att den dagen skulle vara lik alla andra på prestgården; Franck skulle vara instängd på sitt rum och Gerda skulle ej ha annat att göra än att sitta och lyssna till ljudet af hans steg. Så gerna kunde hon vara borta och försöka friska upp sitt lynne, som nu länge varit på upphällningen. Hon reste således. Men det goda lynnet kunde hon ej dansa sig till. Då hon på tredje dagen derefter kom tillbaka

hem, var hon lika blek och nedslagen som hon varit, då hon reste. Hennes första blick gälde naturligtvis herr Francks fönster; det var stängdt och gardinen nedfäld. Han måste således vara sjuk, kanske farligt! Oron dref blodet upp till hennes kinder och gaf hennes ögon igen deras glans, så att faster Malla blef helt förtjust öfver den lyckliga verkan det haft på frosspatienten att få komma ut och roa sig litet. Det var en hård pröfning för Gerda att nödgas sitta med denna oro i hjärtat och beskrifva för faster Malla hvad väninnan fått i namnsdagsgåfva, hvilka gäster varit inbjudna, huru fröken den och den varit klädd och hvad man fått till mat vid soupern.

»Men kors, jag glömmer ju alldeles bort att berätta den glada nyheten för dig,» sade slutligen faster, då hennes värsta nyfikenhet var stillad. »Vi ha fatt tillbaka vår hemfrid. Galningen är borta.»

»Borta?»

»Ja, han fick ett bref från Upsala i går igen, som nödgade honom att resa förr än ämnadt var. I morse tidigt begaf han sig i väg. Att du inte mötte honom! Men det är sant, du kommer från motsatt håll. Jo bevars, han är borta och hälsade till dig gjorde han.»

Det var tur att Stina just i detta ögonblick uppenbarade sig i salsdörren och bad att få tala vid frun, så att Gerda i ensamhet fick hämta sig efter den oväntade nyheten.

Han var borta! Utan att ha sagt henne farväl! Hade han ens gjort sig underrättad om hur snart hon var att vänta hem? Hade han gjort något afskeds-besök vid offerstenen? Skulle hon någonsin mera i lifvet återse honom? —

Längre fram på dagen, då faster Malla blifvit ledig från sina hushållsbestyr, försökte Gerda aflocka henne några flera upplysningar om deras gästs hastiga försvinnande. Det enda hon fick veta, det vill säga det enda faster visste, var att herr Franck en stund efter det brefvet blifvit uppburet på hans rum, kommit ned och bedt att få tala vid pastorn; de båda herrarne hade haft en timmes konferens, som måste ha slutat till bådaderas belåtenhet, ty då de arm i arm

följdes åt upp till herr Francks rum, hörde faster sin bror säga, just då de gingo förbi köksdörrn, som stod på glänt:

»Ja, gör som du vill, min käre Axel; jag vet nog, att du i en sådan sak inte handlar förr än efter moget öfvervägande.»

Hela dagen hade herr Franck packat; framåt qvällen gjorde han en kort promenad. Tidigt följande morgon hade pastorn själf skjutsat honom till järnvägsstationen. Till faster Malla fick han ej säga farväl af det enkla skäl att hon, då hon visste uppbrottstimmen nalkas, hade stängt in sig i mjölkkammaren.

Gerda aktade sig noga att, medan hon inhämtade dessa underrättelser, med minsta min förråda, hur mycket de intresserade henne; hon visste nog, att faster Malla var långt skarpsyntare än man kunnat vänta. Hon hade föresatt sig, att pastorn, då han kom hem, ej skulle slippa undan att besvara åtskilliga frågor, men då han ej själf förde talet på Franck, ansåg hon sig ej häller kunna göra det. Slutligen efter qvälls-varden tog hon mod till sig, bemantlade sin förvirring med en liten gäspning och frågade:

Hvad kunde det vara, som förmådde herr Franck att resa så hufvudstupa?»

»Stackars Gerda, hvad du är sömnig efter din balnatt!» svarade pastorn med ett skälmaktigt leende. »Sitt inte här längre och prata, utan gå till sängs, det är mitt råd.

Så stod det således till. Pastorn tycktes ha föresatt sig att gömma på hvad han visste. Denna för-behållsamhet sårade Gerda alldeles obeskrifligt, men kanske ännu mera den ironiska ton, han användt; hon sade hastigt godnatt och gick in till sig, ej för att sofva, dertill var hon alltför upprörd, utan för att halfva natten sitta uppkrupen pä fönsterbrädet och se huru månljuset silade fram genom lonnlöfven och tänka, att det ändå är besynnerligt hvad man kan förändras fort; inte hade hon för två månader sedan anat, att hon nu skulle sitta i sitt fönster och tänka hvad hon nu tänkte. Och hennes sista tanke, innan hon slum-EN VII.D IDÉ.

råde in med hufvudet mot rutan, lydde så: det kan

ändå vara bra sorgligt ibland att ha godt minne!--

Ungefär liknande var hennes stämning följande morgon, då hon satt på sin sten och tänkte på, huru mycket kärare den platsen efter denna sommar skulle blifva för henne. Hon sopade undan mossa och sten-skärfvor, så att det stora A'et skulle synas tydligare. Men hvad var detta? Under de dagar, hon varit borta, hade en hel våd af den mörkgröna schaggen blifvit borttagen på sidan af altaret, och på den ännu fuktiga gråstensytan, som derigenom kommit i dagen, voro flera bokstäfver inristade, här ett v, der ett ä —- och der — och der — och der —! Gerda skyndade ned från stenen för att företaga en grundlig undersökning af hvad detta månde betyda. Ett tämligen långt stycke från hvarandra, åtminstone så långt, att ingen oinvigd kunde förstå, att de egentligen borde läsas tillsammans, voro bokstäfverna v, ä, 11, t, a inhackade! En glödande rodnad betäckte Gerdas kinder. En lång stund låg hon pä knä framför den mystiska inskriptionen, som om hon ville bedja om en förklaring; derpå tog hon den lösgjorda moss-skifvan, som ännu låg ett stycke ifrån stenen och täckte dermed öfver bokstäfverna, så att ingen i verlden mer än hon skulle kunna ana den tanke, som kanske gömde sig här.

Den gången kom Gerda sjungande hem från skogen.

* Vänta!

Ja, ordet måtte nu betyda någonting eller intet, det hemlighetsfulla mörkret omkring den, som inristat det, skingras eller icke, den påbörjade historien afslutas eller icke, men — Gerda skulle vänta.

Då hon den qvällen gick till sängs, tänkte hon, att den största välsignelse här i verlden ändå är att ha ett godt

minne.

IX.

Nu började en tid af mycken brådska. Till Stockholmsresan återstod endast fjorton dagar och innan7 2

dess skulle de båda damernas garderob undergå en genomgående. föryngringsprocess. Faster Malla var som vanligt en hushållets martyr, och hela omsorgen att bleka hattar, sy nya klädningar och garnera om gamla, så att de sågo ut som nya, kom derför pä Gerdas andel. Men arbetet hade aldrig gått så lätt för henne som nu. Hon satt lutad öfver sin syklump från solens uppgång och till dess nedgång och tröttnade aldrig att qvittra sina glada visor: Jeg vil ha

mig en Hiærtenskiær — Ja, ja, en Hiærtenskiær»--

Faster skref naturligtvis hennes glada lynne på Stockholmsresans räkning; pastorn gick omkring henne och såg förundrad ut. Han hade väntat, att Francks afresa skulle göra ett helt annat intryck på henne. Gerda roade sig mycket åt hans betänksamma miner; då han en dag, efter att en lång stund ha sutit tyst och betraktat henne, reste sig upp med den högt uttalade reflexionen att ett flickhjärta är en gåta, som inte ens den klyftigaste kan gissa, var hennes triumf fullständig.

Det hindrade ej, att Gerda ibland föreföll sig själf som en sådan gåta. Hvarför var hon egentligen så glad ? Förutsatt att nu verkligen de på stenen inristade bokstäfverna hade den stora betydelse hon tilldelade dem, kunde derför Francks sinnessjukdom bortresoneras? Ljödo icke ännu i hennes öron dessa förskräckliga fraser om »det delbara jaget och icke-jaget » — de sista ord hon hört honom uttala? Och om han verkligen med detta »vänta!» menade någonting, hvarför hade han då under de sista åtta dagarne undvikit henne?

Men dessa oroliga frågor, som någon gäng trängde sig på henne, hade ej makt att förjaga det rosenskimmer, hvari för hennes blick hela verlden var insvept, eller tysta ned det jubel, hvaraf hela rymden omkring henne klingade. Ah, hvad det var underbart skönt att vara till och att vara nitton år!

Så voro då ändtligen alla förberedelser slutade, den efterlängtade dagen kom och man reste. Men i Stockholm möttes resenärerna af en oangenäm nyhet. Sonen i den familj, hos hvilken de skulle bo, hade haft i uppdrag att anskaffa biljetter till den första kon-

serten och hade också gjort detta i god tid, men då han skulle taga fram dem, för att lemna pastorn och hans familj de biljetter, som voro bestämda för dem, befans det, att de voro borta. Han hade förlagt dem. Hela huset vändes upp och ned, men biljetterna återfunnos icke. Den stackars unge mannen var förtviflad. Att i sista stunden fa andra i stället var ej att tänka på. Visserligen lyckades han i en butik komma öfver en biljett, men då ingen ville gå på konserten ensam, medan de öfriga suto hemma, blef den obegagnad. Då tycktes en ljus idé rinna upp i den tankspridde biljettköparens hufvud. Han såg på klockan, som ännu ej var tre, tog sin hatt och rusade bort. I flera timmar väntade man förgäfves hans återkomst och familjen började nästan blifva smått orolig öfver hans dröjsmål. Han kom ej ens hem till soupern. Konserten var kanske redan slut och ännu syntes han icke till. Klockan blef elfva, och man ämnade just bryta upp för att i sömnens armar glömma sin förtret, då unge herrn rusade in i salongen, omfamnade första bästa person, som kom i hans väg, och strödde omkring sig ett regn af konsertbiljetter. Han var så andfådd och så glad, att han knappast kunde tala.

»Hvar har du varit, olycksfågel?» frågade frun i huset förebrående.

»I Upsala, mutter lilla!» svarade olycksfågeln triumferande. »Och här är resultatet af resan,» tillade han i det han började plocka upp de kringströdda dyrbarheterna. »Jag kom i håg, att de resande artisterna ge konsert i Upsala i morgon eftermiddag och flux rann det mig i hågen, att Upsala den här tiden af året är öde och tomt och att följaktligen biljetter i mängd skulle finnas att tillgå, hälst som konserten skall hållas på Carolinasalen. Jag visste

inte, om någon bekant till mig fans i staden, och derför reste jag själf med tretåget. Och här har jag nu tio biljetter. Middag har jag bestält åt oss på Flustret, och för den händelse herrskapet stannar der öfver natten, talade jag vid de bästa serenadsångare, som för närvarande finnas att tillgå, att —• men kors, det skulle jag ju inte ha talat om. Nå ja, det är detsamma —- herr-7 2

skåpet ser i alla fall, att min ånger är uppriktig och att jag söker göra allt hvad i min förmåga står för att godtgöra min förseelse.»

Den ångerfulle fick sin förlåtelse; för pastorn och hans fruntimmer var den opåräknade Upsalaresan särdeles välkommen, ty faster Malla och Gerda hade aldrig varit i universitetsstaden och pastorn ej sedan sin studietid. Man begaf sig således följande morgon på väg i god tid. Sonen i huset, unge herr John, följde med som ciceron; den öfriga familjen skulle komma efter till Upsala längre fram på dagen. Förmiddagen tillbragte man med att bese stadens märkvärdigheter, domkyrkan, botaniska trädgården m. m. John förde till och med sina resenärer upp pä en af nationssalarne, dit de dock först efter mycket krus vågade sig in; faster Malla hade nämligen den föreställningen om en sådan, att den nödvändigt måste vara full af en mängd pokulerande och cigarrbolmande studenter. Jolin skickades in att rekognocera och, återkom med det budskapet, att lokalen var alldeles tom. Man steg således på. Rummen voro snart besedda, Gerda hade både pröfvat kuratorsstolen och läst igenom anslagen på tabula ni gra, då det plötsligt föll henne in att försöka pianot, som stod uppslaget.

»Går det an?» frågade hon.

Ja, det gick an. Pianot befans vara ypperligt. På en hylla bredvid lågo en mängd noter huller om buller; Gerda tog ett häfte och läste på dess titelblad; plötsligt flammade en djup rodnad upp på hennes kinder, hon reste sig från stolen, lemnade pianot och förklarade, att hon önskade gå. Hvarken faster eller herrarne hade märkt någonting. Man kastade ännu en blick på porträtten kring väggarne och gick derefter sina färde.

Men under alla lustvandringarne på förmiddagen var Gerda tankspridd; oupphörligt såg hon för sina ögon det namn, hon hade sett skrifvet öfverst på nothäftet: Axel Franck.

Middagen på Flustret var särdeles animerad. Den flödande champagnen skulle fullkomligt ha aftvagit Johns syndaskuld, om ej denna längesedan varit full-EN VII.D IDÉ.

komligt utplånad. Då middagen var slut, gick man för att ställa sig i kö vid ingången till Carolina Rediviva. Efter en timmes väntan öppnades portarne. Pastorn och hans följeslagare voro bland de första, som vandrade uppför den beryktade trappuppgången, och fingo derför en ypperlig plats i närheten af estraden, der konstnärerna skulle uppträda. Den väldiga salen med sina spruckna, målade träpelare, sina läktare med blåmålade draperier, som erinrade om teaterlada, sina lingonrisfestoner, sina spöklika hvita gipsfigurer i skymningen under gallerierna och sin Apollo di Belvedere längst bort vid södra smalsidan, skarpt aftecknande sig mot nischens blåa, hvitstjärniga bakgrund, gjorde just intet fördelaktigt intryck på Gerda, och under den stund, som förgick, innan konserten började, företog hon sig derför att mönstra åhörarne; i tanke att ingen här kände henne, brydde hon sig ej om att vara blyg. Hon satt på en tvärbänk, så att hon hade hela publiken framför sig.

»Det var oförsigtigt af dig, Gerda, att dricka så mycket vin till middagen,» hviskade faster Malla till henne efter en stund, »du är ju röd som en eldbrand!»

Gerda medgaf, att det kanske var oförsigtigt, men i en mycket frånvarande ton. Hade faster en stund förut följt riktningen af sin brorsdotters blickar, skulle hon ej ha gjort henne denna orättvisa beskyllning. Lutad mot en pelare snedt emot den bänk, der pastorsfamiljen satt, stod en ung, blek och mörklagd man, som likgiltigt lät sin blick irra öfver den brokiga församlingen; det var vid åsynen af honom, som Gerdas lilla hjärta börjat klappa fortare och drifva blodet uppåt kinderna. Och det var minsann ej underligt, ty den unge mannen var ingen annan än Axel Franck.

Ett musiknummer hade redan gått, innan Gerda hunnit återvinna sin själfbeherskning. Det var en känd sak, att pastorn, då han hörde vacker musik, ej ville blifva störd af sitt sällskaps prat; det var derför ingen, som förvånade sig öfver att Gerda under hela konserten iakttog en orubblig tystnad. Applådernas åskor rullade öfver hennes hufvud utan att hon förändrade en min; det tycktes på henne, som om madame Nils-7 2

sons sång endast utgjorde en biomständighet för henne, en njutning på köpet, som blott var till för att förhöja en fröjd, som hon hämtade från ett annat håll. Men denna fröjd var ej oblandad. Han såg så trött och liknöjd ut! Hvarför var han så blek? Och hvarför såg han henne inte? »Mandom, mod och morske män I» ljöd silfverstämman från estraden. Nu kunde ej ens Gerda längre låta tankarne irra omkring på annat håll. Det var som om hon vaknat från en lång sömn. Och säkerligen var det mången i församlingen, som gjorde samma rön. Den hänförelse, som lyste i sångerskans ögon, meddelade sig som en elektrisk stöt till hela åhörareskaran; då den sista tonen förklingat, reste sig alla som en man, näsdukar, hattar, studentmössor, parasoller viftade och salen skakades af bravo-rop och handklappningar så våldsamma, att de mytologiska gipserna omkring dess väggar började vakna ur sin dödssömn och undra, om det var Jupiter, som rört sitt ögonbryn och dermed kommit Olympen att darra.

Gerda prässade sönder en tår i ögonvrån och vände sig mot pelaren, der Franck stod. Men — var det han? Tröttheten och likgiltigheten voro borta, med högburen panna och ögonen strålande af hänförelse, stod han der ett hufvud högre än alla andra; ett ansigte så fullt af lif hade hon aldrig sett. Hon kände knappast mera igen honom.

»Är det inte skönt?» hviskade faster Malla.

»Jo — det är skönt,» svarade Gerda, men det är ej riktigt säkert, att de den gången menade samma sak.

Konserten var slut och folkmassan började strömma ut. Pastorn och hans sällskap suto längst in i salen och dröjde således qvar till sist, hvilket gjorde att Gerda snart förlorade Franck ur sigte.

Han hade ej sett henne. —

Det var visserligen ett ögonblick fråga om att stanna i Upsala öfver natten för serenadens skull, men då Gerda förklarade att hon afstod, reste man tillbaka till Stockholm med sista tåget.

Stockholmsvistelsen blef tämligen långvarig. Pastorn hade alltid trifts så väl i hufvudstaden och nu73

förklarade han, att han icke skulle resa derifrån så länge det fans något qvar i reskassan. Predikohjälp hade han skaffat sig för två söndagar. Resenärerna hade således hunnit höra Christine Nilsson på ytterligare två konserter och en teaterrepresentation, innan de packade in och begåfvo sig på väg hemåt. Då de åter befunno sig på Hanebo prestgård, hade man redan kommit några dagar in i september.

Alla voro nöjda med sin resa. Faster Malla förklarade till och med, att hon kände sitt hjärtlidande något förbättradt, men det kunde verkligen behöfvas, ty pigorna hade naturligtvis under hennes frånvaro lagt händerna i kors och hushållsbestyren följaktligen samlats på hög.

Då Gerda af sina väninnor tillfrågades hvad som varit roligast under färden, svarade hon utan betänkande: »Upsalaresan!» Men några skäl för denna utsaga kunde hon ej anföra.

X.

Det var en qväll mot slutet af september. Pastorn och hans syster suto i salen och väntade på att Gerda skulle komma och föreläsa dagens tidningar, som nyss anländt. Pastorn var fördjupad i ett bref, som kommit med posten, faster Malla genomgick sin favorit-afdelning i tidningen: Födde och döde. Gerda inträdde från sitt rum, men då hon såg de andra sysselsatta hvar på sitt håll, tog hon en tidning och satte sig att läsa tyst. Anda sedan Stockholmsresan hade hon fått ett sådant intresse för allt, som rörde Upsala, och det första, hon såg efter i tidningarne, var vanligen om der stod något Upsalanytt. Så också nu. Men det enda, som i dag fans, var en lång

namnlista under rubrik »Aflagda examina». Helt mekaniskt ögnade hon igenom den långa förteckningen; plötsligt ryckte hon till och utbrast helt högt:

»Nej, det är inte möjligt!»

»Hvad är det, som inte är möjligt?» frågade pastorn och såg upp från sitt bref.7 2

Gerda såg ut som om lion hälst velat låta bli att svara; men det lät sig nu ej göra.

»Vet pappa händelsevis, om herr Franck har någon slägting i Upsala med samma namn?» frågade hon.

Nej, inte det jag vet; men han är själf i Upsala för närvarande, enligt hvad han skrifver i brefvet här,» svarade pastorn. »Hvarför frågar du så?»

»Är han själf — ? Skulle det kunna vara han, som —? Här står hans namn uppräknadt bland deras, som aflagt filosofie kandidatexamen under september månad. Men är det möjligt, att det kan vara han?»

»Hvarför skulle det vara så omöjligt?

»En sinnessjuk menniska —1»

»Sinnessjukdomen kan ju ha gifvit med sig.»

Gerda var alldeles förbryllad.

»Gifvit med sig?» inföll faster Malla. »Nej, tro mig, det går inte så fort häller, när man är så splitter galen som han. Det måtte vara någon namnförväxling.»

»Pappa sade, att brefvet der var från herr Franck,» sade Gerda tvekande.

»Ja, det har du rätt i,» afbröt faster, »har han tagit någon examen, så talar han väl om det i brefvet, tänker jag.»

»Nej, det här brefvet handlar om en tjänst, som jag bedt honom göra mig,» svarade pastorn småskrattande.

»En tjänst?» upprepade Gerda.

»Ja, saken är den, att jag hela sommaren har gått och funderat på en novell, hvars upplösning jag inte är karl till att hitta pä själf, och —»

»Du, pappa — en novell!»

»Kära Mats, hvad tänker du på? Passar det en prest att syssla med sådana saker?»

»Rår jag för det, jag? Skaldeingifvelser kan man inte hålla tillbaka, det vet du väl. Mina ha kommit litet sent, men så kan man åtminstone inte kalla dem några omogna pojkfantasier. Om jag bara hade slutet på min novell, så tror jag att jag stälde till kalas i glädjen. Franck, den hederliga själen, har visserligen hjälpt mig ett godt stycke på väg, men själfva upp-EN VII.D IDÉ.

lösningen återstår ännu, och den far jag visst be er hjälpa mig med.»

»Jag är ingen blåstrumpa, ' förklarade faster Malla djupt sårad öfver en sådan skändlig begäran. »Och om jag också vore det, ville jag inte vara kompanjon med en half- eller heltokig menniska; hans fantasier och mina ä' troligen af helt olika slag.»

»Herr Franck är således också litterär af sig,» sade Gerda förvånad.

»Kunna vi inte få läsa historien?» frågade faster.

»Jag har den ännu så länge bara här,» sade pastorn och pekade på sin panna. »Men jag vill gerna berätta min lilla novell för er; kanske Gerda kan ge mig något råd hur jag skalh afsluta den; Malla skall slippa. Nåväl, så här låter den. Det var en gång —»

»Har den intet namn?» afbröt faster.

»Jo, det var sant — den heter »En vild idé.»

Faster mumlade någonting om, att hon fann titeln särdeles passande. Pastorn lät sig ingenting bekomma, utan fortfor:

»Det var en gång en student, som satt på sin vindskammare i Upsala och läste flitigt på medicine kandidatexamen. Hvad han héter kan göra det samma; låtom oss tills vidare kalla honom Lurifax. Pojken var hygglig nog, fast än han hade det stora felet, att inte ha tillräcklig respekt för sina slägtingar — men det ska' ni få höra vidare om längre fram i historien. Nå, bäst han satt och pluggade, kom en god vän till honom — vi kunna kalla honom Vindböjtel inrusande, kastade sin hvita mössa på bordet, sig själf i gungstolen och utropade: »Ack, Herman» — han hette Herman Lurifax — »om du vore så olycklig som jag, fore du bestämdt med extratåg till andra verlden!»

»Dumheter,» puttrade faster Malla, reste sig upp och retirerade med ett djärft beslut från diktens verld till kökets.

»Hvad går nu åt dig?» frågade Lurifax. »Du är väl kär igen.» — »Kär? Om det vore så väl!» svarade Vindböjtel. »Nej, det är någonting mycket värre. Jag har haft bref från farsgubben.» — »Jaså, jag förstår, moralkakor för att du inte läser — gubben börjar7 2

tycka, att du på fem år borde ha hunnit med din kandidatexamen? Hotar han att dra in reken?» — »Nej, nu har han gått fiffigare till väga. Han lofvar mig att i oktober månad fa göra en resa till Paris för att sedan antingen slå mig ned der ett år eller också resa hela jorden rundt, om jag tycker bättre om det.» — »Nå, jag kan inte se någonting så fasansfullt i det,» sade Lurifax. »Det har ju alltid varit din högsta önskan att få börja resa igen.» — »Ja visst, och just derför kan du förstå hvilket fruktansvärdt slag det var för mig att läsa om hvilket vilkor han uppställer för att jag skall få göra denna resa — ingenting mer och ingenting mindre än att jag skall ta examen i september!» — »Nå ja, så tag examen i september!» —- »Ar du vanvettig, bror? Du vet ju hvad jag har qvar oten-teradt!» — »Filosofien, ja, jag vet, men jag tycker att på tre månader och med ditt hufvud» — tycker du historien är tråkig, Gerda?» afbröt pastorn.

»Tvärt om! Den är mycket underhållande,» svarade Gerda, som hört på med spänd uppmärksamhet.

»Mitt hufvud!» utbrast Vindböjtel. »Hvarför talar du inte hällre om min lättja, min oförmåga att sitta vid boken längre än en timme i sender och min svaghet att säga ja till första bästa kamrat, som föreslår mig någon galenskap? För att jag skulle hinna tentera filosofien i början af september, behöfde jag läsa oafbrutet hela sommaren minst tio timmar om dagen, och hvar i hela vida verlden skall jag gömma mig undan för att komma åt med detta? Att ligga qvar i Upsala vore omöjligt, så länge Flustret inte uppslukats af en jordbäfning eller den siste studenten sopats bort derifrån, i Stockholm skulle jag mista all arbetsförmåga af idel ledsnad, återstår således att ackordera in mig i en bondstuga i trakten häromkring, men jag var ute vid Sko i går och hvartenda kyffe är upptaget för sommaren.» — »Hvarför skall det nödvändigt vara en bondstuga?» frågade Lurifax. »Jag tycker, att du kunde annonsera om att du vill bli inackorderad i en hygglig familj på landet.» — »För att bli kär i döttrarna?» afbröt Axel, — ja, ser du, han hette Axel Vindböjtel. — »Tackar så mycket. Det experimentetEN VII.D IDÉ.

gjorde jag förra sommaren och det gör jag inte om. Jag läste inte en rad på två månaders tid annat än de små biljetter en af döttrarna ibland stack in i mitt nyckelhål.» — »Men det finnes väl familjer utan döttrar?» — »Misstag, min bror, hyggliga familjer på landet, som ta emot inackorderingar, ha alltid döttrar.» Här afbröts de båda herrarnes samtal genom en postbärare, som lemnade ett bref. Lurifax bröt det, läste underskriften och sade: »Det är från min farbror, pastor» — ja, hvad han hette kan göra detsamma— »nere i Ostergyllen. Den hedersmannen! En sådan pastor som han finnes inte i de förenade konungarikena, 0111 man än lyste med ljus

och lykta; om det finnes någonting, som mäter sig mecl hans lysande begåfning på hufvudets vägnar, så är det hans utomordentliga blygsamhet —»

»Ja, hoppa öfver det der!» afbröt Gerda leende.

»Hoppa öfver det bästa i hela novellen?» invände pastorn. »Hans utomordentliga blygsamhet,» var det, ja. »Till den mannen skulle du komma,» fortfor Lurifax, »det skulle du ha godt af hela ditt lif. Låt se nu hvad han skrifver!» Och sedan han läst ett par sidor, utbrast han: >,Det kan man kalla en händelse, som ser ut som en tanke! Min förträfflige farbror skrifver och talar om, att han gerna skulle vilja ha en inackordering för sommaren — pass på, Axel, och nappa på kroken!» -— »Fins det döttrar i huset?» — »En enda, men hon är inte farlig för ditt lugn —»

»Hvad för något?» afbröt Gerda.

»Ty för det första är det en intrikat liten satunge, som lägger ut sina nät för alla karlar, men aldrig hittills lyckats fånga någon, och för det andra har hon rödt hår och stora fötter —»

»Det var en afskyvärd osanning,» utropade Gerda harmset.

»Osanning?» sade pastorn. »Hvad vet du om den saken, det vill jag just fråga? Vill du ingripa i den diktande fantasiens frihet? Håll du inne med dina anmärkningar, till dess jag begär dem, det vill jag be dig. Nåja, Vindböjtel svarade emellertid på denna vackra beskrifning, att kusiner aldrig göra hvarandra rättvisa7 2

och att han derför ej vågade hoppas på att Lurifax talat sanning. »Det tjänar till ingenting att söka öfvertala mig — blotta tillvaron i huset af en sådan fröken Ragatha» —- den unga flickan hette Ragatha — »är nog för att afskräcka mig. Att blir kär vore för mig i sommar den största olycka, ty när jag är kär, vill jag inte göra annat än ränna omkring i skog och mark med min tillbedda, sitta uppkrupen bredvid henne pä stora stenar, rista in mina initialer i närheten af hennes och *äta upp de vinbär, hon plockar af till syltning —»

»Pappa dä!» utbrast Gerda förtrytsamt och reste sig upp för att gå.

»Är du redan trött på min novell? Hvilken förödmjukelse för mitt författareskap!» deklamerade pastorn. »Det bästa är annars qvar, och jag är säker om att du nog för min skull sätter dig ned igen och hör på. Se, jag tänkte nog det!» fortfor han, då Gerda halft motvillig och med ryggen vänd mot pastorn satte sig ned vid bordet. »Huru det var,» fortsatte han, »lyckades Lurifax ändå till sist öfvertyga Vindbüjtel om att den der prestgården nere i Östergyllen skulle vara ett förträffligt gömställe för en studiekarl under sommarmånaderna. »Svårigheten är bara,» sade Vindböjtel, »att kunna få vara i fred för bjudningar och förresten sällskapslif inom och utom hus. Om man från början kunde väcka antipati hos värdfolket, så läte de en nog vara i fred med de kära böckerna. Om jag skulle ge mig ut för att vara döfstum?» — »Nej tusan, det går inte an,» invände Lurifax, »du kan ju inte teckenspråket, och så är det så lätt att förråda sig. Men du har rätt i att någon list borde tillgripas, isynnerhet som dottren i huset, enligt hvad jag nyss sade, aldrig låter någon ungherre vara i fred —»

»Pappa, jag blir ond!» protesterade rösten på andra sidan bordet.

»En lång tystnad uppstod,» fortfor pastorn, som om han ingenting hört, »hvarunder de båda unga Apollo-sönerna bråkade sina hjärnor med att uppfinna något riktigt fiffigt medel att föra den utmärkte prestmannen och den rödhåriga prestmamsellcn bakom ljuset. Slutli-

gen var det Lurifax — märk väl, Lurifax! som sprang upp från sitt soffhörn med ansigtet strålande af en ondskefull glädje och utropade: »Hevreka! Det är ut-tydt: jag har funnit det! Du skall ge dig ut för galen, så kan du vara säker om att ingen vill se dig på nära håll.» Men till Vindböjtels heder måste jag erkänna, att han ej i första taget gick in på denna skändliga plan. Men alla hans invändningar föllo på hälleberget. Lurifax var rent af kär i sin vilda idé, satte sig på stället ned att skrifva ett bref till den värdige gudsmannen och det befans verkligen

vara så finurligt affattadt, att Vindböjtel måste skratta och ge vika. Der stod aldrig på något ställe uttryckligen att Franck var tokig, och strängt taget fans i hela skrifvelsen inte ett ord, som ej kunde försvaras, om man bara tydde det på sitt eget sätt, men för en oinvigd kunde meningen ej gerna vara mer än en: att den unge mannen led af ett stilla vansinne. Brefvet afskickades straxt och efter ett par dagar kom ett jakande svar. Den högsinnade och godhjärtade pastorn kunde ej motstå begäret att göra en medmenniska en tjänst; mest verkade dock hans koketta dotters böner att ej släppa detta tillfälle ur händerna att möjligen skaffa henne en fästman. Allt nog, Vindböjtel reste; men då han varit några dagar på prestgården och såg huru fullständigt alla husets innevånare voro narrade af den samvetslöse brorsonens bref, kände han ett styng i sitt samvete, gick och bad att få tala vid herrn i huset och yppade under en promenad för honom hela hemligheten. Denne, som var en lika stor menniskokännare som framstående teolog, fann genast, att det var en hjärtans älskvärd, fast något excentrisk ung man han hade framför sig, förlät honom alltsammans och vann derigenom för alltid hans tillgifvenhet; till brorsonen skref han deremot en straffepistel, som framkallade ett vördnadsfullt och afbedjande svar och dermed var han nöjd. Vidböjtel föreslog nu, att man skulle underrätta husets damer om rätta förhållandet, men dertill sade pastorn nej, hufvudsakligast af det skäl att historien roade honom rätt tappert och att han ville vara med om att se de lustiga förvecklingar, som naturligtvis7 2

skulle komma att inträffa. Mellan de båda männen öfverenskoms således att saken skulle hållas hemlig. Vindböjtel hade emellertid all möda i verlden att hålla god min, ty af en händelse hade han sammanträffat med den koketta dottern och trots hennes röda hår rätt allvarsamt förälskat sig i henne» — men nu är du väl länge sedan trött på min historia, Gerda,» afbröt pastorn leende, »och det är väl bäst att jag slutar.»

Gerda svarade intet; hon steg upp, gick fram till fadren och gömde sitt rodnande ansigte bakom hans axel.

»Jaså, du är inte trött? Nå, då fortsätter jag väl. — Med den unge mannens studier började det snart gå på tok. Han svärmade för mycket ute i skog och mark med sitt hjärtas dam, för att kunna egna tillräcklig tid åt filosofien. I början hade han roat sig med att då och då späcka sitt tal med filosofiska termer för att få skratta åt den rädsla, detta obegripliga språk väckte hos den unga flickan, som ju ansåg honom sinnesrubbad, men då han märkte, att hon tog saken riktigt djupt, slutade han upp dermed. För öfrigt blef det ej länge någon hemlighet för honom, att hans känslor voro besvarade, och han hade en dag så nära friat till henne, om han ej hejdat sig i tid af harm öfver den egensinniga tystnad, hvarmed hon bemött hans rätt genomskinliga anspelningar. Hade hon i det ögonblicket varit aldrig så litet tillmötesgående, hade de båda unga tokarne innan qvällen nog varit förlofvade, ty flickans far var genom honom invigd i hela förhållandet och var ej sinnad att sätta sig på tvären. Samma dag kom emellertid ett bref från Upsala, som påminte den unge herrn, att examen ej var långt borta och att han derför snart måste vara färdig med sin tentamen. Nu blef det ingen annan råd än att stänga in sig på sitt rum och plugga filosofi nätter och dar för att hinna ta igen det förlorade. En vacker dag kom ett ytterligare Upsalabref, som förkunnade, att professorn i filosofi ej kunde träffas längre än till en viss dag och det derför var nödvändigt att söka upp honom och tentera genast. Fast än den rödhåriga för tillfället var bortrest och det kostade på gunstig herrnEN VII.T) IDÉ.

att nödgas resa utan att ha fått träffa henne och säga henne en hop sötsliskiga fraser, måste han likväl packa in och resa hals öfver hufvud. Han kom lagom till Upsala för att träffa sin professor, hans tentamen gick med glans och for några dagar sedan utstod han den sista persen i examen. Men nu återstår det att få ett hyggligt slut på historien; skall jag låta min hjälte resa utomlands och i en svartögd parisiskas armar försöka glömma den rödhåriga prestmamsellen, eller skall jag följa det råd min vän Franck ger mig i brefvet här, att låta Vindböjtel innan han reser ut göra en afskedsvisit på prestgården och göra en höflig förfrågan hos fröken Ragata, om hon viII bli hans fru om ett år, då han kommer tillbaka från sin resa, och sedan bosätta sig med honom i någon fransk stad, der fadern skall skaffa honom anställning vid konsulatet? Nå, låt mig nu höra din mening om saken!»

Gerda lindade armarne om fadrens hals och sade leende, fastän en hel kaskad af tårar strömmade från hennes ögon:

»En tragisk upplösning passar inte til! den enkla historien — låt de älskande få hvarandra!» »Jaså, det är således ditt råd?» sade pastorn, i det han kysste sin dotter på pannan. »Ja ja, det blir väl ingen annan utväg. Slutscenen skall jag be Franck författa åt mig, då han kommer hit i morgon.»

»I morgon!» utropade Gerda.

»Ja, han kommer för att tacka för sist — och det var förbaskadt bra, då skall jag med det samma passa på och fråga honom, om det är sant, som det stod i tidningen, att han har tagit examen.»

XI.

Aldrig hade ett flickhjärta klappat fortare än Gerdas gjorde, då hon följande morgon stod på vakt vid salsfönstret för att se efter, om ej den skjuts, som skickats till järnvägsstationen för att hämta Franck, någonsin skulle komma tillbaka igen. Ändtligen efter ändlös väntan såg hon ett åkdon långt borta på Iands-

vägen. Det måste vara han. Men i stället för att som artig värdinna bereda sig på att ta emot den annalkande gästen, ryckte Gerda till sig sin hatt och skyndade det fortaste hon kunde bort från gården; hon såg sig ej åt sidan, förr än hon lyckligt och väl satt uppkrupen på den stora stenen vid hafsstranden. Jag fruktar, att denna brådstörtade flykt ej föranleddes af rädsla, utan snarare borde anses som något slags krigslist, hvars mening hon ensam förstod, ty det var med ett segergladt leende, som hon satt der och spejade mot skogsbrynet, hvarifrån fienden skulle komma. Tiden blef henne lång. Hon hade hunnit gnola på nästan alla visor hon kunde, utan att ge sig ro att sjunga en enda till slut, och ännu syntes ingen till. Ändtligen! Der kom nu Axel arm i arm med faster Malla och pastorn några steg bakom dem. Kaster hade således redan blifvit upplyst om den mystifikation, hvarför hon och alla andra pä prestgården varit föremål. Och hon hade gifvit sin förlåtelse, hon så väl som de andra, det syntes nog på hennes förtroliga sätt att stödja sig på hans arm. Det lilla sällskapet gjorde halt ett godt stycke från Gerdas sten; faster satte sig i gräset och pastorn gick af och an framför henne lifligt gestikulerande; det var tydligen någonting högst intressant, han berättade sin syster, för att hon ej skulle märka, att hennes kavaljer deserterat. Franck kom nästan springande fram mot offerstenen, som om han tänkte storma den, men dä han kom närmare, saktade han stegen och när han ändtligen kom fram till ort och ställe, stannade han helt betänksam nedanför stenen med hatten i hand och såg upp till den leende flickan, som satt högst uppe på dess spets. Gerda böjde endast på hufvudet till hälsning, men rörde sig ej ur stället.

»Ni visste, att jag skulle komma, fröken Gerda,» sade Franck något sväfvande på målet. »Ni vet också hvad jag har att säga er, och ändå leker ni kurra gömma med mig. Är ni ensam ond på mig, då alla andra ha gifvit mig sin förlåtelser Eller tror ni kanske ännu, att jag inte är vid mina sinnen? Eller vill ni inte veta af mig?

Jag leker inte kurra gömma,» svarade Gerda, »jag leker prinsessan pä glasberget. Känner ni till den sagan, herr Franck?

Men på den frågan blef Franck svaret skyldig, så vida icke det var ett svar, att han kastade hatten långt ifrån sig och i ett nu svingade sig upp på stenen, så att han kom ned på knä midt framför Gerda.

»Har jag nu vunnit prinsessan, frågade han och log med hela ansigtet.

»Jag måste väl säga ja, antingen jag vill eller inte,» svarade Gerda och reste sig upp.

»Hvad är det för en lefvande tablå, som förevisas på stenen der borta?» frågade faster Malla i det ögonblick förlofningskyssen utbyttes.

»Det skall du inte bry dig om, syster,» svarade pastorn och tvingade gumman att göra helt om. »Det är bara slutscenen i min novell.

Tåget var färdigt att gå. Den gamle mjältsjuke grefven, som funnit den enda medföljande första klassens vagn upptagen af några pratsamma fransmän, hade slutligen lyckats finna en alldeles tom andra klassens kupé och inrättat sig så beqvämt som möjligt i det aflägsnaste hörnet. Det såg ut som om slumpen velat gynna hans folkskygghet. Han njöt dubbelt af ensamheten i vagnen, då han såg ut öfver det rörliga lifvet på perrongen.

Det var torgdag vid Gnesta och folkmöte vid Flen, och allmogen var derför i dag på benen talrikare än vanligt. Bondgubbarne - nyrakade, med långa urblekta hårtestar framkammade vid tinningarne, med blyringar i öronen och klädda i nya, hemväfda kläder hade väntat på tåget både länge och väl, somliga en hel timme, sittande radtals i väntsalen, tysta, med knytet och matsäcksskrinet bredvid sig; medan qvinfolken samlade sig i små grupper på det af vårslasket nästan svarta golfvet, småpratade, fingrade på ett eller annat nytt förkläde, frågade efter hvad det kostade alnen, redogjorde för hvad de skulle uträtta under dagens lopp, allt under det de ständigt hade ett öga på barnen, som mumsade pä sina skorpor, eller de fullvuxna döttrarna, som läto pojkarne traktera sig med öl och karameller framme vid disken. Nu var emellertid det väntade täget kommet, och hela skaran strå-kade ut på perrongen, som under två minuter företedde ett mylrande, sorlande folklif, för att om ett ögonblick återtaga sin vanliga sömniga stillhet.ISLOSSNING.

Dörrarne till grefvens vagn voro redan stängda, och den ödesdigra hvisslingen kunde hvilken stund som hälst låta höra sig, då en flämtande qvinnoröst tätt utanför fönstret anropade konduktören att för allt i verlden släppa henne in, och i nästa ögonblick in-stego eller snarare inkastades två personer och ett halft dussin nattsäckar, knyten och hattaskar i kupén. Grefven mumlade en svordom mellan tänderna och steg upp för att söka sig en annan tillflyktsort, men i det samma satte sig tåget i rörelse. Det återstod således endast att finna sig i sitt öde; de båda nya passagerarnes biljetter lydde på en station ett par tre håll derifrån; det var ju alltid en tröst, att pinan ej skulle blifva särdeles långvarig. Troligen ämnade de till och med byta om kupé vid nästa station; det var endast derför att alla tredje klassens vagnar redan voro fullpackade, som konduktören måst tills vidare släppa in dem i en af andra klassen.

De nykomna voro tydligen ett ungt äkta par. Mannen kunde endast vara några och tjugu år, hade en viss käckhet i blicken, bruna och valkiga händer, som förrådde handtverkaren, och en hög och bestämd ton i talet, som vore han van viel att kommendera arbetare. Af samtalet mellan de båda makarne framgick snart, att den snickerifirma, hos hvilken han varit anstäld som verkgesäll, gjort konkurs, att han följaktligen blifvit utan arbete och nu med sin unga hustru var på väg till Amerika för att se efter, om tiderna voro lika bistra der som i det stackars Sverige. Innan dess ville han säga farväl till sin gamla mor, som bodde på ett torp i trakten af Gnesta; utan hennes välsignelse kunde cle ej få någon lycka på resan, och så hade hon ju ännu ej sett sin sonhustru, som var långt norr ifrån. Nu sist hade de varit och i förbifarten hälsat på fruns bror, som hade en liten handel här vid Järna.

Den unga snickarfrun såg ut som hälsan och glädjen själf. De fylliga kinderna voro röda som rosen-gyllen, de små, gråblåa, genomärliga ögonen myste och blinkade så trohjärtadt, att hvem som såg det måste bli glad i hågen, och när hon skrattade —och7 2

det gjorde hon oupphörligt —, tycktes den skumma vagnen upplysas som af en blixt från hennes skinande hvita tandrader. Hennes massiva guldörringar och en väldig silfverpil, som satt instucken i de tjocka, ljusa flätorna, vitnade mera om ett visst välstånd än om fin smak.

Det var frun, som först märkte, att de ej voro ensamma i vagnen; en genomborrande svart blick från längst bortesta hörnet föranledde henne att gifva den högljudde mannen en lätt puff i sidan och tysta ned honom med ett ljudligt: »Sch!» Samtalet, som i början afhandlat svårigheten att skiljas från det gamla hemmet med dess välbekanta möbler och husgeråd, katten inte att förtiga, och undran öfver hvad mor skulle tycka om sin svärdotter och om de skulle våga lemna henne mer än tretio riksdaler af reskassan och huru snart de skulle vara i nya

verlden och huru det skulle gå dem der, fördes numera i hviskande ton, vare sig af grannlagenhet för reskamraten eller derför att det var ännu ömtåligare ämnen, som nu voro å bane. Den unga frun hade lagt sitt hufvud på mannens axel, så att hennes hatt kommit alldeles på sned, hvilket gaf henne ett obeskrifligt komiskt utseende; hennes kära hälft hade lindat sin arm omkring hennes lif och nop henne dä och då med sina grofva fingrar i kinden, som dock knappast kunde bli rödare än den var.

Denna familjescen tycktes alls ej vara grefven i smaken. Han drog föraktfullt ned mungiporna, ryckte pä axlarne och tillslöt ögonen för att slippa se styggelsen.

Fem eller tio minuter räckte det tysta samtalet; derefter hörde misantropen den rödblommiga frun säga:

»Se så, Johan, nu ska vi höra, om du kan din lexa i engelskan.»

Johan gjorde invändningar och bad att få slippa.

Nej, pass vackert! Man får väl lof att begagna tiden,» svarade hon. Hade du inte mig, som manade pä dig, komme du till Amerika okunnigare i engelskan än det barn, som föddes i natt. Jag undrar, hvart det skulle ta vägen.»

»Kalle Olsson har ju lofvat att ta oss om hand.»

»Han kan väl inte valla oss dagen i ände häller; han har sin verkstad att sköta och mycket annat. Ge mig hit grammatikan hvar var det vi slutade nu? Vi hade kommit in ett stycke på verberna. Jo, här är hundörat. Hvad heter to bee i præsens?»

I-am jag är, tuart, du är, heis, han är, vear, vi äro, juar, I ären, tear, de äro.»

»Ja, uttalet var allt lite komsi komsa; annars gick det perfekt. Nå, kan du nu säga mig, hvad det heter på engelska: »Du är en liten snäll hustru, Marie.»

»Juar — e — little — gudd vejf, Marie.»

»Marié! Tackar så mycket. Numera heter jag inte Marié, utan Märi, kom i håg det! Och du heter John — mister John Elmtree; jag tror det låter något! Alm heter elmtree på engelska, det har jag sett efter i lexikonet. Och jag heter lady Elmtree.»

Det tycks, som om denna lektion bort aflocka den trumpne åhöraren åtminstone ett litet godmodigt leende. Men nej. Han knep ögonbrynen ännu tätare tillsammans och sköt ut sin tunna underläpp.

Mister John Elmtree företog sig nu att gå igenom alla tempora och modi af verbet to have; det gick som ett vatten, om man bortser från alla egenheter i uttalet. Stolt öfver att lexan gick så flytande, höjde han rösten litet för hvarje tempus; när han kommit till konditionalis, hade inspirationen redan kommit honom att förgäta tid och rum, och participium per-fektum skrek han nästan fram.

»Tyst då, John,» förmanade honom ladyn. »Du domderar värre än om du vore hemma på verkstaden. Kom i håg, att vi inte ä' ensamma.»

»Han sofver ju,» svarade den äkta mannen.

Ja, verkligen, han tycktes sofva. Marie lät nu alla betänkligheter fara och höjde rösten, äfven hon. Ett litet kärleksgnabb uppstod med anledning af att ingendera af de båda makarne ville erkänna den andres öfverlägsenhet i »engelskan . Marie hade, medan mannen varit sysselsatt dels i verkstaden, dels med förberedelser till resan, tagit några lektioner för en inföding och ansåg sig följaktligen berättigad till heders-

priset, så mycket mera som det var af henne Johan hade lärt sig de få glosor han kunde. Tvisten slutade emellertid så, att Marie tog med bägge händerna om sin äkta hälfts sträfva kinder och kysste honom midt på munnen, försäkrande, att han gerna för henne skulle få anse sig öfverlägsen i allting, bara han fortfarande vore samma snälla, rara gubbe som hittills; att han var den hyggligaste och bäste äkta man i verlden, det kunde då

ingen menniska förneka.

Och derefter följde kyss på kyss; Marie strök den motsträfviga luggen från ansigtet på den öfverlycklige Johan, som satt der skinande belåten med sina båda bruna näfvar sammanknäpta om hustruns rygg och lät henne handtera sig efter godtycke.

Men detta var mer än den tungsinte gamle herrn borta i hörnet kunde fördraga. Vid ljudet af kyssarne hade han öppnat ögonen och rest sig upp på armbågen. Det var ej med någon mild blick han betraktade den ömma scenen; läpparne voro hårdt sammanpressade, den ena handen lekte i nervös otålighet med urkedjan, och den korta och häftiga andedrägten förrådde en sinnesrörelse af mindre behaglig art.

Ett ljud, snarlikt ett stönande, kom den unga frun att vända på hufvudet.

»Den stackars herrn är visst sjuk,» sade hon till sin man och gjorde sig lös från omfamningen. I det samma stannade tåget; man var framme vid Mölnbo. Grefven reste sig, gick fram till dörren, efter att i förbifarten ha sändt paret en vredgad blick, och ropade till konduktören:

»Fins ingen vagn, der man kan få vara ostörd?»

Det ryckte till i mister Elmtrees ögonbryn, och ögonen sköto en blixt. Det trotsiga ord, som sväfvade på hans tunga, kunde dock ej tränga sig fram mellan de knubbiga fingrar, som i rätta ögonblicket lagt sig öfver hans läppar.

»Ska du inte röka, Jolin?» frågade de knubbiga fingrarnes egarinna med ett smekande tonfall. »Gå och se efter, om det fins plats i någon rökkupé, så kommer jag efter med de öfriga sakerna, så snart jag fått höra att vi få rum. Du har inte smakat på den

fina cigarren, som mästarn bjöd dig då vi tog afsked. Och så får du lof att köpa tilläggsbiljett åt oss, det kan vi väl kosta på oss den här lilla biten, som är qvar.»

Johan mumlade någonting mellan tänderna och försvann. Grefven, som fått ett nekande svar af konduktören, hade vändt om in i vagnen; då han hörde det förslag, snickarfrun gjorde sin man, drog han en suck af lättnad och intog åter sin plats i hörnet mellan alla sina filtar och broderade resväskor.

Men Johan kom aldrig igen. Oaktadt alla hans frus invändningar, slog konduktören igen dörren, och tåget gick. Johan hade måst beqväma sig att stanna i den vagn, der han höll på att instufva de nattsäckar, han tagit med sig. Marie sträckte ut hufvudet genom vagnsfönstret och gjorde ett svagt försök att ropa, men hade endast den tröstan att se sin man vinka med en blårutig näsduk från ett fönster några vagnar längre fram. Då ingen annan utväg fans, måste hon väl lugna sig; Johan hade ju i alla fall kommit med, och vid Gnesta skulle de ju ur bägge två. Mon satte sig vid fönstret och såg ut öfver de leende landskaps-taflor, som flögo förbi. Våren var ännu ej långt framskriden. Björkarnes knoppar svälde visserligen, men hade ännu ej förmått spränga sina hylsor. På dikesrenarne låg ännu snön qvar och blänkte i solen. En och annan Tussilago lyste fram mellan de torra lofven; eljes syntes intet spår till växtlighet. Men luften var ljum, himlen hög och klarblå med små hvita skytappar, som alla nyfiket och brådskande ilade mot norr, der visst någonting högst märkvärdigt var på färde, snöskatorna flögo med qvistar i munnen och lärkornas drillar hördes midt igenom lokomotivets frustande. Marie drog ett djupt andetag och önskade, att hon finge öppna fönstret, men då det fans en gammal sjuklig herre i vagnen, vågade hon det väl icke.

Denna idéförbindelse kom henne åter att tänka på grefven och påminte henne, att hon mot honom hade en pligt att uppfylla. Hon steg upp, gick beslutsamt ända in i den afdelning af vagnen, der den fruktansvärde satt, och sade med en liten nigning:

»Jag ber så mycket om förlåtelse, att vi störde

herrns sömn nyss, men jag ska säga, när man är pä en sådan färd som vi, har man så mycket att prata om.»

Hon fruktade nästan att genom detta lättande af samvetsbördan ha gifvit den gamle herrn ytterligare skäl till klagomål öfver sina reskamraters pratsjuka och blef derför rätt förvånad öfver att höra honom svara:

»Det är ju helt naturligt. Och eftersom er man nu är borta, kan ni ju tala med mig i stället. Jag ämnar inte sofva.»

Af hans ironiska leende borde lilla fru Alm ha förstått, att det ej var välvilja, som dikterat detta förslag. Men hon var godmodig och omisstänksam och gick lätt i fällan. Hon åtlydde en inbjudande åtbörd af grefven och slog sig ned pä soffan midt emot honom.

»Jaså, det är Amerika resan gäller,) sade han.

Det är besynnerligt, att de beskedliga svenskarne aldrig lära sig förstå, att de minst af alla äro skapade att slåo sig ut i detta humbugens förlofvade land.»

»Ah, det ska nog gå bra, svarade snickarfrun förtröstansfullt. »Vi ha tänkt som så, att ärlighet, flit och en redlig vilja alltid måste ha framgång, hvar man än är. Skulle det också gå illa för oss, ä' vi ju två om att bära motgången, och då går det nog. För resten ha vi en god vän der ute i Amerika, som har lofvat att hjälpa oss på trafven. Han är från samma socken som min man, och de ha alltid hållit i hop och stått på hvarandras bästa.»

Det var en vana hos grefven att alltid le försmädligt, när han mötte någon af de illusioner, som i ungdomen utgjort hans käraste vänner, men med hvilka han för länge, länge sedan uppsagt bekantskap. Här kommo de honom till mötes, ej en och en, utan hoptals. Också kunde han ej återhålla ett kort skratt.

»Den der vännen,» sade han, »kan han ha någon nytta af er man?»

> Johan ska arbeta på hans snickerifabrik,» svarade frun, »förstås, med liten lön i början, men det tar sig nog.»

»Jo jo, amerikanarne äro dyrlegda, > svarade grefven, men Marie förstod lyckligtvis ej den hemliga me-

ningen i dessa ord. »Nå,» fortfor han, »men 0111 er man inte skulle kunna försörja er, hvad tar ni er då till?»

Uå försöker jag naturligtvis skaffa mig någon arbetsförtjänst. Jag är rätt slängd i lite af hvarje, om jag far säga det själf. Jag kan nog baka och koka, så att det duger åt amerikanarne. Jag har varit både huså och koksa i fina hus och skulle nog kunna ga igenom den persen en gång till.»

Grefven såg något öfverraskad ut. Det var kanske ej det svar, han väntat sig.

»Vi ha inte alltid haft det så bra som nu,» fortfor den pratsamma unga frun, uppmuntrad af det deltagande, den främmande herrn tycktes hysa för emigranternas öde. »Jag har tjänat i många hus, der det varit både si och så med kosten och det hyggliga bemötandet också. 1 fyra års tid släpade jag och trä-lade för stockholmsherrskaperna; liten lön hade jag, och ofta hade jag det hett om öronen — fruarna ä' så nyckfulla och orättvisa ibland, isynnerhet när de ä' unga och själfva ingenting begriper. Egentligen hade jag kunnat sitta hemma i lugn och ro hos bror min och aldrig behöft tjäna, men Johan var ju i Stockholm, och inte kunde jag vara ifrån honom, var det likt något det! Han hade väl gifvit sig rent öfver, om han inte fått träffa mig hvar söndag. Stackare, han hade det inte häller för godt, innan han fick det så, att vi kunde gifta oss.»

Grefvens öfverraskning tycktes vara i stigande. Han, som ej trodde på någonting, knappast numera pä njutningarnes letedryck och med fasthet ej på någonting annat än egoismens allmakt, hvad skulle han tänka om detta? Kunde hon på allvar mena, att hon underkastat sig svält och härd behandling för en annans skull? Nej, det måste ligga någonting under detta, förklaringsgrunden låg ju rätt nära till hands.

»Och om söndagarne?» frågade han med ett cyniskt leende.

»Om söndagarne hade jag två timmar lediga på eftermiddagen,» svarade Marie oskyldigt och omisstänksamt. »Då gjorde vi ett slag utåt Djurgården7 2

eller också gick vi i aftonsången, men det var mera sällan, för vi hade, förstås, så mycket att prata om. Och nu ha vi varit gifta en månad; det hade nog inte blifvit af än på en tid, men Johan kunde naturligtvis inte resa ensam till Amerika. Nu har jag bara ett bekymmer. Det sägs, att klimatet der ute skall vara så ohälsosamt för främlingar. Vi ha en bekant, som måste flytta hem i höstas för den orsakens skull. Johan ser nog frisk och stark ut, men han hostar ibland så stygt, och jag är så rädd, att det skall gå på samma sätt med honom.»

»An ni sjelf då?»

»Jag? Jag är ju stark som en björn,» sade Marie och log så att tänderna syntes. »Men skulle jag bli sjuk, fä vi väl flytta hem på en tid; Johan kan nog inte undvara mig.»

Grefven satt tyst en lång stund. Det sarkastiska leendet hade försvunnit från hans läppar. Fru Alm satt just och tänkte på, att det kanske vore bäst passande, om hon nu droge sig undan till sin egen afdelning af vagnen, då hennes reskamrat hejdade henne med dessa ord:

»Ni tycks vara en mycket hygglig och pligttrogen menniska. Jag förstår bara inte, hur ni i er ställning, med så få tillfällen att förskaffa er lifvets njutningar, kan se så nöjd och lycklig ut.»

»Det är ingen konst att vara lycklig, när man är frisk och färdig och har en sådan rar man som jag. Han skulle vilja bära mig på sina händer, om han finge. För resten —»

Hon stannade och såg brydd ut. Det föreföll som om hon varit nära att säga någonting, som ej passade i hennes mun. Men slutligen öfvervann hon dock sina betänkligheter och fortfor:

»För resten tänker jag, det är sak samma att vara lycklig och att vara pligttrogen. Jag är åtminstone aldrig-gladare, än när jag har gjort någonting, som jag tycker att jag kan försvara inför var herre och inför Johan.

Pligten! Denne grymme tyrann, hvirs bud grefven under hela sitt lif med tillhjälp af den ena ohållbarare

sofismen än den andra bemödat sig att öfverlista och kringgå — var det då möjligt, att den kunde blifva en älskad vän, hvars vilja det vore en glädje att uppfylla och hvars önskningar man läste i hans ögon? Så besynnerligt! Det der var ju bara en gammal fras, som kunde passa i en engelsk guvernantsroman — men ändå —?

v Nu ä' vi väl snart framme vid Gnesta,» sade snickarfrun. »Der ska vi stiga af.»

Hon reste sig upp. Grefven hade sutit försänkt i djupa tankar och omedvetet dragit en ring af och an på sitt venstra lillfinger, men den gamle herrns händer skälfde nervöst, och huru det var, föll ringen på golfvet och rullade långt ut på mattan. Den unga frun böjde sig ned, tog upp den, betraktade ett ögonblick beundrande dess vackra violetta sten och lemnade den derefter till dess egare. Det lyste till i dennes ögon som af ett infall, då han tog emot ringen, utan att tacka och utan att sätta den på fingret igen, och han såg riktigt vänlig ut, då han sade:

»Vi träffas kanske aldrig mera; men jag ville gerna, att ni skulle ha någon anledning att tänka på mig ibland, liksom jag skall minnas er och er man, så ofta jag blir vid dåligt lynne, och det händer ty värr ofta nog. Tar ni illa upp, om jag ber er hålla till godo med denna lilla obetydlighet som ett minne af en gammal enstöring?

Fru Alm stod med ringen i hand och visste ej, hvad hon skulle säga.

»Skulle det gå er illa i Amerika, kan ni ju sälja den,» tillade han med ett återfall i den gamla hånfulla tonen. »När allt annat i verlden är till salu, hvarför skulle man hålla på sina minnen?»

Men Marie hade nu återfått sin talförmåga. Flon räckte fram ringen och sade med beslutsam ton:

»Tack för gåfvan, men jag vill inte minnas den, som tänker så illa om mig och mina medmenniskor. Och Johan skulle inte tycka om, att jag tagit emot något af den, som sagt hvad ni nyss sade.»

Hon lade juvelringen ifrån sig på soffan och gick7 2

för att plocka ihop sina reseffekter. Lokomotivet hade nyss signalerat stationen.

Grefven satt några ögonblick orörlig och stirrade ut genom fönstret. Derpå steg han upp, tog ringen och gick fram till Marie, som sysslade med sina saker, helt blossande i ansigtet af brådska och förtrytelse.

»Förlåt mig,» sade han med ett bedjande tonfall. »Det var ett dumt, förfluget ord. Vill ni räcka mig er hand, till tecken att ni inte är ond på mig?»

Marie såg upp, mötte en osäker och nästan skam-full blick från den gamle herrns ögon och räckte genast ut handen. Han satte ringen på hennes lillfinger; hon lät det ske.

»Till bevis på, att jag verkligen önskar er allt godt, ber jag, att ni från Amerika skrifver mig till någon gång och berättar, huru det går er der ute. Jag är livad man vanligen kallar en fritänkare och är som alla sådana litet vidskeplig; jag har nu fått det infallet att vid ert öde knyta vissa förhoppningar för mig själf; ert bref skall utgöra svar på en fråga, som jag nyss gjort mig och som jag trodde mig för länge sedan ha besvarat. Vill ni lofva mig detta? Här är min adress.»

Han lemnade henne sitt kort.

»Men kom i håg, att jag är mycket nyfiken,» till-lade han leende, då hon med en böjning på hufvudet beviljat hans begäran. »Jag vill veta, om vännen håller sina löften, om ärlighet, flit och redlig vilja krönas med framgång, hur er man tar sig ut med sin engelska, hur han bemöter er, i fall motgångar och pröfningar skulle komma på, och —

»Gnesta, två minuter! ljöd konduktörens röst utanför fönstret.

Nu räckte Marie själfmant fram sin hand; en tår hade stigit upp i hennes öga, hon visste knapt hvarför.

Adjö och tack!» sade hon. »Jag skall nog skrifva, och frågan skall bli nöjaktigt besvarad.»

Farväl och lycka till!»

»Skynda dig, Marie! ropade mister Elmtree i dörröppningen. Kan du tänka dig, att gumman mor95

är här och tar emot oss! Mon har gått hela vägen med sina sjutio år på nacken!

Inom ett ögonblick voro alla nattsäckarne utkastade, och Marie hoppade rakt i armarne på sin man. Han förde henne fram till en gammal gumma, som stödd på sin käpp stod vid stationshusets vägg med ett ansigte, skrynkligt som ett torkadt päron, på en liten hopsjunken, framåtlutande kropp, som befann sig i en ständig dallring. Oaktadt alla omfamningar och frågor fick den unga frun tillfälle att, just som tåget gick, med sin näsduk besvara den hälsning grefven till-viftade henne från fönstret.

Den gamle herrn kände sig så ensam, sedan det unga paret försvunnit ur synhåll. Vid nästa station skulle han bestämdt byta om kupé, så att han fick sällskap. Han gick ej från fönstret. Det intresserade honom mycket att se bönderna här och der på sina gårdar och tegar sysselsatta med förberedelser till vårbruket. Vägen, som han sett hundra gånger förut, hade aldrig förefallit honom så vacker. Men också var det en härlig vårmorgon. En svag bris vattrade insjön, utmed hvars bräddar isen ännu låg qvar, det sipprade och porlade i alla sluttningar, luften kändes så mäktig och stärkande, och det var som om alla ädla krafter nu måste bryta sina bojor.

Det var den ljufliga, efterlängtade islossningens tid, som ändtligen kommit.

1S78.TALLSKÄRET.

Harry sträckte sig i hängmattan, kastade romanen ifrån sig på gräset, såg en stund på, huru sol-strålarne jagade hvarandra mellan eklöfven ofvanför honom, och sade slutligen, som ett svar på en tyst fråga, utan att taga cigarren ur munnen:

»Om man skulle fara ut och segla?»

Hans båda yngre bröder, som spelade krocket ett litet stycke derifrån, visste nog, att detta var en indirekt uppmaning till dem, men de låtsade, som om de ingenting hört. Harry måste gå rakt på saken.

»Vill någon af er följa med?»

»Och sköta focken? Tackar så mycket!» sade Emil, gymnasisten, föraktfullt. »Alltid skall man vara pass-opp åt dig!»

»Än du då, lille Sven?»

»Har inte tid,» svarade parfveln i bestämd ton och krockerade bort broderns klot, så att det flög långt utåt ängen.

Här var ingenting att vinna. Men Harry hade nu en gång fått i sitt hufvud, att han skulle ut och segla; vädret var ju så inbjudande, det blåste en lätt, jämn bris — och allt annat var ju så tråkigt. Han steg ur hängmattan, tryckte studentmössan fastare på sitt hufvud och sade:

»Nå, jag far väl ensam då!»

Han vände sig just för att gå ned till bryggan, då han hejdades af en fruntimmersröst, som frågade:

»Vill du ha mig mecl dig?»

Det var kusin Gertrud, som halflåg på grässoffanTALLSKÄRET.

under den stora granen. Hennes handarbete hvilade i ostörd ro på knät, medan dess egarinna roade sig att med ögonen följa den krusiga, ljusblåa rökstrimma, som steg upp från hennes cigarett.

»Du, Gertrud?»

>Ja, alltid duger jag väl till att sköta focken.»

»Naturligtvis; du är ju en riktig sjöbuss. Men fick du inte nog af sjön i går qväll, då du låg ute ensam tre hela timmar i din lilla snipa?»

»Nej, det ser inte så ut, eftersom jag nu vill åstad igen. Skall jag följa med eller inte? Säg bara ifrån.»

»Om du så vill.»

Gertrud reste sig, förmanade Sven och Emil att ta hennes handarbete och Harrys roman med sig, då de gingo in, och styrde derefter stegen genaste vägen ned till bryggan, utan att ens se efter, om kusinen följde med. Men det gjorde han nog, ehuru på några stegs afstånd och med ett förvånadt uttryck i sina ögon, hvarifrån nu all dåsighet var borta. Icke ett ord växlade de på vägen ned till stranden. Då de gingo förbi villan, der den öfriga familjen var församlad på verandan, viftade Gertrud med näsduken till farbror och tant, pekade utåt sjön till tecken att hon ämnade sig ut och fortsatte derefter sin väg, blossande på cigaretten.

»Hvart ämnar du dig egentligen?» frågade hon, under det Harry vecklade ut seglen.

»Hvart som hälst — ut till hafs!» svarade han och kastade fockskoten till den unga flickan, som redan var nere i båten. »Vi få kryssa ut, men på hemvägen ha vi medvind. Klart?»

»Klart är det. Och loss också!»

Den lilla, eleganta farkosten lade ut från bryggan, skar en fåra i den vattrade gröna silkesduken och gled långsamt framåt ut på fjärden; det var knappast så mycket vind, att seglen stodo fulla.

»Han har mojnat,» sade Harry och skotade an bättre.

»Precist som du sjelf på de senare åren,» svarade Gertrud med ett spetsigt leende.

Hon hade gjort fast skotet, lutade sig mot ma-

sten och tände en ny cigarett. Harry var så upptagen att beundra den grace, hvarmed hon gjorde detta, att han visst ej hörde hvad hon sade. Han följde hvarje hennes rörelse med en drömmande blick, åsåg huru hon försökte fånga röken i sin lilla hand, huru hon satte sig beqvämt till rätta mot masten och lät det långa skaftet af sin parasoll släpa i vattnet, så att det porlade och fräste. Efter en stund erinrade han sig dock, att han nyss hört hennes röst, ty han ryckte till litet på hufvudet, såg på henne och frågade:

»Sade du någonting?»

»Jag? Nej, visst inte. Om du är distrait, Harry, får du inte sitta vid styret.»

Eftermiddagssolen brände honom bak i nacken. Det var så lugnt, så söfvande lugnt. Båten smög sig ljudlöst framåt. Måsen, som satt på hällen der borta, orkade knappast vända på hufvudet, fastän seglet strök så nära förbi; han gjorde visserligen en knix som för att flyga, men lugnade sig, då han såg, att det ej var någon fara. Harry erfor en obestämd känsla af obehag. Tystnaden surrade disharmoniskt i hans öra. Man kände, att han borde säga någonting.

»Det var länge sedan du och jag seglade tillsammans, Gertrud.»

Men i det samma han sade detta, rodnade lian starkt. Just det var hvad han minst af allt borde ha sagt. Sista gången de voro ute på sjön i samma båt — alldeles den samma »Hero» de nu begagnade — det var ju den oförgätliga dagen för tre är sedan, då de öppnat sina hjärtan för hvarandra, första och sista gången de talat om kärlek, den dag, som han trodde skulle blifva begynnelsen till ett nytt högre lif, men som i stället nu dök upp i hans minne med ett sä omätligt bredt mellanrum af hopplöshet, leda viel hela verlden och ett lojt rufvande öfver det som ej stod att ändra. Han hade ju lofvat sig själf att aldrig påminna henne om detta, och nu kom det ändå helt oförvaran-des. Det var qvalmets och tystnadens fel.

Men hon mindes ingenting, hon! Utan att en min förändrades i hennes ansigte, såg hon honom rätt i ögonen och svarade:TALLSKÄRET.

»Ja, det är helt naturligt. Du har ju inte varit här någon sommar på länge.»

»Det är sant.»

Och så blef det tyst igen. Lyckligtvis var båten nära andra landet, och vändningsmanövern upptog alltid litet tid. Men sedan var det lika när. Hvad var det också för ett infall af henne att tvinga sig med på seglatsen!

Under den halftimme, som nu följde, utgjordes hela konversationen af följande fraser med långa mellanrum :

»Klart att vända!» — »Klart är det.»

»Ha vi inte ett grund i lär» — »Jo, men om du lofvar litet, ligga vi öfver det.

»Jag tror det friskar i.» —- »Ja, det tycks blåsa bra utomskärs.»

Ja, verkligen, det var slut med det sömniga lugnet, vattringarne hade förvandlats till små vågor, som plaskade rätt muntert mot båtens sidor; hela Östersjön låg öppen för dem rakt för ut och sände dem friska, lifvande fläktar. Nu blef det fart i Hero. För hvarje svärm, som kom, böjde hon sig gratiöst åt sidan, så att vattendropparne till och med ett par gånger stänkte in öfver relingen. Men Gertrud var icke rädd, hon visste att det ej var farligt; hon drog endast åt sig sin fina ljusa klädning och log ut mot hafvet liksom utmanande. Harry var helt och hållet förvandlad, han hade rätat upp sig, hans domnade muskler återfingo sin spänstighet, bröstet vidgades af djupa, vällustiga andetag, och det kom lif i de vackra, mörka ögonen. Han gnolade några takter på en visa och sade sedan muntert:

»Hejsan! Nu känner man, att man lefver!»

Hon betraktade honom förundrad.

»Jag trodde, att du föredrog stiltje,» sade hon.

»Såå? Och hvaraf drar du den slutsatsen?» frågade han i en ton, som angaf, att han ej känt sig smickrad af hennes sista ord.

»Af den slapphet som kommit öfver dig på senare tiden; af hela ditt uppförande under de sista7 2

åren — ja, rent ut sagdt, af ditt oförsvarliga sätt att sköta dina studier i Upsala.»

Hon sade detta nästan trotsigt, som om hon visste, att det skulle väcka hans vrede, och mötte djärft han mulna blick.

»Alla fruntimmer äro sig lika, svarade han nästan brutalt. »De veta aldrig, hvar gränsen är för deras rättigheter.»

»Öfver dig har jag ingen rättighet, det vet jag nog; men jag har skyldigheter mot dina föräldrar, som ju äfven varit mina, ända sedan jag var ett litet barn, och det är endast för deras skull jag nu säger dig någonting, som de af, jag vet icke hvilken besynnerlig, öfverdrifven finkänslighet, så länge dragit sig för att uttala. Du har illa motsvarat deras förväntningar, Harry, och det är otacksamt af dig, ty bättre, ömmare föräldrar har ingen son haft; de ha ju nästan burit dig på sina händer. Kanske hade det varit bättre, om ej alla dina vägar blifvit på förhand banade för dig och rensade från alla stötestenar; då hade din viljekraft ej fått tid att slappas, som den nu gjort. Ty det är inte de sex förspilda åren i Upsala eller de penningar du kostat dina föräldrar, som jag förebrår dig; det är den omanliga intresselöshet för allt utom din egen beqvämlighet, den brist på handlingslust och handlingskraft, du under de senaste åren lagt i dagen och som du nu snart måste öfvervinna, om det någonsin skall bli en man af dig. Att så der orkeslöst ta dagen som den kommer och slapt foga sig efter omständigheterna, är ej rätta sättet att bli deras herre.»

Hon hade talat fullkomligt lugnt, utan bitterhet och utan rädsla för att hennes ord kunde upptagas illa; han satt der med rynkade ögonbryn och handen hårdare än nödvändigt pressad om rorkulten. Då hon tystnade, flög ett ironiskt leende öfver hans läppar.

»Är lexan slut?» frågade han.

»Ja, den är slut.»

»I sådant fall återstår endast för mig att tacka. Jag är verkligen förlägen, luir jag skall kunna vetler-

gälla dig för det deltagande, du slösat på mig och iTALLSKÄRET.

synnerhet på mina föräldrar. Möjligen skulle också jag kunna ha ett råd att ge dig. Men du tycker kanske inte om att höra råd?»

»Jo bevars, om de äro behöfliga och framställas på ett humant sätt.»

»Det jag nu har på tungan är mycket behöfligt, det vet jag, och jag skall försöka att sockra in det, så godt jag kan. — Du förebrår mig, att jag inte är tillräckligt man; jag skulle vilja råda dig att ej vara för mycket qvinna. Vore det inte på tiden att något minska antalet af slafvar framför din triumfvagn? Haf förbarmande med dina stackars medsystrar — det blir ju ingen öfver åt dem!»

Gertrud ryckte till och sade efter en paus:

.Anser du mig vara kokett?»

»Det är inte fråga om hvad jag anser, jag har så liten bekantskap med qvinnorna —»

»Jo, det är just din mening det är fråga om,» afbröt Gertrud i bestämd ton. »Anser du mig vara kokett —- ja eller

nej?»

»Nå väl då —- ja. Den, som på tre år afskedat sex friare — jag har räknat dem, som du ser — bör ej förvåna sig öfver den beskyllningen. Du vill väl inte påstå, att en flicka kan dela ut korgar, utan att det är hennes eget fel, att hon någonsin kommit i det läget?»

»Jo, det påstår jag. Det finnes i salongslifvet så många inbilska narrar, som tro sig omotståndliga och som anse sig vara säkra om att få ja af en flicka, blott hon af misstag råkat bjuda upp dem två gånger i kottiljongen eller om hon låter dem ostraffadt läspa fram sina osmakliga artigheter, derför att hon har medlidande med deras enfald eller ej ens anser dem värda en tillrättavisning. Och det finnes också mänga bland er, karlar, som af oförmåga att tänka högt om någonting, anse oss qvinnor som dockor utan både hjärna och hjärta och att vi alla endast sträfva efter att bli gifta så fort som möjligt, lika godt med hvem. En sådan man ser sig flyktigt omkring på qvinnomarknaden, kastar sin näsduk till den han tycker vara vackrast och blir mycket förvånad, om den ej tas upp. Och hvad särskildt

mina friare vidkommer, vet du väl, hur många det är af dem, som friat till mig själf, och hur mänga det är, som ha tänkt så mycket på mina två hundra tusen och hur de skulle använda dem, att de till sist ansett dem sä godt som sina egna och ej trott sina öron, då de fått höra, att jag inte ville vara med om affären?»

Hon kastade med en vredgad min den slocknade cigaretten öfver bord.

»Hvad för öfrigt klandersjuka tungor säga om mig, är mig likgiltigt,» återtog hon efter en stund. »Jag vet med mig, att jag alltid försökt vara naturlig, så vidt man får vara det. Jag har deltagit mycket i sällskapslifvet, derför att det roat mig; jag har dansat, derför att jag blifvit uppbjuden, och aldrig sagt nej, då man velat ha mig med i ett oskyldigt nöje. Jag har talat med dem, som intresserat mig, äfven om det varit ogifta herrar, och aldrig gått ur vägen för den jag gerna ville vara tillsammans med. För att inte förbittra hvad som ju skulle vara ett nöje, har jag sökt glömma bort, att de vänliga, leende maskerna omkring mig kanske här och der gömde rätt mycken falskhet och illvilja — och jag har funnit mig väl af detta självbedrägeri.»

»Det vill säga: du har handlat som endast en viss klass flickor få handla,» sade Harry.

»Hvilken klass?»

»De förlofvade.»

Han tordes ej se på henne, då han sade detta. Det var en förgiftad pil han utsände, och han ville ej se, huru den träffade. Om han haft mindre att bestyra med storsegelskotet, som han lindade flera varf om sin hand, skulle han ha sett ett underligt, vemodigt leende flyga öfver Gertruds drag och huru hon, långt ifrån att sänka sin skuldbelastade hjässa, i stället höjde den, som om hon tänkt på någonting, hvaröfver hon vore stolt.

Det vardt åter tyst i båten. Harry såg ned rätt framför sig och gjorde allvarliga bemödanden att se obesväradt ut, ehuru det ej ville lyckas honom. Men hvad gjorde det! Gertrud såg ju utåt hafvet, åt ett

helt annat håll; hon hade visst alldeles glömt bort, att han fans till.

Plötsligt försvann all färgen från den unge mannens kinder, och handen, som höll styret, skälfde till. Endast några famnar från båten, i lä om den, visade sig plötsligt en hög, skroflig klippa, som skimrade i guldbrunt och silfvergrått, då solstrålarne bröto sig mot dess sidor; den var alldeles kal, endast några starrgräs och tjärblomster vajade här och der i remnorna, och på dess ena sida stod en reslig tall, som egendomligt nog slagit rot mellan två lösryckta klippblock och gifvit den lilla holmen namn. Här på Tallskäret var det! För tre år sedan, en stormig julidag — de hade måst berga segel och söka hamn här — o, nu mindes han så lifligt allt detta, som han så ifrigt bemödat sig att utplåna ur sitt minne! Men hon — hon hade glömt, att det fans någonting, som hette Tallskäret; hon satt och vände det ryggen och såg utåt, der himlen smälte tillsammans med vattnet, och hennes regelbundna profil aftecknade sig mot den högblåa bakgrunden som huggen i marmor.

Nu voro de redan förbi. Tystnaden hade räckt fulla tio minuter; hon vände på hufvudet, så att hon såg skäret — han visste af hennes blicks riktning, att hon hade sett det, men intet drag förändrades i hennes ansigte — och sade med lugn, likgiltig ton:

»Berätta någonting för mig.»

»Hvad skall jag berätta?»

»Någon Upsalahistoria — romanen du läste i — lika godt hvad.»

Han smålog bittert, såg ut öfver de skummande vågorna som för att söka inspiration och började derefter:

»Det var en gång en gosse och en flicka.»

»Nej, inga kärlekshistorier,» afbröt hon, »det är så gammalt och utslitet.»

»Min historia är en af de ovanligare,» svarade han och fortfor: »De hade växt upp tillsammans. Det gick, som det alltid går: han blef naturligtvis kär i henne. Och det sade han henne en dag. Han borde nog hälst ha tegat, men han var en tok utan självbeherskning, och derför lät han tungan löpa. Men hon7 2

hade förstånd för dem bägge två. Hon började tala om hans vacklande karaktär, som ej vore mäktig att länge behålla ett intryck, om barndomstyckens förgänglighet, om den brist pä självkännedom, han alltid visat, o. s. v. Hon berättade om sin syster, som för-lofvat sig i mycket unga år, gift sig efter lång tid, derför att ingendera ville bryta, fastän hans kärlek länge sedan var borta, och blifvit så olycklig som en vårdslösad hustru kan bli. Hon talade en hel mängd förnuftiga saker, medan han låg på knä bredvid henne på mossan och i andlös spänning väntade att få höra det allra minsta lilla ord om kärlek. Slutet på visan blef ett noga och affärsmässigt formuleradt förslag. Ingendera af dem skulle anse sig bunden vid den andra. Då han blifvit färdig med sin examen, hvilket väl kunde dröja på sin höjd två år, skulle han, om han ännu hade samma tankar, komma åter och förnya sin anhållan. l'å detta långa tal svarade han endast med den gamla frågan: Älskar du mig?

Harry tystnade för att hämta andan. Han såg bort till henne; hon hade återtagit sin halft bortvända ställning och satt med bägge händerna stödda mot knät, den ena öfver den andra; hennes kind var litet hvitare än förut.

»Nå, hvad svarade hon?»

»Hon svarade: ja.»

»Utan betänkande?»

»Ja, utan betänkande. Och ordet åtföljdes af en. sådan der öppen, allvarlig, nästan manligt frimodig blick, som qvinnorna så väl ha i sin makt vid vissa tillfällen. Och han — token — ban trodde henne. Och så gick han in på alla hennes paragrafer, bland annat att ingendera skulle säga ett ord om detta till den andra, förr än han var fullfärdig - och så talade de inte mer om den saken. Tiden flög framåt —»

»Nå, hur gick det sedan?» frågade Gertrud efter en paus. »Nu kommer visst det intressantaste.

»Ser du, jag visste nog, att du skulle bli road af min historia till sist,» sade Harry med ett ironiskt leende. »Jo, han var i Upsala och läste nätter och dar, hon var hemma hos hans föräldrar i deras genien-TALLSKÄRET.

samma födelsestad. Enligt hennes önskan brefväxlade de icke. Till julen kom han hem, men det var ingen oblandad glädje att återse henne. Hon hade blifvit sällskapslifvets stjärna; hennes namn var på allas läppar, men det nämndes icke alltid med gillande, ja icke ens alltid med aktning. Hon kallades en kokett af farligaste slag, och man framlade bevis. Det var naturligtvis det vanliga småstadssqvallret; men — han såg henne flera gånger från sin vrå i balsalen, och den synen gjorde ej hans hjärta godt. Hon var strålande glad och liflig och hade vänliga ord och blickar för alla utom för honom. Hennes likgiltighet var för naturlig för att vara spelad. Nog kunde hon någon enda gång ha fått ett tillfälle att visa honom, att hon ej alldeles glömt bort hvad de hade sig emellan. Han

for med tviflet i sin själ. Han kunde inte arbeta med samma fart som förr. Det var en tanke, som ständigt marterade honom och som stod skrifven på hvarje blad i hans böcker: hon älskar dig icke. En enda liten fattig rad från henne skulle kanske ha återgifvit honom hans lugn, men — det stred mot kontraktet. En dag fick han höra, att hennes förlofning väntades med det snaraste; den dagen drack han sig rusig för första gången i sitt lif och kom i delo med Upsala-polisen. Men ryktet hade varit förhastadt; friaren var en af de många, som hon lekt med, och hade fått draga sig ur spelet med en korg. Då våren kom, skaffade han sig en förevändning att slippa resa hem. Följande jul såg han henne två dagar; längre stod han ej ut. Hon ansågs då vara upptagen af preliminä-rerna till en ny förlofning och hade ej tid att tala med honom, fastän han enträget bad derom. Han hade ännu bibehållit en liten svag gnista hopp, men nu slocknade äfven den. Han återvände till Upsala med föresats att söka glömma. Men alla medel voro lika fruktlösa. Det fans ett, som han kanske borde ha användt först och främst: arbete. Men hvartill skulle det tjäna att trängas och äflas för att få en syssla, som alla andra behöfde bättre än han? Utan henne skulle han ändå aldrig kunna göra någon riktig nytta i verlden. Hela lifvet låg så blackt och färglöst och

skumt framför honom; han var ingen stor och kraftig natur, som häller sig uppe i trots af allt. Han hade blifvit bortklemad som barn, och han tälde icke vid den kyla, som spridt sig öfver hans lif och som hon ej velat mildra med litet af sin kärleks värme. På sådant sätt vardt han en odugling, en otacksam son, en stackare utan handlingslust och handlingskraft och utan intresse för annat än sin egen beqvämlighet. Och så är den sagan slut.»

Harry tog af sig mössan för att låta sin bränn-heta panna svalkas af de friska brisarne. Han såg sig omkring; de hade nu öppet vatten på alla sidor om sig, och vågorna började bli större, så att Hero riktigt fick ta sats för att klättra uppför deras ryggar.

»Och hon — blef hon gift sedan?» hördes Gertruds röst från fören.

»Nej.»

»Hvarför icke?»

»Det förmäler inte historien. Men visste han det, och vore det något verkligt, allvarligt skäl, som kunde höja hans aktning för henne, skulle han nog vara lyckligare. — Ska' vi inte vända nu? Det börjar blåsa hårdt.»

»Ja, det är nog bäst. »

»Klart att vända.»

»Klart är det.»

Han föll af för att ta mera vind, svängde, seglen fladdrade och gingo öfver; vändningen var lyckligt fullbordad, men från fören hördes ett kraschande ljud.

»Hur gick det?» frågade Harry.

»Det var bara knapet, som sprang. Nu kan jag inte göra fast skotet.»

»Tag öskaret här och bulta fast det igen.»

»Nej, det gick öfver bord.»

»Hur kunde det gå öfver bord? Det satt ju på insidan.»

»Jag vet inte, men borta är det. Jag får väl hålla i skotet.»

Nu bar det af hemåt, och det med pilsnabb fart. Hero hade nästan rak medvind och flög genom vågorna, så att skummet yrde om stäfven.

»Nej, det gör för ondt i mina fingrar, » sade Gertrud efter en stund.

»Vi kunna ju ta bort focken, den gör ändå knapt någon nytta.»

»Det går ju an att lägga till vid Tallskäret der och tälja ett nytt knap; ett sådant måste väl i alla fall anskaffas, och

vi ha god tid på oss.»

Tallskäret! Hon kunde, efter hvad han i dag sagt henne, nämna det ordet utan den minsta darrning pä rösten!

»Här ha vi just skäret, vi måste stryka alldeles förbi — fall! Hamnplatsen är på andra sidan.»

Han lydde mekaniskt hennes kommando. Hero lopp in i en smal bugt, och innan Harry hunnit sansa sig, stod Gertrud redan på hällen ined fånglinan i hand och gjorde fast den omkring tallen; derpå steg hon i båten igen och sade till sin kusin:

»Se så, skär nu en gren af den der gamle enstöringen: på det sättet kommer han också att fa göra nytta här i verlden.»

Hon satte sig på förtoften; han gick förbi henne och steg i land. Allt detta hade kommit så hastigt och oförberedt öfver honom, att han nästan trodde sig drömma. Han drog sin slidknif och närmade sig tallen, men hans afsigt kom aldrig till utförande; han uppgaf ett rop, tappade knifven på mossan och nästan hviskade för sig själf:

»Hvad är detta?»

Tallens bark bar inskriptioner, tre stycken under hvarandra. Öfverst stod med djupa skåror, som redan svartnat af årens inverkan:

i 877 den 20 juli.

Derunder lästes:

1878 den 20 juli.

Och nederst stod inristadt i skarpa, tydligen alldeles färska drag, som om de gjorts i går:

1879 den 20 juli.

I går! I går var just den 20 juli! Gertrud hade varit ensam ute på sjön tre hela timmar — Gud i himmelen! Var det möjligt —?

Han återvände m,ed ett par språng till båten, svin-io8

gade sig öfver relingen och föll ned pä knä framför Gertrud. Han kunde ej hälla sig upprätt; han vacklade så, att han måste fatta om masten med den ena handen.

»Ar det du?» frågade han och pekade upp mot trädet.

»Ja, det är jag, som firat årsfester här, svarade Gertrud med osäker röst och en varm rodnad på kinden, »för hvarje gång med mindre hopp att någonsin träffa dig på detta ställe. Jag trodde, att du hade glömt mig.

»Och du själf —?»

»Jag kunde inte glömma, det visste jag redan för tre år sedan, men jag misstrodde din fasthet och ville inte att du skulle bli sä olycklig som min svåger.

Gertrud! Och de der orden, som du aldrig har sagt mig—»

Ja, nu säger jag dem: jag har hållit dig kär, sedan jag var barn, under glädje och bedröfvelse — och aldrig har jag varit dig otrogen ens med en tanke.»

Tio minuter derefter landade Hero vid bryggan. Harrys föräldrar voro nere och togo emot de unga, hvilkas 'färd börjat ingifva dem farhågor. Den unge studenten sprang i land, tog sin mor om lifvet, snurrade några varf omkring med henne och utropade:

»Packa mina kappsäckar, mutter lilla! I morgon bittida reser jag till Upsala!

1880.LILLA NANNY.

Blek och glåmig var grosshandlaren alltid, men värre än i qväll hade portvakterskan aldrig sett honom. När hon, sin pligt likmätigt, tittade ut genom den runda gluggen på sin dorr för att se efter, hvem det var hon släpte in, höll hon på att inte känna igen herrn själf, så förstörd såg han ut. Och den vänliga nick, hvarmed han alltid brukade hälsa henne, uteblef denna gång.

Han, som alltid hade brådtom och brukade springa uppför trapporna lätt som en yngling, gick nu steg för steg och stödde sig mot ledstången. Det hängde aldrig rätt ihop. Han var säkert sjuk. Tänk, om herrn skulle dö och huset få en ny egare? Då sutte hon kanske ingen dag säker i sin varma, trefliga port-kammare.

Grosshandlaren lade af sig ytterkläderna i tamburen och gick som vanligt in i sina rum. Då han gick öfver salen, såg han, att det lyste genom nyckelhålet i hans hustrus rum. Han stannade, tveksam om han skulle gå till höger eller till venster, men fattade ändtligen sitt beslut och gick in till sig.

Han tände icke ljus. Det var således i dag mindre brådtom än vanligt, inga affärsbref att skrifva, inga kalkyler att göra. För denne man, hvars hela lif varit egnadt åt affärer och som knapt unnat sig att sofva, var detta helt visst något ovanligt. Han trefvade sig i mörkret fram till en soffa och sjönk neil der så tungt och maktlöst, som om de spänstiga res-sårer, hvaraf han hittills hållits uppe, med ens förslap-pats. En timme gick och ytterligare en. I fan hadeI I 8

icke rört sig ur stället. Då och då hördes från soffan en tung, qvalfull suck. Han måtte verkligen vara sjuk, mycket sjuk.

Slutligen drog han eld på en tändsticka. När han såg upp, mötte han i en väggspegel midtemot sig sin egen bild, ett blodlöst, förvridet ansigte med oordnadt hår och stirrande ögon, ett hemskt ansigte, som såg ännu hemskare ut i det gula flämtande skenet från stickan. Han steg upp, tände alla ljus och lampor, som funnos i rummet, drack ett glas vatten, gick några slag öfver golfvet och satte sig derefter ned vid skrif bordet.

Det var tydligen intet affärsbref han skref, ty han började öfverst på en sida, daterade icke och ute lemnade adressen. En qvarts timme raspade pennan mot papperet; då och då afbröt han sitt arbete för att torka några stora svettdroppar från pannan. När allt var färdigt, kastade han pennan ifrån sig och läste igenom hvad han skrifvit. Det lydde så:

»Jag kommer från bankdirektören, som jag talade om. Ingen hjälp står att få. Förgäfves sade jag honom, att det icke allenast var min egen, utan många andras välfärd, som berodde på detta lån, hvarigenom jag skulle kunna bli i stånd att kämpa mig igenom krisen. Banken hade måst afvisa dem, som varit mera behöfvande än jag och haft mera lysande säkerhet att erbjuda. Det fruktansvärda är således oundvikligt: konkurs, fattigdom, skam — och värst af allt: menniskor, som litat på min soliditet, skola genom mig förlora sina mödosamt förvärfvade besparingar och bli bragta till tiggarstafven. Jag har försökt vänja mig vid den tanken och stålsätta mig mot alla pröfningar och förödmjukelser, men alla mina bemödanden ha varit fåfänga. Förgäfves famlar jag efter ett stöd; jag kan ej ens trösta mig med mitt goda samvete och mina rena uppsåt, ty fast jag ej vet med mig att ha begått en enda oredlig handling, är det väl ändå genom mitt eget fel jag dukar under för ogynsamma konjunkturer; — brist på förutseende och företagsamhet, kanske också brist på sparsamhet i mitt enskilda lif. Nu, i självpröfningens stund, märker jag nog, attLILI.A NANNY.

det ej ser ut i mitt innersta så, som det borde; det är så mycket här i lifvet, som jag aldrig haft tid att tänka på och som kanske nu skulle ha varit mig en hållpunkt och en tröst. Huru som hälst är det nu för sent att börja grubbla öfver sig själf och önska att man vore annorlunda. Att jag är en svag och feg stackare, har jag emellertid aldrig vetat förr än i dag: jag har inte kraft att bära det, som nu drabbar mig.

Nu kommer det för mig, att jag kanske inte alltid varit en sådan make, som du haft rättighet att fordra. Affärerna ha hindrat mig att egna dig så mycket tid och intresse, jag önskat. Vårt hemlif har för dig varit bra ensligt och dystert, ty våra fester ha ju aldrig roat dig, och deremellan har du fått sköta dig själf. Jag erkänner, att jag varit otacksam mot dig; jag har dock alltid aktat och äfven älskat dig på mitt vis, det har du väl aldrig betviflat. När du

öfvervunnit den sorg, jag nu gör dig, skall du nog i dina föräldrars hus lära dig glömma och kanske fästa dig vid en annan; du är ju ännu ung och har ett rikt hjärta, dig kan lifvet ännu ha mycken glädje att bjuda.

Och vårt barn — hvad skall jag säga om henne? Det skall komma en tid, när hon i sitt sinne anklagar mig för hvad jag nu gör. Måtte då din kärlek ingifva dig ett ord till mitt försvar. Säg henne, att jag ej var fullt så dålig, som det kan se ut, och säg henne äfven, att min största sorg, då jag lemnade detta lif, var att mitt minne kanske en dag skulle komma att stå som en skugga mellan er båda och lyckan.

Och nu — tack för alla dessa år! Hade jag i tid kunnat uppskatta dig och det, som sysselsätter dina tankar, hade jag kanske aldrig slutat som jag gör. Förlåt mig detta och förlåt mig allt annat jag kan ha brutit mot dig.

Gud vare med dig och Nanny!»

I lan vek i hop brefvet och skref sin hustrus namn på kuvertet. Derefter började han å nyo sin oroliga gång af och an i rummet.

Han slog upp dörren ut till salen och lutade sig mot dörrposten med korslagda armar. Från sängkammaren hördes ljudet af samtalande röster. Det varI I 8

hans hustru och lilla Nanny. Han tillslöt ögonen likt en sjuk, som söker döfva plågorna. Dessa låga, välljudande, lugna qvinnoröster utöfvade en omotståndlig dragningskraft pa honom. Han smög sig på tå tvärt öfver salen och lade ögat till nyckelhålet. Det var halfmörkt derinne; lampan var nedskrufvad, och brasan hade nyss brunnit ut. Hans hustru satt på en pall framför spiseln; det matta skenet ifrån glöden kantade hennes ädla, något insjunkna profil. Nanny låg på golfvet med hufvudet i moderns knä och ena armen omkring hennes lif; ansigtet syntes icke. Han kunde ej höra, hvad de talade; blott en gång uppfattade han ordet »pappa». Han kände en stormande längtan att rycka upp dörren, skynda in och för sista gången trycka de sina till sitt bröst, men han beherskade sig och återvände in till sig med torr gom, stora svettdroppar i hårfästet och strupen liksom sammansnörd.

Återigen några slag öfver golfvet. Midt på väggen ofvanför soffan hängde ett porträtt i olja af en äldre dam med kraftiga drag och allvarliga, kloka ögon. Det var hans mor, numera död sedan många år tillbaka. Han stannade framför porträttet och betraktade det länge med sammanknäpta händer, som om han velat bedja det om förlåtelse. Det ena barndomsminnet efter det andra dök upp i hans själ; han mindes, huru modern en gäng, när han som pojke undrat hvad han skulle bli, klappade honom på hufvudet och sade: »Blif hvad du vill, min gosse, men blif framför allt en duktig karl!» En annan gång, när han kommit hem från skolan gråtande öfver något litet missöde, hade hon skakat på hufvudet och sagt: »Jag är bekymrad för Otto, han har för litet stål i sig. Motgångar kommer han aldrig att kunna bära med värdighet.»

Hur rätt hon hade haft! Nu hade det gått honom emot i lifvets skola, och genast var han färdig att vända den ryggen för alltid.

Klockan slog nio. Snart skulle det vara souper-dags och familjens medlemmar sammanträffa i matsalen. Han ryckte sig upp ur sina minnen och gick raskt fram till en chiffonnier. Han öppnade en lönlåda och framtog derur en revolver och en ask, inne-

hållande patroner. Han spände hanen, blåste bort några damkorn från kolfven och gned Tjipan blank mot sin ärm. Derefter laddade han den med sex patroner. Han kastade en blick bort till skrifbordet, der brefvet till hans hustru låg, och ännu en på moderns porträtt.

I det samma hördes steg ute i salen. Han hann knapt lägga revolvern ifrån sig och kasta en näsduk öfver den, förr än en sakta knackning hördes på hans dörr.

Nästan utan att veta hvad han gjorde, gick han och öppnade. I dörren stod en liten flicka med ett fång ved på armen. Det var Nanny, hans enda barn, en liten blek stackare, mycket för kortväxt för sina elfva år, med fina,

lillgamla drag och ett par allvarliga, mörka ögon, som betraktade honom nästan skygt.

»Mamma har skickat Lina bort ett ärende, och derför bad jag att få sätta in qvällsbrasan hos pappa,» sade hon. Då han icke svarade eller ens med en åtbörd bad henne komma in, tillade hon:

»Jag kan elda.»

Ändtligen framstötte han ett »tack» och gick och satte sig vid skrifbordet, så att han kom att vända henne ryggen.

Faderns rum var en helgedom, dit Nanny högst sällan släptes in i anseende till den brådska, der beständigt rådde. Hon tycktes också känna sig helt tacksam öfver att ej som vanligt bli afvisad. Hon föll på knä framför kakelugnen och började lägga in träden.

»Så mycket ljus pappa har tändt,» sade hon efter en stund. »Ska vi inte släcka några af dem?»

»Hvarför det?» frågade grosshandlaren utan att vända sig om.

»Jag tänkte,» svarade Nanny rodnande, »att det vore bäst att spara nu, sedan — sedan vi ä' fattiga.»

»Hur vet du det?» frågade han hastigt och vände sig om i stolen. »Har mamma sagt dig det?»

»Ja — alldeles nyss. Stackars pappa!»

Grosshandlaren steg upp. Det var någonting vekt i barnets tonfall, som kom allt hans stelnade blod att

rusa tillbaka till hjärtat igen. Han gick hastigt fram till kakelugnen.

»Tack,» sade Nanny, som misstog sig om hans afsigt. »Jag räcker inte dra upp spjället själf.»

Grosshandlaren återfick sin självbeherskning, och i stället för att omfamna sin dotter, som han hade tänkt, inskränkte han sig till att göra som hon sade.

»Mamma har talat så mycket med mig i qväll,» återtog barnet och tände eld på en torrvedsticka. Hon tystnade, nästan förskräckt öfver att ha öppnat ett samtal med sin fåordige far. Hon väntade, att han skulle fråga henne, hvad modern talat med henne om, men då frågan uteblef, tog hon mod till sig och tillade efter en stund: »Det var om hur vi ska ha det nästa år.»

»Nästa år!» upprepade grosshandlaren tonlöst.

»Ja, mamma tänker öppna flickskola — om inte pappa har något deremot. Och hälst skulle det vara i någon småstad, der ingen kände oss. Så säger mamma, men hvarför det inte går an här, det förstår inte jag. Och så skall jag bli mammas lilla huspiga, ty der får hon inte råd att ha någon. Jag kan redan elda och bädda, och i morgon har mamma lofvat, att jag ska få försöka sopa sängkammaren. Blir det inte bra, så får Lina göra om det.»

Grosshandlaren hade släckt alla ljusen och gått fram till fönstret, der han stod och lutade sin brännande panna mot rutan. Eldningen var nu slutad, Nanny reste sig upp och skakade af sig litet bark, som fastnat på klädningen, men gjorde ingen min af att gå.

»Jag ska' bara vänta och se, om det tar sig,» sade hon urskuldande. Hon stod en stund och stirrade in i elden med sina tankfulla, svarta ögon; hon väntade tydligen, att fadern skulle säga något. Men då hon äfven denna gång fick vänta förgäfves, smög hon sig slutligen bort till honom, fattade skygt hans hand-och frågade:

»Ar pappa ledsen?»

Han tryckte henne häftigt intill sig, men släpte henne genast och vände sig åter mot fönstret. Upp-

muntrad af denna för henne så ovanliga smekning, började hon åter tala på sitt gammalförståndiga sätt och med sin låga, allvarsamma röst, utan att släppa faderns hand.

»Pappa ska inte vara ledsen,» sade hon. »Mamma säger, att hon säkert ska bli mycket gladare och lyckligare nu, när pappa inte får så mycket att göra, och så ska' vi hjälpas åt, så att pappa inte behöfver ha så mycket bekymmer. Jag blir snart stor, och då kan jag också göra nytta. Jag känner en flicka, som bara är två år äldre än jag och som virkar börsar och dukar till bodarna. Och hon och hennes mamma ha rigtigt fint hemma hos sig.»

Det blef tyst. Brasan sprakade muntert, men lilla Nanny tycktes ej vilja gå sin väg. Kanske önskade hennes far det ej ens.

Plötsligt spratt den lilla till och såg förundrad upp på fadern. En het tår hade fallit på hennes hand.

»Att pappa ska' vara ledsen!» utbrast hon i en både sorgsen och förebrående ton. »Jag vet nog, hvarför pappa är ledsen, jag. Det är för fru Holms skull — den der gamla frun, som hjälper mamma sy och som har lemnat pappa alla sina pengar i förvar.»

Grosshandlaren slet sin hand lös och vacklade fram till en länstol, der han sjönk ned med händerna för ansigtet. Men lilla Nanny släpte ej så lätt det tag hon fått. Hon följde efter, stälde sig bredvid stolen och lade sin lilla magra hand på faderns arm.

»Snälla pappa, får jag be om en sak?» sade hon så inställsamt hon kunde. Och då intet svar kom, fortfor hon:

»Mamma har talat om för mig, att jag har en sparbanksbok, som pappa för hvar födelsedag, jag haft, satt in hundra riksdaler på. Jag är nu elfva år, och då är det ju mycket pengar i den. Vill inte pappa ta dem och betala fru Holm med? Det räcker nog.»

Men hvad kom det åt pappa? Nanny blef både glad och förskräckt. Han drog henne upp i sitt knä och kramade henne så hårdt, att det nästan gjorde ondt, och kysste henne flera gånger. Han andades7 2 SANNSAGOR OCH FANTASIER.

mycket häftigt, och lian måtte ha gråtit mycket, ty hennes kind blef alldeles våt.

»Kära, älskade barn!? hviskade han med bruten

röst.

»Säg, snälla pappa,» envisades hon, »vill inte pappa ta min —»

»Jo, om du vill göra mig en tjänst,» sade han, i det han reste sig upp och lade handen på hennes hufvud. Hennes ögon lyste af glädje.

»Gerna, pappa! Hvad är det?»

»Det ligger ett bref på skrif bordet,» sade han.

Som en blixt flög hon efter det.

»Tack, det är det rätta. Vill du nu kasta det på elden!»

»Var det ingenting annat?» sade hon i en ton af sviken förväntan. Brefvet blossade upp, och dess sken föll klart på grosshandlarens ansigte. Han såg glad och lugn ut. Nanny återvände från eldstaden och såg frågande upp till fadern.

»Nå?» sade hon.

Han räckte henne handen och sade med en röst, som ännu darrade af sinnesrörelse:

»Kom nu, så gå vi in till mamma.»

i879.ROMANGRILLER.

Hos häradshöfding Sellmans var storstök; herrskapet skulle flytta ut till sitt sommarnöje vid Mälaren oeh packningen pågick just som bäst. Midt upp ibland halffylda koffertar, omlindade bord och stolar, klädningar, husgerådssaker och matlårar stod unga fru Doris vid ett litet bord med en roman uppslagen framför sig, sysselsatt

med att derur göra ett utdrag i en anteckningsbok. Denna innehöll en mängd aforismer, samlade af hennes egen hand, alltifrån det hon var fjorton år, och ganska ordentligt systematiserade under olika rubriker. Den afdelning, som bar öfverskriften »Kärlek», upptog ensam mer än alla de andra kapitlen tillsammans, och der funnos tankekorn hämtade ur de mest olika källor, från Höga Visan ända ned till den rabulisten George Sand. Men för närvarande var det paragrafen »Äktenskapet», som fick sig ett till-lägg, så lydande:

»Hustrun bibehåller säkrast mannens kärlek genom att ej alltför mycket lägga sin egen i dagen. En kall blick, en tankspridd min, en afvisad smekning — det är otroligt hvilken uppeldande verkan detta, användt i det rätta ögonblicket, utöfvar på den äkta mannens ömhet, som ofta ökas med qvadraten på afståndet.»

Och sedan hon vederbörligen numrerat detta visdomsord med talet 57 — en ganska vacker siffra, om man besinnar, att lilla frun endast var aderton år och varit gift sedan första maj — slog hon ihop den eleganta lilla boken, låste in den i sin skrifbordslåda och återgick till de praktiska bestyren. Hon höll just på

att sammanvika en klädning för att lägga ned den till de andra, då dörren rycktes upp och hennes man inträdde, synbarligen vid det briljantaste lynne. Hans uppsyn påminte icke det ringaste hvarken om en martyrs eller en bödels, som ju ofta brukar vara fallet med andra äkta män, då det är stök i huset. Han tog> v'g som en pojke, en sats öfver den största kofferten, slog armen om sin hustrus lif och ville kyssa henne. Men till hans stora öfverraskning vände hon —- för första gången under deras äktenskap — örat till.

-Hvad är det för fasoner min lilla gumma tar sig till?» utbrast han, utan att ana oråd. »Ämnar du införa några nya moder à la Nya Holland eller Cochin-China? Nej pass, civilisationens gång afbryter du inte så lätt, och här i landet kysser man hvarandra på munnen — så här —»

Han ville gifva henne ett bevis på kulturens nuvarande ståndpunkt i Europa, men hon lät det absolut icke ske. Hon gled som en liten ödla ur hans armar, förskansade sig bakom skrifbordet och sade med en onådig blick:

»Jag kan inte förstå hur du kan komma med sådant lappri, då du ser hur brådtom jag har.»

Och dermed började hon återigen vika ihop kläd-ningen, som under bataljen kommit i olag.

»Sådant lappri!» Han stirrade på henne med en min, som om hon sagt honom, att Vår Herre i ett nu kommit på den idéen att upphäfva naturlagarne. Derpå gjorde han en komisk min af resignation och slog sig ned pä närmaste bord, eftersom stolarne voro upp- och nedvända.

»Jaså,» sade han. »Nå ja — eftersom det är på det viset, äter jag väl upp mina mazariner själf.»

Han framdrog ur fickan en påse, hvarur han hämtade en hel mängd de aptitligaste tårtor, dem han stälde upp som soldater i en linie framför sig på bordet.

»Pin färska, nyss komna ur Oskar Bergs ugn — hvad sägs? Men tro inte, att jag efter ett sådant mottagande skänker bort någonting, nej, jag säljer — du vet priset.»

Men Doris gjorde en liten vresig min, fastän det

vattnades i hennes mun, dök ned i kofferten med den sammanlagda klädningen och sade i liknöjd ton:

»Kära Malte, var nu inte så barnslig — vi äro ju stora gamla menniskorna. Det vore bättre, om du i stället för att leka satte dig ned och skref adresslappar till våra saker; jag kan inte räcka till för allt.»

»Inte jag häller,» svarade Malte med munnen full af mazariner. »Reqvirera en hel stadsbudskår, om du vill, men tala inte om att man inte har tid att vara litet uppsluppen en sådan välsignad solskensdag som denna, när alla ens tankar äro stadda på flygt ut till björkhagar, hövålmar, bofinksång och aborrställen — och midt i smekmånaden till! Aldrig ett ord om den saken, hör du det, gumma! Hvar har du nu dina adress-lappar?»

Så utföll det första försöket. Malte tog alltsammans som ett skämt, ett tillfälligt bouderie i följd af brådskan, en

liten molntapp, som skulle blåsa bort för första sommarfläkt. Han hade också en odräglig mani att ta allting lätt och lekande. Men vänta bara!

Under hela färden ut till Almviken — så hette häradshöfding Sellmans villa — talade Doris ej ett ord med sin man. Hon hade fått fatt i en gammal pratsjuk enkefru, som pinade ihjäl henne med sina beskrifningar om lille Azors älskvärda egenskaper, sina egna sjukdomar och all den utsökta uppmärksamhet, hennes förnäma slägtingar, baron Y—s och grefve Z—s derunder visat henne. Doris hörde på med deltagande min och värkande örhinnor, medan Malte, det odjuret, helt lugnt gick af och an på däcket och rökte sin cigarr. Han märkte ännu ingenting.

Men i längden kunde han ej undgå att se den förändring, hans lilla hustru undergått. Ty Doris hade lärt sig sin sista aforism utantill och på fullt allvar föresatt sig att pröfva om den höll streck, någonting hvarom hon på förhand var lifligt öfvertygad. Men det gick ej an att experimentera alltför häftigt i början, då skulle Malte kanske förstå, att alltsammans var en komedi. Hon begynte så småningom med att litet emellan undandraga sig hans smekningar, ha brådtom i hushållet, när han föreslog båtfärder eller

promenader, ge honom kött till middagen, när han längtade efter fisk, och sitta orörlig som en bildstod, när han var vid lekfullt lynne och ville, att hon skulle vara så med. Hela hvardagslifvet fick en helt annan färg; barnsligheten, de yrande utbrotten af ömhet, den innerliga förtroligheten, de otaliga små älskvärda dårskaperna — allt detta hade utbytts mot en lugn förståndsmässighet. Malte kunde ej längre behandla det hela en bagatelle. Öppen och rättfram till sin natur, tog han snart bladet från munnen och sade Doris rent ut, att hon hade deklinerat alldeles förskräckligt på den sista tiden, att den lillgamla minen misskläddе henne ohyggligt och att han längtade så innerligt efter att få återse sin förra lilla glada, barnsliga Doris, som likt en solstråle förgylt allt, som hon kom nära, till och med hemmets prosa och småförtret. Hans röst var så varm, då han sade detta; experimentet hade minsann lyckats rätt bra, och Doris smålog riktigt triumferande, der hon satt på trädgårdssoffan och ritade arabesker i sanden med hans promenadkäpp. Men då han lade sin hand på hennes, försökte se in i hennes ögon och frågade henne, om hon verkligen höll af honom så mycket som förr, drog hon undan sin hand, reste sig upp och sade med en liten gäspning:

»Kära Malte, bli för all del inte sentimental — visst håller jag af dig, det vet du \äl — bråka bara inte.»

Hon väntade sig, att han skulle svara med nya patetiska utgjutelser, bli förtviflad, beskylla henne för kärlekslöshet, vrida händerna och sucka, med ett ord ställa till en scen, sådan hon läst i romanerna, men hon bedrog sig. Han bet sig blott i läppen, rynkade ögonbrynen en sekund, tände derefter en cigarr — de afskyvärda cigarrerna — och frågade i den lugnaste ton, om posten kommit. Det var tydligt, att han var sårad; det var ju alltid något. Visserligen kände Doris litet samvetsqval, men hon lugnade sig snart med tanken: »Det är ju för hans eget bästa; ju mera han älskar mig, desto lyckligare blir han i sitt äktenskap, och — mannens kärlek ökas ju med qvadraten på afståndet.»

Äfven Malte bytte om taktik. Han begärde aldrig någonting, tycktes sorgfälligt undvika att vara efterhängsen eller besvärlig, tog aldrig humör öfver någon nyck, huru orimlig som hälst, utan låtsade sig helt enkelt ej märka den. Han var alltid vänlig, öppen och tillmötesgående, men han hade lagt bort alla stormande utbrott och lät den äkta mannen efterträda älskaren. Han intog tydligen en afvaktande hållning. Han ville ej tvinga sig till den kärlek, som ej gafs själfmant, icke derför att han fann sin ställning förödmjukande, utan emedan han trodde, att detta var på samma gång det finkänsligaste och det klokaste sättet att gå till väga med en sådan liten egensinnig varelse som Doris. Hon skulle nog komma af sig själf till sist, om han blott hade tålamod.

Men hans tålamod blef satt på ett hårdt och långvarigt prof. När Doris såg, att hennes man ej kunde förmås till någon förtviflan och att de romantiska uppträdena hotade att helt och hållet uteblifva, vardt hon i högsta grad misslynt och anförtrodde sig själf i en mulen stund, att hon fått en fasligt tråkig, omöjlig och prosaisk menniska

till man. Var detta den kärlek han lofvat henne? Vackert också! Ingen verkligt förälskad äkta man kan sitta och äta biga-räer med den trankilaste min i verlden, medan hans hustru berättar, att löjtnant X. bjudit henne på segelparti, eller att den unge vackre artisten på villan bredvid tecknat hennes porträtt i sin skizzbok. Det är mycket vackert och hedervärdt att inte vara misstänksam och oresonlig, men det är mycket tråkigt och retsamt för en ung fru att ha ett sådant dygdemönster till man. Hvart tog äktenskapets romantik vägen? En hel månad utan den allra minsta lilla scen, ingen åska, ingen storm, inte så mycket som en liten molntapp en gång på den evigt blåa äktenskapliga himlen! Hvem kan uthärda med sådant?

Malte väntade och väntade. Men hans hustru var sig lik. Hon klädde sig, läste sina eviga romaner, hälsade på grannarne, seglade med löjtnant X., sjöng sina romanser till pianot — på senare tiden allt oftare i moll — fylde ett helt album med utsigter från nej-I I 8

den i morgon-, middags- och aftonbelysning, men mest i månsken, och rodde ofta timtals ensam i sin lilla snipa utmed stränderna; men aldrig gjorde hon någon min af att närma sig sin man i kärlek och förtroende som förr. Hvad skulle han tro om detta? Var det möjligt, att hon kunde älska honom längre? Hennes ovänlighet — ja, det hade verkligen gått så långt, att hon numera ofta var ovänlig — hennes nyckfulla lynne, hvarpå hon aldrig ville lägga band, fastän hon visste, huru illa han tyckte om det, hennes bleka kinder, hennes svårmod, hennes böjelse.för ensamhet — hvad betydde allt detta annat än att hon hade misstagit sig på sig själf, att hennes kärlek ej varit så stark, som hon trott, att den redan flämtade i dödsryckningarne och att alla de leende, rosenkindade hoppets och lyckans keruber, som svärmat omkring dem, försvunnit ur synhåll, den ena efter den andra, bortjagade af den kyla, som spred sig från hennes blick, hennes kärlekslösa, liknöjda väsen, — hennes hjärta?

Och till råga på allt kom svärmor på besök. Malte hade aldrig rätt kunnat med den nådiga fru friherrinnan, som hade så mycket teorier, var så ytterst fint bildad och så ästetisk, att hon hade ett: »Vischer säger» — eller »Taine anser» — till hands, bara det var fråga om att välja färg på en klädning eller köpa en roman att läsa i hängmattan. Han stod själf alltför fast rotad i det verkliga lifvet och hade för mycket kärna, för att kunna sympatisera med denna ihålighet och detta gagnlösa teoriserande. Lyckligtvis blef besöket ej långvarigt. Friherrinnan var på väg till Trouville, der hon hade hört sägas att Taine i sommar skulle uppehålla sig och der hon hoppades att få göra den store mannens bekantskap. Hon hade föresatt sig att återkomma derifrån med hans fotografi med egenhändig namnteckning—> vänskapsfullt» — på baksidan. Hon var hjärtängslig att han skulle ha rest, när hon kom dit, och kunde ej förmås att stanna på Almviken längre än en dag. Efter att under några timmar ha pratat huset fullt med bålstora fraser om realism, pseudo-idealism, naturalism och eklekticism, reste hon med löfte att genast vid ankom-KOMANGRILLER.

sten till Trouville skrifva och berätta om »den store ateisten» fans på platsen.

Det var en qvalmig eftermiddag följande vecka. Hettan hade drifvit de båda makarne att söka skydd under de stora lindarne på gården; Doris broderade och Malte var sysselsatt med att laga i ordning sin långref. Konversationen gick trögt, och det var med en suck af lättnad de sågo Annette komma med postväskan. Han öppnade den ifrigt.

»Ar det några bref?» frågade Doris, utan att se upp från arbetet.

»Ja, ett — med utländsk poststämpel — det är till dig.»

»Från mamma. Du kan gerna göra mig den tjänsten att läsa det högt, så får jag hålla på med min matta.»

»Skall jag —?»

»An sedan? Mellan mamma och mig finnas inga hemligheter.»

Han lydde, ehuru som det tycktes ej gerna. Men brefvet var verkligen bra olikt en mors till sin dotter; det

innehöll hufvudsakligast reseintryck, skrifna i en stil, som om de varit ämnade att tryckas, men framför allt den förkrossande nyheten att Taine ej var i Trouville; det hade varit misstag från början till slut. Han hade aldrig varit der, han var tvärtom i Dieppe, och dit ämnade nu friherrinnan resa med nästa tåg. Längst ned på sista sidan stod ett postskriptum, som började sålunda:

»P. S. Det var sant, så när hade jag glömt någonting. Jag tyckte mig märka, då jag var hos er sist, att du var Jitet blekare än vanligt och såg betryckt ut; det måtte väl ej —»

Malte tystnade med läsningen.

»Hvarför fortsätter du inte?» frågade Doris förvånad och såg upp.

»Önskar du det nödvändigt?»

»Ja visst.»

Han betänkte sig ett ögonblick och fortsatte der efter:

»Det måtte väl ej vara någonting mellan dig ochI I 8

din man? Gör ban dig icke lycklig? Du vet, att jag aldrig har gillat hans åsigter; det skulle icke förvåna mig, om han behandlade dig illa. Eller har ditt tycke för honom svalnat? Besvara den frågan i nästa bref.»

Malte vek långsamt ihop brefvet och räckte det till sin hustru med en allvarligt forskande blick. Hon hade blifvit blodröd i ansigtet och broderiet låg nedfallet på gräset.

Der stod han framför henne och sade ingenting; icke häller nu kom det till något utbrott — han var då sannerligen af is! Men hans blick hvilade så envist granskande på henne, det låg så mycken smärta och förebråelse deri, att Doris kände sig helt brottslig. Ah, om hon varit hundra mil derifrån!

»Hvad tänker du svara din mor?» sade han ändtligen allvarsamt och lugnt — o, så lugnt!

»Fråga mig inte -— nu!» svarade hon sakta, i det hon tog brefvet med darrande hand och skyndade bort med näsduken för ögonen.

Hvad betydde hennes tårar? Hela natten pinade ban sig med detta spörsmål. Skulle hon svara ja eller nej på modrens fråga? Hvad tänkte hon nu, der hon gick af och an i sitt rum, instängd för honom och alla andra? Hurudant skulle deras nästa samtal blifva? Hvad — hvad betydde väl hennes tårar?

Då morgonen kom, gick Malte och satte sig på verandan, der frukostbordet var dukadt. Han hade föresatt sig att i dag tala ut allt hvad som låg honom på hjärtat. Doris måste säga honom allt, hur det än månde lyda. Men då klockan blef nio, den vanliga mattimmen, infann sig Annette i stället för sin herskar-inna och förkunnade, att frun ej mådde rigtigt väl, ville frukostera på sitt rum och tänkte resa till Stockholm med middagsbåten. Kammarjungfrun lemnade äfven fram postväskan och ett bref med begäran från frun att få detta inlagdt. Derpå aflägsnade hon sig med upplysningen att »postbudet väntar».

»Madame la baronne Eugenie von B. — Dieppe. Detta lilla doftande kuvert innehöll alltså svaret på alla de frågor, han under denna qvalfulla natt stält till sig själf. Han vandrade en stund af och an, slogKOMANGRILLER.

sig derefter ned vid bordet, lade brefvet framför sig på duken och stirrade tankfull på dessa gratiösa bokstäfver, som tycktes nedskrifna med darrande hand. Han märkte ej, att Annette kommit tillbaka, hämtat postväskan, som låg qvar på stolen, der hon lagt den, och gått bort med den i tanke att hennes herre lagt ned sin och fruns post och låst till den. Först då vagnsbuller på landsvägen väckte honom ur hans grubblerier, såg han, att väskan var borta och att det var postbudet, som åkte till stationen. Och der satt han med sin hustrus bref framför sig; själf ämnade hon fara in till Stockholm, hvem vet för huru länge? han skulle kanske ej få tala med henne i dag, kanske ej på

flera veckor! Och brefvet, brefvet, som frestade honom — tyst, hon gick i trappan! Blixtsnabbt ryckte han till sig kuvertet och gömde det i sin ficka med en sådan ifver, att lacket bröts sönder.

Det var ej hon, som gick i trappan. Han satt återigen på sin förra plats med det af våda brutna brefvet framför sig. Han försökte tänka på någonting annat, men dess parfym ångade emot honom och återförde hans tankar till det samma, som de nu rufvat på sedan i går eftermiddag: Hvad betydde hennes tårar ?

Sig sjelf ej längre mäktig, tog han med darrande hand fram gåtans lösning ur dess skyddande omhölje och läste följande:

»Älskade mamma! Jag reser nu in till staden och hinner endast besvara frågan i ditt postskriptum. Du har på sätt och vis rätt i, att jag ej är fullt lycklig, men det är icke Maltes fel. Jag är tvärtom rädd för att det är jag, som ej alltid varit mot honom som jag bort. Jag stannar i Stockholm några dagar för att i lugn och ro tänka öfver vårt förhållande. Nu går allting Omkring i mitt hufvud.

Gör mig en tjänst, mamma. Jag har hela sommaren funderat öfver en aforism, som jag skrifvit upp i min bok, du vet. Den lyder så här: »Hustrun bibehåller säkrast mannens kärlek genom att ej alltför mycket lägga sin egen i dagen. En kall blick, en tankspridd min, en afvisad smekning — det är otroligtI

hvad detta, användt i det rätta ögonblicket, har för en uppeldande verkan på den äkta mannens ömhet». — Jag är så förfärligt ängslig, att detta skall vara en paradox. Du, som har en teori färdig för allting, säg mig du, om författaren till ofvanstående har rätt eller om jag hela denna sommar lefvat i en atmosfer af romangriller. Svara med omgående

din Doris.

P. S. Gud, hvad jag håller af Malte! Hundra gånger mer nu än då vi gifte oss. D. S.»

Malte sprang upp, glädjedrucken, utom sig, förvandlad till en ny menniska. Tungsintheten, som hvilat tryckande öfver honom hela den sista tiden och som så föga passade hans natur, föll i ett nu från han sinne; han rände af och an på verandan, så att han sprang omkull stolar, som stodo i vägen, läste om sin hustrus bref tre, fyra gånger, log med hela ansigtet, ja skrattade till och med högt och gick slutligen in till sig, der han i hast rafsade ihop några rader på ett papper. Derefter stormade han uppför trappan och bultade häftigt på sin hustrus dörr. Den öppnades genast och Doris visade sig på tröskeln. Då hon fick se sin man, rodnade hon till och såg öfverraskad ut.

.Hvad har händt?» frågade hon och följde efter honom in i rummet.

»Någonting högst besynnerligt,» svarade han i en ton, som förrådde huru det jublade och sjöng i hans inre. »Du har fått svar från din mor.»

»Svar — redan? Hur kan du påstå något så orimligt!»

»Läs själf, klentrogna!» Han räckte henne det nyss skrifna bladet.

»Men detta är ju din egen stil» —

»Det är bara synvilla — läs, läs, säger jag!»

ITon betraktade honom häpen, men han såg ju så innerligt glad ut, att — någonting farligt kunde det väl inte vara. Hon läste således, under det rodnaden kom och gick på hennes kinder:

»Dieppe den 20 juli. Min älskade Doris! Romangriller, mitt barn, idel romangriller! Det är min — och äfven Taines — åsigt om saken. Jag skall ge dig en annan aforism som håller bättre streck: »Hustrun bibehåller säkrast mannens kärlek genom att alltid vara naturlig och öppen mot honom. Romaneska inbillningar, komedier i hvardagslifvet, små oskyldiga finter och intriger — det är otroligt hvad detta kan leda till många verkligt farliga missförstånd.

Din ömma moder.

P. S. Din man anförtrodde mig, då jag for från er, att han aldrig har älskat dig sä mycket som just nu och att han blir riktigt hängfärdig, om du reser till Stockholm. ' ' D. S.»

Hon fälde brefvet och stod ett ögonblick mållös, af häpnad.

»Du har» — stammade hon.

»Brutit mammas bref, ja, det har jag — hvad får jag för det?» sade han i upprymd ton och bredde ut bägge armarne mot henne. Hon sjönk till hans bröst och gömde ansigtet mot hans axel.

»Förlåt mig,» hviskade hon.

»Ja, om du lofvar att radera ut din aforism och skrifva dit min i stället.»

»Ja, både i boken och i mitt hjärta.»

»Och att aldrig mera — som nu t. ex. — vända örat till?»

Hennes rodnande ansigte med de vackra ögonen glittrande af glädje och tårar vändes emot honom. Han kysste henne midt på munnen.

»Gud ske lof att min egen lilla Doris kommit tillbaka igen!» sade han skrattande; »den andra elaka, som varit här i sommar, reste just nyss sin kos och tog alla sina romangriller med sig.»

187g.SIAMESISKA TVILLINGARNE.

De hörde till samma trupp, och det hade de gjort ända sedan Hall som en glad och förhoppningsfull ungdom på två och tjugu gaf studierna på båten och slöt sig till Thespiskärran. Törnblad, som vid den tiden redan ett par år tillhört Carlmanska sällskapet, der han var främste mannen näst direktören, var den förste som tog sig af den unge nybörjaren och genom sitt inflytande och sina goda råd hjälpte honom att öfvervinna de första motigheterna. De voro under ett helt år de bästa vänner i verlden, så att de till och med af truppens qvinliga qvickhufvud fingo öknamnet »siamesiska tvHlingarne»; och ändå hade de nu under åratal varit så bittra fiender, att ingendera sade ett ord till den andre och direktören knapt vågade låta dem spela i samma pjes af fruktan att de skulle ställa till någon skandal för öppen ridå. Alla kamraternas försök att mäkla fred mellan dem hade strandat, och det var minsann ej lätt att veta huru en försoning skulle åvägabringas, då bägge parterna, hvar och en å sitt håll, försäkrade, att aldrig någonting särskildt tilldragit sig mellan dem; ingen hade någonsin förfördelat den andre, någon jalousie de métier kunde ej komma i fråga, ty de gingo i hvar sin olika genre; alltsammans måtte bero på någon instinktlik, inrotad motvilja utan förnuftiga skäl. Men nog var det eget att denna motvilja ej yppat sig redan i början af deras bekantskap.

Törnblad var en besynnerlig kurre, föga omtyckt af truppens öfriga medlemmar. Man hade just ej mycket reda på hvar han kommit ifrån; teaterbarn varSIAMESISKA TVILLINGARNE.

han icke, så mycket var säkert. Då han kom till Carlmanska truppen, var han nära trettio år och hade redan sin historia bakom sig. Han var skild fr an sin hustru, det visste man, men han var ännu kär i henne, ty då någon en gång i ett gladt lag häntydde på den för henne ej särdeles hedrande anledningen till skilsmässan, hvarom man hört sväfvande rykten, blef han utom sig af förbittring och gaf med sina starka knytnäfvar pratmakaren en sådan minnesbeta, att ingen vidare vågade röra vid det ämnet. Han tycktes ej ha tillhört någon trupp före den Carlmanska, och ändå tog han landsortspubliken med storm redan vid sitt första uppträdande och hade snart ärft alla de tragiska hufvudrollerna af direktören, som började bli för hes och för korpulent. Hamlet, Timon af Athen och Karl Moor blefvo hans största triumfer. Han hade ingen teknik, han gjorde de gröfsta bockar både i deklamation och plastik, det voro alla kamraterna ense om, men det låg en sådan omedelbarhet, en sådan naturlig glöd i hans spel, att man ryncktes med antingen man ville eller icke. Blotta tonen i hans djupa, ehevrotterande röst verkade upprörande. Och det låg så mycket bunden lidelse pä bottnen af hans stora mörka ögon, att man glömde

huru oregelmässiga dragen voro, huru illa han förde sig och huru hans långa armar tycktes vilja klämma ihop den insjunkna bröstkorgen ännu mera. Landsortstidningarne togo munnen full af superlativer, så snart han visade sig. Också lefde direktören i en ständig oro att mista honom, ty det hörde till Törnblads egenheter, att han aldrig ville binda sig med kontrakt för längre än en månad i sen-der. Om han velat göra sin vilja gällande i stort och smått, som många af de andra försökte, skulle han snart ha styrt hela truppen. Men han blandade sig i ingenting, han hade ej intresse för något eller någon, knapt nog för sin konst en gång; att han någonsin gifvit sig till aktör berodde visst på att det varit det enda sättet för honom att fa ge utbrott åt de lidelser, som rufvade i hans inre. Och aldrig nedlade han något egentligt studium på sina roller; han träffade

ändå nästan alltid det rätta, men det kom sig deraf att han hade en sådan märkvärdig instinkt.

Han hade ett stort fel: han drack. Men icke i sällskap med de andra, då hade det väl gått an, nej han drack i ensamheten. Han var aldrig egentligen öfverlastad, men han gick i ett slags halfvaket tillstånd hela dagarne, ända tills det blef spektakeldags; då var det som om han skakat af sig en mara, det sömngångarlika försvann, och från det ögonblick han satte foten inom klädlogen, var han en helt annan menniska. Det såg ut som om han med flit velat döda alla tankar under den tid af dygnet, då han icke spelade, och inskränka sitt lif till endast de timmar, då han fick utöfva sin konst. Då ridån föll efter sista akten, vek spänstigheten ifrån honom igen, han föll ihop som en trasa och måste vanligen åka den korta vägen hem till sin bostad.

Med kamraterna umgicks han nästan icke alls efter uppträdet med anledning af hustrun. Till och med vid kollationeringar och repetitioner lyste han oftast genom sin frånvaro: dä någon ny pjes skulle upp, fick sufflören läsa upp hans roll ända till de två sista repetitionerna; det var en rättighet som han tagit sig till stor förargelse för de medspelande — men direktören var nu en gång så oförlåtligt undfallande mot den der inbilske Törnblad, som trodde sig oersättlig!

Det var en ren händelse att han var närvarande vid den repetition, då Hall första gången skulle visa hvad han dugde till. Man inöfvade Daniel Hjort och debutanten skulle spela Olof Klaesson. Törnblad satt ute i salongen och lät som vanligt sufflören läsa upp Daniels roll. Han hade tydligen druckit mycket whisky den dagen — whisky var hans favoritdryck — och det hängde som ett flor öfver hans ögon. Men under scenen i första akten mellan Johan Klemming och Olof Klaesson såg man honom resa sig upp, och sedan stod han under hela pjesen stödd mot stolskarmen, med armarne korslagda och blicken oafvändt riktad mot scenen. Och ändå kunde det ej gerna vara debutanten, som väckt hans intresse, ty han redde

sig mycket klent med sin uppgift. De öfriga aktörerna gjorde miner åt hvarandra, bara han öppnade munnen, Sigrid Stålarm — qvickhufvudet — stod bakom fonden och härmade hans tafatta gester så besatt löjligt, att hon fick en fullständig succés de rire, och direktören sade honom vid pjesens slut rent ut, så att alla hörde det, att ban inte hade lärt sig konstens a b c, att han måste stå på tillväxt ännu en god tid och att han säg sig nödsakad att låta honom byta roll med fångvaktaren, det var han skyldig publiken. Den unge mannen rodnade och lemnade teatern med ett nedslaget utseende. I portgången hörde ban någon ropa sitt namn. Han vände sig om; det var Törnblad.

»Hvart skall herrn ta vägen?» frågade denne.

»Hem —- till hotellet.»

»Der bor jag också, då ha vi samma väg. Jag heter Törnblad, det är jag som skall spela Daniel Hjort. Hör nu, är det verkligen herrns allvarliga mening att bli aktör?»

Hall gaf sin följeslagare en sidoblick; nej, han såg inte alls ironisk ut.

»Ja, det kan förefalla underligt efter ett sådant fiasco som jag gjorde i dag — men det är verkligen min allvarliga mening; det är det enda jag har håg för, jag har vurmat för teatern se'n jag var bara barnet; och för resten är jag inte den som låter nedslå mig af en motgång. Värsta föret brukar ju vara i portgången.»

»Och för öfrigt gick det inte alls så dåligt för herrn i dag som det lät på Carlman. Herrn kan inte göra samma konster som de andra, det är mycket sant, men det är godt gry i herrn, det hörde jag genast, herm begriper hvad författaren menar, det kan man illte säga om de andra papegojorna. Vill herrn följa med mig upp på mitt rum, så kunna vi ju ta igenom ett par scener — det skadar då inte, om det också inte gagnar.»

Hall mottog tillbudet. Det var just intet inbjudande rum han blef införd i; frukostbrickan stod ännu qvar på bordet midt ibland peruker, rollhäften, cigarr-I I 8

aska och mer eller mindre illa tilltygade klädespersedlar af mångahanda slag. Törnblad sopade en barett, ett par skor, några tidningar och ett skålpund ljus från en stol, satte fram den åt sin gäst, sökte rätt på pjesen bland halskråsen och cigarrlådorna på nattduksbordet, lemnade den till Hall och kastade sig själf pä soffan, bredvid hvilken en halftömd whiskybutelj stod på golfvet och spred sina ängor öfver hela rummet.

»Läs nu,» kommenderade han. »Börja från början, det är bäst.»

Hall, som var af god familj och hade fina vanor, hade ej kunnat undgå att rynka litet på näsan. Men då han fick fatt i sin kära Daniel Hjort, som han svärmat för ända sedan sin skoltid, glömde han allt annat, han slog sig ned pä den anvisade stolen, utan att ens märka att den behöfde dammas, och läste — läste utan uppehåll, för fort och utan all värdighet, det må så vara, men med onekligen god uppfattning. Han hade kommit till första aktens slut, innan han erinrade sig att han hade en åhörare.

Men hvad han blef förvånad! Der låg hans recensent med händerna hårdt hopprässade under hakan och ögonen tillslutna, och öfver de likbleka kinderna runnö stora tårar. Hade han verkligen läst så väl?

Tystnaden kom slutligen Törnblad att rycka till och se upp med ett förvirradt uttryck i ögonen, som om han ännu ej riktigt frigjort sig från en dröm. Han såg huru förundrad den andre stirrade på honom och märkte med det samma att han hade gråtit. Han for med rockärmen öfver ansigtet, vände sig bort med en litet förlägen min och sade slutligen urskuldande.

»Herrns röst är så märkvärdigt lik bror mins — det är som jag hörde honom.»

»Är er bror också skådespelare?» sade Hall för att säga något.

»Nej, han blef aldrig någonting ordentligt — och nu är han död för resten,» svarade Törnblad. Han hade satt sig upp i soffan och liksom i distraktion tagit upp whiskybuteljen, hvars etikett han noga betraktade. »Han var för vek för den här hårda, usla verlden vi lefva i — han var ingenting annat än känslo-SIAMESISKA TVILLING ARNE.

menniska, och derför måste han gå under, det valrätt åt honom. Men han var min bror i alla fall, och han var den enda, som någonsin brytt sig om mig. Herrn får inte skratta åt att jag grät — men rösten var verkligen så förvillande lik —»

Jag skrattar visst inte,» sade Hall deltagande och vänligt, i det han steg upp, lade ifrån sig boken och tog sin hatt. »Det är nog bäst att jag går nu — ögonblicket är inte passande att —»

»Tvärtom, det är alldeles utmärkt passande, och herrn får visst inte gå. Få vi läsa igenom rollen tillsammans några gånger, svarar jag för att herrn skall spela den lika bra som någon annan vid truppen, och jag har satt mig i sinnet på att herrn skall ha den, herrn och ingen annan. Seså, börja nu — hvar ha vi repliken? »De här må svalka sig».»

Det var de blifvande vännernas första möte. —

Törnblad genomdref verkligen sin vilja: Hall fick tillbaka rollen, huru ifrigt än direktören åberopade sina skyldigheter mot publiken, hvilket för öfrigt endast var ett talesätt hos honom. Och det gick allt bättre och bättre

vid hvarje repetition, tack vare den utmärkta ledning den unge nybörjaren fick af sin äldre och erfarnare kamrat; ty fastän Törnblad i sitt eget spel ej iakttog de tekniska föreskrifterna — dertill var han för mycket slaf af sin känslas ingifvelse —- kände han dem dock på sina fem fingrar och kunde meddela dem åt andra med en ovanlig åskådlighet och klarhet.

Lektionerna gåfvos på hotellet, i Törnblads rum. Det dröjde icke länge förr än Hall tog sig för att söka städa litet i ordning der, så att hans skönhetssinne ej behöfde lida alltför mycket. Han hade synnerligen lätt för att göra sig bekant med folk och tog sig sedan snart friheter med dem; nu hade han för öfrigt druckit brorskål med sin mentor, så att nu voro de ju nära bekanta. Han plockade ihop de kringströdda klädesplaggen och hängde in dem i en garderob, som verkligen fans, ordnade böcker och papper på bordet, sopade af dammet med en näsduk och släppte in frisk luft genom det öppna fönstret; allt-I I 8

sammans var gjordt i en handvändning. Törnblad låg i soffan och såg på; han var så ovan vid att någon tänkte på hans trefnad, det tycktes göra honom ett riktigt nöje att se den andre gå der och stöka.

»Seså ja,: sade Hall, då han slutat med sina bestyr, låt nu bara uppasserskan göra sin skyldighet, så får du det ju riktigt trefligt här inne. Lofvar du att åtminstone inte hindra henne?»

Törnblad lofvade hvad som hälst, han låg der och såg så drömmande och tankfull ut, och den gången fick Hall göra det ena tonvigtsfelet efter det andra i sin deklamation, utan att bli rättad.

Hall var verkligen en bra älskvärd menniska. Han hade ett sådant vänligt sätt, han såg Törnblad in i ögonen med en lång blick, som var nästan öm, han blef alltid så glad, när han träffade sin beskyddare, slog honom på axeln och kallade honom du gamla mullvad» och kramade hans hand, då de skildes, som om det riktigt kostat på honom att gå. Allt detta var så nytt för Törnblad; han var ju van att alltid mötas med sötsura miner och en kall höflighet, som ofta endast var en förklädnad för afund, misstroende, kanske fiendskap; och han hade lagt märke till att det alltid blef tyst i det rum, der han oförmodadt inträdde. Han hade aldrig drömt om att någon skulle komma att kalla honom mullvad, det gjorde honom riktigt vek om hjärtat för hvar gång han hörde det. Och det vänliga tonfallet i den der rösten, som var så lik hans brors!

En gång, då Hall kom för att få sin dufning i rätta sättet att säga repliker, fann han sin lärare i ett sådant tillstånd, att lektionen måste inställas. Törnblad hade icke uppträdt på några dagar, och då drack han alltid mera. Ku låg han på soffan likblek i ansigtet och kunde knapt tala; whiskybuteljen låg tom på golfvet bredvid honom. Hall blef förargad och gick sin väg; just i qväll hade han varit så disponerad !

Följande morgon träffades de ute, och dä tog lärjungen sin mästare i upptuktelse. Det var stor skam af en sådan karl som Törnblad, en begåfvad karl, enSIAMESISKA

fin karl — eller det hade han åtminstone kunnat vara - att supa så der. Det var visst icke underligt att han fick lefva ensam, att ingen ville umgås med den som inte hade mera aktning för sig själf än att han kunde svina ner sig till den grad o. s. v.

»Och hur tror du att du tar dig ut i dag med dina kopparslagare? Jo, som en riktig hamnbuse orakad och okammad — och whisky luktar det än om dig lång väg — puhl»

Hall tog upp sin blåa sidennäsduk och fläktade med den, så att han lemnade en lång, böljande strimma af patchoulyångor efter sig i alléen der de gingo.

»Lyd du mig, fortfor han, »och försök sluta upp med det der otyget; det går nog, om man bara riktigt vill. Jag försäkrar att jag skulle tycka dubbelt så mycket om dig som jag nu gör, den dag jag finge höra att du vore botad från den der sjukdomen, du gamla mullvad, som inte alls är skapad att gräfva i dyn!»

Törnblad hade gått tyst under hela tiden denna straffpredikan räckt; han som var så morsk mot sina öfriga kamrater och aldrig tålt höra en anmärkning af dem, han lät denne pojke öfverösa sig med bannor och endast teg, sög på sin slocknade cigarr och såg rakt framför sig. Viel de sista orden rodnade han till litet och rätade upp sig; det säg ut som om det insjunkna bröstet vidgades af ett manligt beslut, derefter säg han Hall midt i ansigtet och sade att det var dags att gå och äta middag och att han var duktigt hungrig, men medan han sade detta, lag det ett sådant allvarsamt, nästan högtidligt uttryck i hans ögon, att det tydligen syntes att han tänkte på någonting helt annat än det han talade om.

Från den dagen försiggick en stor förändring med Törnblad. Han slutade upp att dricka. Icke småningom, som kanske varit klokast, utan ögonblickligen, utan advokatyr eller undantagsfall. Somliga dagar läg han och vred sig och var riktigt sjuk af längtan efter den förbjudna frukten; men det fick icke hjälpa. En läng tid gick han och. såg så gammal och aftynande ut, att kamraterna trodde han icke hade långt igen,

men småningom gick krisen öfver och sedan blef han kryare och ungdomligare för hvarje dag. Hans matlust, som varit borta under flera år, kom tillbaka och han började till och med få litet hull.

Sina åligganden vid teatern skötte han nu också ordentligare än förr, och sufflören slapp hädanefter läsa upp hans roller vid repetitionerna. Detta omslag väckte en allmän förvåning bland truppens öfriga medlemmar. Man antog att den berodde på någon sträng läkareföreskrift; Hall skröt visserligen af att det var hans verk, en följd af hans öfvertalningar, men det trodde ingen — en sådan pojke, som själf inte hade den minsta stadga!

Inför kamraterna talade Hall ofta om det storverk han uträttat, men då han var tillsammans med Törnblad, låtsade han aldrig om att han märkte någon förändring. Lektionerna behöfde ej vidare inställas, det hade blifvit mera ordning och hållning på hans umgängesvän, det var en god sak; han hade återfått sin ambition och höll sig snygg till sitt yttre, så att man ej behöfde skämmas för att gå med honom på gatorna, och det var ju också någonting att sätta värde på. För öfrigt tänkte den unge mannen aldrig på, att det der var någonting så märkvärdigt eller intressant, att det var värdt att tala om. Och han vande sig så lätt vid de nya och förbättrade förhållandena, att han snart glömde bort, att det en gång varit annorlunda. En dag — det var på fjärde månaden af hans bekantskap med Törnblad — frågade denne honom till sist, om han var den ende, som inte märkt hvilken förvandling han undergått på senare tiden. Först förstod han ej ens hvad som åsyftades.

:>Ah, jaså — jo visst har jag märkt det,» sade han sedan och lade upp det ena benet öfver gung-stolskarmen, så att han satt beqvämt.

»Ja,» sade Törnblad, som gick af och an på golfvet med händerna på ryggen, »det har jag dig att tacka för. Det var du som gaf mig den första uppryckningen. Det var bra gjordt af dig, så handlar endast en verklig vän. Och hade jag inte varit så fästad vid dig som jag är, hade jag inte kunnat hålla

ut i längden. Ty det är besynnerligt — ibland tror jag nästan att jag har drömt alltsammans och att det inte fins någon menniska, som heter Edvard Hall — det är ett underverk: men jag, som trodde att jag aldrig mer skulle kunna få intresse för något eller någon här i verlden, jag håller nu så mycket af dig, att jag tror jag aldrig hållit mera af någon, inte ens min bror. Jag tror jag skulle kunna göra hvad som helst för din skull —- de värsta galenskaper, om du bara hade nytta af det — ja till och med göra mig löjlig. Det är för tokigt, men nu under de sista dagarne har oupphörligt spökat för mig ett uttryck, som inte kan stå någon annanstädes än i bibeln — det måtte hänga i mig se'n min barndom — om att David »höll Jona-than kär som sitt eget hjärta». Aldrig hade de der orden runnit upp för mitt minne, om inte jag hade blifvit bekant med dig, det är tvärsäkert. Och att tänka sig någonting så barockt — jag, så lastgammal och förvissnad, utan hvarken tro eller hopp, bankrutt på allt och, så att säga, med en besk smak i munnen, som gör att jag vämjes vid allt hvad som är stärkande och lifvande och njutningsrikt för andra — och så du, ung, frisk och förhoppningsfull och rik på lefnadsmod — du med ditt öppna, vinnande sätt och framför allt med ditt varma hjärta, som måste skaffa dig vänner hvar du går fram — att

vi skulle bli förda tillsammans, och att det just var genom dig som jag skulle göra den erfarenheten, att jag ännu inte är ett sådant lefvande lik, som jag nu länge trott, utan att jag verkligen kanske skulle kunna qvickna till. än en gång och glädja mig öfver att solen ännu skiner på mig och känna att blodet rinner varmt i ådrorna och hoppas, beräkna, ta del i hvad som händer omkring mig — om inte för min skull, så för någon annans — åh, det är vidunderligt! Ruska mig i armen, Edvard, eller nyp mig, så att jag kan känna mig riktigt säker på att jag är jag själf!»

Hall hade åhört dessa utgjutelser med halfslutna ögon; det var verkligen en ypperlig gungstol, men förrädisk så der straxt efter middagen. Sammanhanget hade han dock ej förlorat, ty då nu TörnbladI I 8

stannade framför honom, helt varm af att ha talat så ifrigt, och betraktade honom med den der besynnerliga blicken, som ibland gjorde honom smått generad, slog han upp ögonen helt och hållet, nickade vänligt och sade:

>Jo jo men, gamla gosse, vänskapen är en skön sak» — han räckte ut armen och tog en cigarr ur vännens låda, som stod så inbjudande vidöppen på divansbordet — »hade jag champagne här, skulle jag hålla ett litet tal för den, det är just min force, detl Se så, mulna inte till, jag kan nog vara allvarsam, jag också, om det så skall vara» — han reste sig upp med en qväfd saknadens suck, slog Törnblad på axeln på det vanliga vänskapliga sättet, kramade hans hand, så att det gjorde ondt, såg honom betydelsefullt i ögonen och försäkrade, att ban minsann var den som tog vänskapen riktigt på allvar, om någon, och att Törnblad nog visste att han hade och alltid skulle ha en varmt tillgifven vän i Edvard Hall. Och som han såg, att den andre vid dessa ord fick ett häftigt anfall af sinnesrörelse, tände ban i hast sin cigarr, kallade sin vän för en gammal mullvad och retirerade skyndsamt ned till biljarden på nedra bottnen.

Det var första och sista gången sådana sentimentala ämnen voro å bane mellan de båda vännerna. Ingendera af dem tyckte om att tala om sådant, Hall derför att det egentligen låg utom hans horizont; han, som ej hade lätt för att bli generad, blef det gifvet, så snart samtalet visade någon böjelse att förirra sig på djupet eller höjden utom den vanliga hvardags-nivån — och Törnblad derför att han med alla sina starka känslor, som utgjorde hans egnaste individualitet, hade en viss hjärtats blygsamhetskänsla, en svår-kufvad skygghet för att blotta sitt inre äfven för den han ansåg vara sin vän. Han hade under så många år varit van att sluta sig inom sig själf, att det var med en riktig lättnad han fann, att Hall ej heller tycktes vara böjd för att afhandla rent personliga angelägenheter, som rörde någonderas själslif. Det hade kostat honom icke så litet själföfvervinnande att taSIAMESISKA TVILLING ARNE.

bladet från munnen en gång, och han lofvade sig själf att aldrig göra om det.

Halls debut hade lyckats rätt bra och vunnit bifall både af publiken och kritiken. Kamraterna vid truppen ansågo naturligtvis att största förtjänsten till-kom Törnblad, som hade instuderat partiet med honom; och så passade ju rollen förträffligt till hans eget naturell. Men vänta bara tills han får spela någonting, der det tvärtom gäller att så mycket som möjligt hålla undan sitt eget jag, hette det, då bryter han nacken af sig. Det hade spridt sig ett rykte, att Hall skulle göra Horatio i Hamlet nästa gång den gafs, och det satte nästan hela truppen i harnesk mot honom, icke allenast rollens förre innehafvare utan också de andra. I början hade man ansett honom som en oskadlig nolla, men dä den oväntade omständigheten kom i dagen att han gynnades af den mäktige Törnblad, som aldrig gynnat någon förr, fann man att han var en farlig person, som måste hållas i schack.

Lyckligtvis var tragikerns beskydd så mäktigt, att det uppvägde alla sidoinflytanden. Direktören måste gå in på allting och ge Hall hvarje roll, som Törnblad begärde för honom. I detta afseende tycktes han aldrig komma i tillfälle att få visa hvad han var skyldig publiken. Men då han fann, att publiken gerna såg den unge skådespelaren, för hans vackra ansigtes eller hans naturliga godlynthets skull eller hvad det nu kunde vara för anledning, fogade han sig efter nödvändigheten och gjorde en dygd deraf genom att förklara, att han alltid velat ge de unga tillfälle att förtjäna sina sporrar, och genom att oupphörligt upprepa det slagord han hört af Törnblad:

»det finnes ett godt gry hos honom». Hall fick sålunda hvarje roll han pekade på, inöfvade dem för sin vän tragikern och kunde derigenom på jämförelsevis kort tid arbeta sig upp till en ställning, som ingen vid truppen drömt om att han skulle komma att intaga. Slutligen hade han slagit under sig alla de mera betydande älskarerollerna och en hel del karaktärsroller i denI I 8

gladare genren, och hans lön hade blifvit mer än fördubblad.

Och denna tillökning i inkomster var mycket behöflig; Hall hade fruktansvärda Upsalaskulder. Han erkände själf, att det var hufvudsakligast dessa, som tvungit honom att vända studierna ryggen och kasta sig in på artistbanan. Törnblad erbjöd sig att bringa system i hans afbetalningar eller med andra ord att till större delen verkställa dem ur sin egen kassa. Ty nu, sedan han ej längre drack, påstod han sig ej veta hvad han skulle använda sin stora lön till, isynnerhet som han ju nästan endast uppträdde i kostympjeser och således ej hade stora afbränningar för sin garderob. Och Hall tog emot denna vänskapstjänst, utan att ställa till några sentimentala tacksägelsescener, som vännen ju ej tyckte om, och bidrog själf till afveck-lingen genom att då och då lemna en hacka, som han kunde undvara.

Men det var ej ofta han kunde undvara någonting. Han hade en riktig vurm för att spela wira och enkortskille och märkvärdigt nog hade han nästan alltid otur. Söderlund, truppens père noble, vann på en enda qväll af honom hela hans månadslön och till ett par profryttare, som de kommo tillsammans med i Norrköping, förlorade han en sådan summa, att han icke hade någon annan utväg än att väcka Törnblad midt i natten och låna af honom allt hvad han hade inne, eftersom hans fordringsegare skulle resa tidigt följande morgon. Men den morgonen blef det Törnblads tur att hålla en moralisk föreläsning. Han brydde sig inte om pengarne, som han själf fick släppa till, men han tyckte att Hall handlade orätt mot sina Up-salabjörnar att sä der kasta bort deras egendom — ty allt hvad han kunde lägga af, sedan han tagit undan sitt dagliga uppehälle, var ju rätteligen deras; och dessutom inverkade de der nattliga spelnöjena ofördelaktigt på hans konstnärliga utveckling, de splittrade hans intresse och gjorde honom håglös. Törnblad af-fordrade honom ett heligt löfte att aldrig spela mer; den försakelsen borde han väl kunna komma ut med både för sin egen och för vännens skull. Efter diverse

advocerande hit och dit gaf Hall ändtligen det begärda löftet. Men från den dagen hände det aldrig mer att han korn med några bidrag till afvecklingen.

Allt sedan vänskapsförhållandet till Hall började, hade Törnblad förändrat sig betydligt till sin fördel. Man hörde honom ej så ofta fälla sådana der bittra, menniskofiendtüga yttranden, som varit så karaktäristiska för honom och som hans ovänner påstodo vara affektation, reminiscenser från hans roller; han tycktes i allmänhet vara jämförelsevis belåten med sin verld, det märktes bland annat derpå, att han ej spelade Hamlet och Timon med samma öfvertygelsens glöd som förr. Man gjorde också den iakttagelsen, att han började egna mera omsorg åt det tekniska i sin konst, och det tyddes som tecken till bristande inspiration. När allt kom omkring, bestod hela hans storhet som aktör i att han var olycklig och hade ett gallsjukt lynne. Lynnet var emellertid nu betydligt på bättringsvägen, och det var naturligtvis Halls förtjänst, ty han var en glad själ och hans munterhet måste ju tina upp den trumpnaste. Han var daglig gäst hos Törnblad, man såg dem alltjämt tillsammans; »siameserna» var verkligen ett mycket träffande namn.

En gång hände det till och med att Hall öfvertalade sin vän att deltaga i en fest, som truppen gaf för sin direktör med anledning af hans femtionde födelsedag. Den firades på stadskällaren i den småstad, der sällskapet för tillfället befann sig, och för att ingenting skulle lägga hämsko på munterheten, voro damerna ej tillsagda att vara med. Det blef en allmän förvåning, då Törnblad inträdde, och alla måste erkänna att han skickade sig rätt bra, åtminstone i början. Hall var emellertid, nästan mera än femtio-åringen själf, aftonens hjälte. Han var vid sitt briljantaste lynne, sjöng uppsluppna visor, hvarmed han fordom gjort furore på nations-zwyckarne i Upsala,

spelade fiol à la Paganini, så att man kiknade af skratt, berättade de galnaste historier och läste till direktörens ära upp humoristiska verser, hvari han och hela sällskapet fick sig en liten smäll af träsvärdet. Törn-blad hade aldrig sett sin vän i större sällskap förr,I I 8

och i början tycktes hans triumfer glädja honom. Men efter hand blef han mer och mer tankfull och drog sig slutligen undan i ett hörn, hvarifrån han oafvändt följde Hall med blicken. Det var en omständighet en småsak — som frapperat honom: hans unge skyds-ling var så öfverflödigt vänlig mot alla, tyckte han. Stod han verkligen på så intim fot med den skurken Söderlund, att han oupphörligt behöfde slå honom på axeln så der? Hvarför kramade han direktörens hand så länge och säg honom så der hängifvet in i ögonen, då han ändå — det visste Törnblad bestämdt knapt kunde tåla honom? Skulle allt det der endast vara — nej, det var omöjligt! — skulle det endast vara ett inrotadt sätt hos honom, utan vidare betydelse?

Söderlund, som var litet drucken, afslutade just nu ett tal för den lustigkurren Hall, som så ypperligt förstått att roa sällskapet, och bad de närvarande förena sig med honom i att uppstämma ett fyrfaldigt hurra för den trefligaste af alla siameser, hvilken uppmaning åtlyddes med allmän förtjusning. Dä skriket och sorlet något lagt sig, sträckte sig Hall öfver bordet, stötte sitt glas mot Söderlunds och ropade med klingande röst:

v Skål och tack ska' du ha, du gamla mullvad! Törnblad reste sig hastigt upp, stod ett ögonblick-stilla med sammanbitna läppar och bleka kinder och banade sig derefter väg genom trängseln för att komma till dörren.

»Hvart skall du ta vägen?» hörde han Halls röst bakom sig.

»Upp till mig, jag mår inte riktigt bra —» Hall lät honom gå och märkte ej förr än dä det var dags att bryta upp, att han inte kommit tillbaka på hela qvällen. —

Under den närmast följande tiden var Törnblad ovanligt allvarsam och tystlåten. Hall, som ingenting tycktes märka, fortfor att besöka honom, låna hans penningar, röka hans cigarrer och låta honom studera in nya roller med sig. Kämparne på Helgeland skulle tas upp, och Hall hade fått i sitt hufvud att han var som skapad för Gunnar herses roll; han kom som

vanligt och bad vännen lägga sig ut för honom hos direktören, och Törnblad gjorde inga svårigheter. Ingenting särskildt sacle han, men den allvarsamma, slutna minen ville ej gå bort från hans ansigte, och det uppstod ibland pauser i samtalet, som generade Hall rätt mycket. Det var på det hela taget en tråkig persedel, den der Törnblad.

Så kom en qväll, då man gaf Timon af Athen. Törnblad var utmärkt som vanligt i sin favoritroll, och fastän Timon är död och begrafven under pjesens sista scener, nöjde publiken sig ej med mindre än att hans framställare efter ridåns fall kom fram och bockade sig tre särskilda gånger i sina civila kläder. Då oväsendet ändtligen var slut och Törnblad ämnade gå hem till sig, hejdades han i trappan till scenen af Söderlund, som spelat förste senatorn och ännu var klädd i toga och helskägg.

»Får jag säga dig ett par ord, Törnblad?»

»Hvad är det fråga om?»

Du är ju ett slags förmyndare för Hall, är det inte så?»

»An sedan? Hvad rör det dig?»

»Jo, saken är den att han har varit skyldig mig trettio kronor en hel månads tid, och aldrig har han några pengar att betala dem med, derför tänkte jag, att du kanske ville göra upp den der bagatellen.»

Har han lånat — af dig?»

»Nej, inte precist lånat — han tappade dem till mig på kille en qväll.»

Törnblad, som höll på att ta på sig handskarne, ryckte till i dem så oförsigtigt, att en knapp gick ur och rullade

ända in på scenen.

»Det var — för en månad sedan, sade du?»

»Ja, kanske inte fullt —»

»Du skall få dina pengar i morgon.»

Och dermed gick han utan att besvara den andres tacksägelser eller hälsning.

En månad sedan! Och det var tre månader sedan Hall gifvit sin vän den heligaste ed att aldrig mera spela. Sin vän! Ar man verkligen vän till den manI I 8

för bakom ljuset? Är man vän till den man ej har förtroende för?

Det var dessa och dylika frågor, som marterade Törnblad, der han gick af och an i mörkret i sitt rum på hotellet. Han var i en häftig sinnesskakning; det kändes som om jorden svigtat under hans fötter. Han, som trott sig aldrig mera kunna falla offer för några illusioner, han hade således under ett helt år varit lycklig öfver någonting som icke fans till annat än i hans inbillning, sina en gång så fullständigt ramlade förhoppningar hade han börjat bygga upp på en grundval, som varit ett själfbedrägeri; en lögn, han hade satt allt, allt på ett kort — och detta kort hade varit falskt!

Falskt? Nej, han gjorde kanske vännen orätt under den första hettan. Hall hade ingen stark karaktär, han var litet feg, må så vara, men den tillgifvenhet, hvarom hela hans väsen vittnat, den fans kanske ändå, fastän det var si och så med öppenhjertigheten och förtroendet. Törnblad kunde inte sä der i ett ögonblick ge allt förloradt, han ville vänta och tala med Hall själf — men inte i qväll. De båda vännerna bodde denna gäng tillsammans i en dublett, hvaraf tragikern disponerade det yttre rummet; Hall var icke hemkommen än, men han kunde komma snart, och han ville inte träffa honom nu, dä han var så upprörd. Han tog sin hatt och gick ned i schweitzeriet för att vänta der, tills kamraten kommit hem och gått till sängs.

Det var endast ett par dagar sedan truppen kom till staden, och de hade icke varit der på ett helt år, men Törnblad kände så väl igen sig i det låga, rökiga rummet med sin röda, fläckiga schaggmöbel och sin blonda, fräkniga Hebe innanför disken; här hade han förra gången tillbragt alla sina lediga qvällar. Han gick instinktmässigt rakt fram till sitt vanliga hörn, som händelsevis var ledigt, och slog sig ned der med tankspridd min. Hebe kom fram och hälsade så bekant och sade någonting, som han ej hörde, han nickade endast helt mekaniskt och så gick hon. Efter en liten stund kom hon tillbaka och satte ett rykandeSIAMESISKA TVIl.LINGAKNE.

gtøs på en bricka framför honom. Han tog det, nästan som om han ej tänkte på hvad han gjorde, och drack en djup klunk. Men han satte hastigt ned det, som om han bränt sig.

»Whisky!» utbrast han.

»Ja, det brukade ju herr Törnblad alltid dricka förr? Och jag frågade ju —?»

»Ja, ja, det är bra —»

Han gjorde en afvisande gest och hon gick med en knyck på nacken, mumlande, att de der artisterna ä' då ett oefterrättligt följe.

Törnblad hade kommit in stelfrusen ända ned i hjärtrötterna, tyckte han, men den heta drycken spred en angenäm värme i hans blod och kryade upp alla hans lifsandar. Hade han förut vetat, att det var whisky — nå ja, men han hade ju aldrig gifvit något löfte, han! Ingen hade varit nog mycket hans vän för att aftvinga honom ett sådant. Om han drack, hvem brydde sig om det? Om han i morgon fiskades upp i strömmen, som flöt genom staden, hvem skulle väl — ? Vid den tanken skakades han af en ny rysning, och innan han visste ordet af, hade han tömt i sig hela glasets innehåll i ett drag.

Gästerna vid de närmaste borden började hviska och knuffa hvarandra i sidan.

»Det är Törnblad, den fyllpuppan — så der ja, nu tar han fram en hel butelj whisky. Han är sig lik, som det tycks. — Se så hans ögon lysa, då han häller i åt sig. — Tyst, han ser hitåt. — Skada på karl, han spelar dä som Dahlqvist i tiden. — Det påstås, att de inte kunnat ta in honom vid kungliga teatern derför att han super så mycket. — Nu igen! Nej, det slutar aldrig väl.»

Och det slutade ej häller väl, ty då klockan slog half tolf och mamsellen bad herrarne vara så snälla och gå, var Törnblads butelj halftömd och själf var han i ett sådant tillstånd, att han med möda kunde kryssa sig fram mellan borden utan att slå omkull allt hvad som kom i hans väg. Buteljen hade han korkat igen och stoppat den i sin öfverrocksficka.

Huru det var, kom han upp på sitt rum. Full-

månen sken in, så att det var ljust derinne nästan som midt på dagen. Dörren till Halls rum stod öppen; han var således ej hemkommen än. Så mycket bättre, han skulle minsann ej få gå till sängs förr än han sagt — sagt — hvad? Törnblad kunde inte minnas hvad det var han ville höra, men någonting var det, det var alldeles säkert — och han satte sig på en stol vid fönstret för att vänta. Kors att solen redan var uppe! Besynnerligt, det gjorde inte ondt i ögonen att se in i den. Och ändå värmde den så att det var hetare inne i rummet än i en badstu. Han tyckte sig sitta i ett ångskåp och ropade till badaren att inte släppa på mera ånga. Men att de hade smedja vägg i vägg med badhuset! Hvad var det annars som dunkade så der? Aha, det är maskinisten, som håller på att lappa ihop Carlmans gamla utslitna stadsdekoration. Plats! Nej sä tokigt — det var misstag alltihop, det var bara locket som spikades på bror Svens likkista. Tack, tack för besväret. Jaså, det skall vara drickspengar? Vänta litet —

Han förde ned handen för att ta upp sin börs, men då möttes hans fingrar af någonting hårdt och kallt. Han drog upp föremålet och kastade det utåt golfvet, utan att se på det. Det lät som en fönsterruta hade sprungit sönder — en sådan sjö midt pä golfvet! och hvad var det för gula ormar som ringlade sig fram utefter springorna? De kommo närmare — han tar ett språng åt sidan för att undfly dem, men benen bära honom icke, han faller baklänges ned vid fönstret med hufvudet mot en emmastol. Ett par minuter derefter sofver han med det klara månskenet öfver sitt bleka ansigte och omvirflad af ångorna från whiskysjön på golfvet. —

Klockan var nära tre, då ett muntert sällskap sjungande och skrålande kom gatan utför och stannade utanför hotellet. Deras skrän hade kunnat väcka upp en död, men den sofvande vid fönstret rörde icke en muskel. Några minuter derefter kommo raska steg uppför trappan. Nil gick det som en elektrisk stöt genom Törnblads lemmar. Han satte sig upp, hörde stegen nalkas, såg sig omkring — det var Hall, som

kom hem, nu mindes han allt, ruset var borta i ett ögonblick — men nu ville ban ej tala vid honom, han kastade sig tillbaka mot stolen och tillslöt ögonen igen.

Dörren gick upp och Hall inträdde hvisslande. Han stannade vid dörren; Törnblad förstod att månskenet hade förrådt honom. Hans hjärta slog så våldsamt, att ban knapt kunde andas.

»Så der ja —1» hörde han sin kamrat säga; tonen lät uttråkad och förargad, ingenting mera.

Derpå tog han några långa steg öfver golfvet glasbitarne och whiskybäckarne voro väl i vägen och gick in i sitt rum.

»Fan anfäkta, den förbannade lukten har trängt in ända hit I»

Törnblad hörde honom slå igen dörren, så att det skallrade i fönsterrutorna. Han satte sig upp, stödde handen mot golfvet och lyssnade. Hall gick fram till fönstret och slog upp det; derpå gick han några slag af och an på golfvet, spelade en vals på sin fiol, derefter en bit ur Fatinitza, stängde sedan fönstret och gick och lade sig, hvarefter den

lysande dörrspringan hastigt förmörkades.

Törnblad hade rest sig upp i stolen med hufvudet i händerna och bägge armbågarne stödda mot knäna. Hans tankar hade aldrig varit klarare än nu. Han visste nu allt hvad ban ville veta. Han behöfde ej något samtal med Hall. Hans tankar voro klara, hans förstånd alldeles friskt — men o, hvad" det gjorde ondt i hans bröst!

Han hade endast tänkt på att luften i hans rum blifvit skämd. Och han hade spelat fiol — och gått till hvila. Det var allt.

Hade han inte i natt under ruset fantiserat någonting om brodern? Det var ju ett besynnerligt förebud. Just nu greps ban af samma känsla som öfverväldigat honom för fem år sedan den der vinterqvällen, då de skrufvade locket på Svens likkista. Denna känsla varade länge — länge — och den kom sedan ofta öfver honom under hans kommande lif. Han förde mekaniskt händerna till öronen som för att utestänga ljudet. Men det hjälpte icke.

Han steg upp och försökte tänka på annat. Han genomgick i tankarne stycken af Timons roll, hvari han i qväll skördat en sådan triumf. Men så kom han helt oförvarandes till monologen:

»Åt denna falska verld Jag just är sjuk och vill ej älska något Som fins derpå —" Då löstes stelkrampen i hans inre, han lutade sin brännande panna mot rutan och grät.

Dagen derpå var han borta. Direktören fick ett bref, hvari han sade sig ej ämna förnya sitt kontrakt vidare, och månaden hade ju tagit slut i går. Söderlund hade äfven fått ett bref, men hvad det innehöll talade han ej om. Och det märkvärdigaste var, att Hall, som bott i rummet innanför honom, ej visste af någonting. Då han kommit ut om morgonen, var kamraten försvunnen, utan att ha lemnat så mycket som en rad efter sig. Alla sina saker hade han tagit med sig. Han hade varit drucken qvällen förut, det fick man höra från flera håll och det hade för öfrigt Hall sett med egna ögon, då han kom hem om natten. Direktörens bref var afstämpladt på stadens postkontor, och uppassarne visste endast att berätta, att herr Törnblad farit med första tåg, som gick söderut.

En tid derefter spordes det genom tidningarne, att han uppträdde i Malmö tillsammans med det F—ska sällskapet och skördade lysande segrar. Direktören gnisslade med tänderna af harm och skref bref på bref till honom för att förmå honom att vända om, men fick intet svar.

Sedan Törnblad var borta, visade det sig i öppen dag hvem det var Hall hade haft att tacka för sin framgång på scenen. I början lyckades han väl käxa till sig ett par nya roller, men han utförde dem så slarfvigt och fick så mycket anmärkningar i tidningarne, att Carlman ansåg sina skyldigheter mot publiken fordra, att han tog dem ifrån honom igen. En och annan af hans äldre roller öfvergingo äfven i an-

dra händer. Hall hotade att lemna truppen, men detta skrämskott tycktes ej göra någon synnerlig verkan och han fann rådligast att ej sätta sin hotelse i verket. Kamraterna skrattade i mjugg. Det var en sådan treflig kurre, den Hall, och alla tyckte så hjärtligt om honom, men någon skådespelare hade han aldrig varit, det förklarade nu alla med en mun.

Efter ett halft år kom ett bref till direktören frän Törnblad, hvari han sade sig vara villig att återkomma till truppen på samma vilkor som förut. Svar begärdes med omgående, och det blef naturligtvis jakande. Fyra dagar derefter annonserades Hamlet till hela sällskapets stora häpnad; denna pjes hade ej kunnat ges sedan den store tragikerns afvikande. Då Carlman tillfrågades hvem i Guds namn som skulle spela hufvudrolen, småskrattade han bara knipslugt och svarade ingenting. Hon, som var qvick, försäkrade att det var han själf som ämnade återuppstå från de döda, men då spektakelqvällen kom, såg man Törnblad helt trankilt inträda i sin klädloge, alldeles som om han aldrig varit borta. Det var lösningen på gåtan. Publiken tog emot sin gunstling med stormande jubel, men det fans röster mellan kulisserna, som menade tro på, att han gerna kunnat stanna der han var. Hvad var skälet till hans återkomst? det blef nu den nästa frågan. Några gissade på en brytning med direktör F., andra insinuerade, att han ej kunnat lefva skild från sin tvilling.

Men dessa hade bestämdt orätt. Ty då sällskapet efter spektaklets slut samlades i artisternas foyer för att hälsa den gamle kamraten välkommen åter, visade han sig ganska tillmötesgående, åtminstone höflig mot alla andra, men Hall låtsade han sig ej se. Då denne kom emot honom med utsträckt hand och hälsade honom med det gamla vanliga smeknamnet, vände han sig till direktören med en fråga, som alls ej var så angelägen. Det var ju tydligt nog. Dagen derpå möttes de forna vännerna på gatan, men äfven då blef Halls hälsning obesvarad. Han tog emellertid saken kallt, han visste sig aldrig ha gjort den derI

tråkiga, högfärdiga karlen något .för när, och han gaf honom för resten så många som flyger och far.

Törnblad var sig tämligen lik, endast ännu mera tyst och sluten än förr. Man såg honom aldrig skratta. Att dricka hade han alldeles lagt bort. Han tillbragte i stället sina dagar med att läsa. Man såg tydligt, att han nu mera egnade sitt spel det allvarligaste studium, det hände honom aldrig att han vårdslösade detaljerna, han försökte tydligen så mycket som möjligt att alldeles uppgå i sin konst och endast lefva för den.

Det rådde således öppen fiendskap mellan honom och Hall. Om han kom in i ett rum, der denne var förut, blef hans sätt genast onaturligt afmätt, han knep ihop läpparne och ögonen tycktes liksom träda tillbaka längre in i hufvudet; man kunde icke förstå huru det var möjligt att en sådan kall blick kunde komma i de der lidelsefulla ögonen. Han hade anhållit att slippa uppträda i samma pjeser som Hall. Men å andra sidan kunde denna begäran ej härröra af någon önskan att skada denne. Det blef alldeles klart efter hvad som en gång tilldrog sig. Törnblad hade en dag på teatern åhört en tvist mellan direktören och Hall, som omöjligen kunde fä sin vilja fram i att få spela Darnley i Maria Stuart. Skarpa ord yttrades å bägge sidor och det var slutligen endast Törnblad, som ej slöt sig till kretsen omkring de tvistande. Men direktören gaf ej med sig. Samma eftermiddag kom Hall in i värdshusträdgården, som för tillfället var nästan tom. Vid det nedersta bordet närmast ån satt Törnblad och läste en tidning med en kaffebricka framför sig. Den unge skådespelaren slog sig ned på en soffa på långt afstånd, men kunde ej låta bli att då och då snegla dit bort der den andre satt. Hall hade varit tankfull hela dagen och betraktade nu sina trekantiga naglar med en min, som om han funderat på ett ytterst kinkigt problem. Slutligen reste han sig beslutsamt upp, gick rakt fram till Törnblad och sade:

»Hör du, Törnblad, hvad är det egentligen som står oss emellan? Kan du inte säga det rent ut i stäl-

let för att gå så der och tjura? Det riktigt kostar på mig att se en gammal vän förvandlas på det der sättet; jag vet inte hvad jag skulle vilja ge, om allt blefve som förr igen.»

Törnblad såg upp med sin iskallaste min — och knackade med teskeden mot den tomma koppen.

»Jaså, det är fråga om Darnley?» sade han. Kypare, hvad är jag skyldig?»

Han kastade några slantar på bordet, stoppade tidningen i bröstfickan och gick derifrån med fasta steg. Hall stod qvar skamfiat; det hade verkligen varit fråga om Darnley.

Följande dag fick han emellertid den efterlängtade rollen, men Carlman såg förargad ut, då han gjorde detta medgifvande. Hall blef mycket belåten, men frågade dock litet spetsigt hvad direktören hade haft för drömmar i natt, eftersom han så tvärt bytt om tänkesätt, och fick det öfverraskande svaret:

»Ja, det der kan herrn tacka Törnblad för — när han sätter sig någonting i sinnet, skall det ske, om det är aldrig så galet.»

Hall gjorde senare på dagen ett försök att tacka för hjälpen, men Törnblad såg som vanligt ej att han fans i rummet.

Ett par år gingo. Den fiendskap, som inträdt mellan de siamesiska tvillingarne var ej längre något samtalsämne för dagen, den hade blifvit någonting gammalt och vant. Den gjorde för öfrigt ej mycket väsen af sig; Törnblad förhöll sig ju alldeles passiv, och Hall visade endast hvad han tänkte om sin forne vän genom att då och då säga några qvickheter om honom på hans rygg; och så hade han några gånger i glada lag uppträdt med en parodi på Hamlets monolog »Vara eller icke vara» — som af alla, som sett den, förklarades vara ett mästerstycke i det

barockt-komiska.

Törnblad gaf ej många anledningar till tal; man undrade dock rätt mycket hvar han gjorde af sina penningar nu för tiden. Hvarje aflöningsdag skickade lian af ett rekommenderadt bref till Carlstad, det hade man reda på. Då truppen en vinter kom till Carl-I I 8

stad, löstes äfven den gåtan. Ett fruntimmer, som måtte ha varit mycket vackert, sökte der Törnblad på hotellet upprepade gånger, men han tog aldrig emot henne. Då inledde hon bekantskap med ett par af sällskapets herrar för att genom dem få något tillfälle att sammanträffa med den obeveklige. Det befans nu att hon var hans frånskilda hustru, som under en längre tid njutit penningunderstöd af honom — hon hade råkat i misère, då hon öfvergafs af — ja det der var nu ej vardt att tala om — och hon ville nu endast tacka sin välgörare, det kunde han väl unna henne. Men han var ståndaktig, och det var som om han förstått att hon skulle vara nere vid stationen, då truppen reste, ty han hade redan farit förut på nattåget. En konstig herre var han, det måste medges. —

Så styrdes kosan till Norrland. Carlmanska sällskapet hade aldrig varit der förr, och Törnblad väckte här som öfver allt det mest entusiastiska mottagande, isynnerhet i Sundsvall. Man spelade för fulla hus tre veckor å rad. Men så kom den stora eldsvådan och afbröt triumferna.

Det var midt i natten man väcktes af de hemska klämtslagen. De flesta af sujetterna bodde på stora hotellet eller i dess närhet, och det qvarteret hotades ej af någon fara. Skådespelarne voro bland de förste som anlände till det hus, der elden brutit ut. Der rådde en förfärlig villervalla; sprutorna hade ännu ej kommit, nästan hela öfre våningen stod i lågor och genom fönsterna i den nedre vräktes möbler ut huller om buller. Innevånarne i de brinnande rummen hade måst rädda sig i blotta linnet. Törnblad hade burit ned en sjuk qvinna på sina armar. Plötsligt blef det oro i aktörernas grupper, och namnet Hall uttalades upprepade gånger. Han var den ende, som ej syntes till. Och han hade bott der i huset, en trappa upp — i hörnrummet, det enda, som ännu ej nåtts af lågorna. Var det möjligt att han kunde sofva? Eller var han qväfd af röken?

Der kom en man springande med en stege på axeln det var Törnblad, med bart hufvud, håret iSIAMESISKA TVILLING ARNE. I 3 I

vildaste oordning och nästan oigenkänlig, så svärtadt var hans ansigte af röken.

I ett ögonblick hade han kastat stegen mot väggen rakt under hörnfönstret i öfre våningen och satte redan en fot på den nedersta pinnen, då han återhölls af tre par armar.

»Har du mist förståndet, Törnblad? Elden är genast der — taket störtar om ett par minuter!»

Men han slängde dem alla ifrån sig — ingen hade anat att han var så stark — och i nästa sekund var han der uppe — inne i rummet, hvarifrån röken virf-lade ut genom de af hettan bortfallna rutorna.

L)et blef några ögonblicks förfärlig tystnad. Man hörde endast eldens brak och larmklockans döfva, mullrande ton.

»Ur vägen för sprutorna!» ljöd då en ungdomligt klingande röst bakom den sammanpackade folkmassan. Skådespelarne betraktade hvarandra med en blick af obeskriflig häpnad. Det var Hall, som talat. Ah, det var sant, han hade kanske varit med på sin vän grosshandlar Rehns spelparti —

I det samma störtade taket. Mängden uppgaf ett fasans skri och ryggade tillbaka Tör ett regn af millioner gnistor.

18S0,FULA KARI.

Tre körsbärsträd och en oxel, derunder en liten grå stuga jned små blågröna bronsskiftande fönsterrutor, en sned dörr med klinka, uppruttet brädtak med gulgrön spetelska, en svartnad skorsten, som tycktes vara färdig att sammanstörta när som hälst — till venster en liten potatistäppa, fem alnar i fyrkant, och till höger det halmtäckta, fordom rödmålade fejset, som nätt och jämt rymde kon och litet foder i en af-balkning — allt detta omgifvet af en murken, gråskäggig gärdesgård — så såg det ut vid Skogstorpet, hvars innehafvare, August Jonsson, torpare

under grefven på Askerum, nyligen dött och lemnat efter sig en dotter Kari, som ännu bodde qvar der tills vidare.

Kari var barnfödd der. Fadern hade bebott torpet i nära fyrtio års tid och redt sig ganska bra, ty till den lilla gråa stugan, som ej alltid varit så förfallen som nil, hade förr hört både en ängsbit och ett godt stycke åkerjord, men nu då August Jonsson var död, lät grefven bygga en ny torpstuga vid kanten af skogen, der jordlapparne lågo, och den gamla bofäl-liga kojan skulle kanske rifvas, så vida ej Kari af gunst och nåd fick bo qvar der. Ingen visste hvad hon ämnade ta sig till. Hittills hade hon om vint-rarne varit hemma och hushållat för fadern, som länge varit enkeman; om sommaren, då han mest var på dagsverke och lefde på torrskaffning, tog hon tjänst som utpiga hos någon af bönderna i socknen; en gång hade hon sökt plats på herrgården som ladugårdspiga, men grefvinnan, som var ett fasligt fint fruntimmer,

tälcle inte se annat än vackert folk i sin närhet, och Kari såg just ingenting ut för verlden; hon var stor och grof som en karl, hade rödaktigt hår och ansigtet öfversålladt af fräknar, och hon haltade litet på ena benet.

Nu såg det mörkt ut för henne af mer än ett skäl.

Då fadern dog — det var på våren år 1850 — var Kari trettiofem år gammal, och ingen hade någonsin hört talas om att hon haft någon fästman. Det väckte derför ej så litet förvåning bland hennes bekanta, då det fram på sommaren, medan Kari under den brådaste andtiden gjorde dagsverken på herrgården, upptäcktes, att hon var med barn. Det vardt ett fnissande och ett spektaklande utan all ände, men Kari låtsades ej höra någonting; hon arbetade för två, butter och ordkarg som hon alltid varit, lyfte bördor som knapt någon af karlarne skulle ha orkat med, och under rasterna höll hon sig på afstånd från de andra; det enda svar man fick af henne på alla frågor efter hvad kärestan hette, var att »det angick ingen».

Men en qväll blef hon uppkallad till grefven på kontoret. Hon trodde det var fråga om stugan, der hon hade bedt att få bo qvar mot vissa dagsverken om året, och derför gick hon, så snart det hade ringt åtta; men det var någonting helt annat det gälde. Grefven satt bakom sitt stora skrifbord, svartare i ögonen och gulare i ansigtet än hon någonsin sett honom, och han hade nya testamentet uppslaget framför sig; det var för folket alltid ett tecken till att han skulle bli riktigt svår att tas med. Han sade sig ha hört talas om Karis skamliga belägenhet, och han af-fordrade henne nu en uppriktig bekännelse om hvem hennes medbrottsling var; han hade alltid sökt upprätthålla en strängt kristlig vandel bland sina under-hafvande, och aldrig hade han lemnat en förbrytelse af detta slag obeifrad; hvem förföraren än var, skulle straffet drabba honom.

Men om han hoppats att med denna utsigt till hämd vinna Karis förtroende, hade han misstagit sig; hon stod viel dörren, litet röd i ansigtet, och säg med en stursk min åt sidan, utan att svara ett ord.

Grefven höll nu med sin kalla, dämpade, hvassa röst ett långt föredrag öfver okyskhetens synd, allt under det han nervöst vände sitt nya testamente af och an, så att guldkorset på den svarta permen blixtrade i aftonsolen; hans panna var lika slät och hans ögon lika förnämt lugna som vanligt, medan han uttalade ord så stränga, att Kari ej ens hört värre i kyrkan, när prosten dundrade som allra ursinnigast. Men när han efter föredragets slut gjorde ett nytt försök med frågan: »Hvem är han?» visade det sig, att hela hans på förhand öfvertänkta predikan fallit på hälleberget, ty Kari gjorde en knyck på hufvudet, drog till halsdukssnibbarne ännu hårdare och förklarade, att »det der rörde ingen annan än henne själf; hon var inte i tjänst hos någon, och hon hade aldrig tänkt att ungen skulle komma på socknen.»

Detta svar eggade grefven. Han var icke van vid motstånd, och han hade ofta hört af sina under-hafvande, ja till och med af fosterlandsstiftelsens sändebud — att högst få ordets privilegierade förkunnare hade en sådan förmåga som han att med sitt tal väcka upp sofvande menniskohjärtan. Det blef en hederssak för honom att framtvinga detta namn, som han begärt att få veta. Under en hel timme använde han förgäfves hela sin vältalighet; hotelser, bibelcitat, förnuftsskäl, till och med små tafatta försök i den patriarka-liskt-faderliga stilen — ingenting bet på denna förstockade synderska, som stod axelbred och kapprak vid dörren med bortvändt

hufvud och svarade med sitt evinnerliga: »Dä' angår ingen, d'ä' mi' sak.»

Vägguret visade på half tio och grefvinnans förebrående torrhosta hade redan en god stund hörts utifrån matsalen. Han reste sig upp, villrådig; en stund skred den långa svarta, prestlika gestalten af och an genom det skumma rummet; slutligen stannade han vid matsalsdörren med handen på låset, men i det samma han ämnade affärda Kari, kom just den idé han så länge väntat på. Han betänkte sig ett ögonblick och sade derefter, dämpadt och stilla som alltid:

»Nå — må så vara då. Synden är begången, och fast den inför Guds ögon är lika svart, eftersom ditt

hårda hjärta inte vill veta af någon ånger, kan ändå den yttre anständigheten ännu till en del bevaras genom ett giftermål. — Om söndag lyses det för er.»

Det var så mörkt, att han ej kunde se hvilket intryck dessa ord gjorde på Kari. Men då hon efter en stunds tystnad svarade, var allt det trotsiga borta ur hennes röst:

»Men — om han inte vill då —-?»

Det lät så försagdt, nästan skamfullt, och grefven förstod genast att spelet var vunnet.

»Inte vill?» upprepade han. »Då skall jag tvinga honom. Det är väl ändå någon af mina drängar, kan jag tro?»

Han väntade. Ännu ingenting.

»Kunde ja' inte få fund'ra lite' tess i måra?»

Jo, det gick an. Audiensen var slut, och grefven blidkade snart med sin ovanliga älskvärdhet sin gemåls missnöje öfver den försenade soupern.

Följande qväll efter arbetstidens slut kom Kari och bad med beslutsam min att få tala vid grefven. Hon förklarade sig villig att yppa hemligheten, om grefven lofvade att stå vid sina ord i går. Men först och främst hade hon aldrig fått något löfte om äktenskap —- och så hörde han inte till grefvens under-hafvande, så att han gaf sig väl inte i första taget, men om grefven bara ville föra hennes talan — i all vänlighet förstås, ingen stränghet, intet tvång, då fick det hällre vara alltihop — så trodde hon nog, att--

Grefven upprepade ännu en gång sitt löfte att använda hela sitt. inflytande för att åvägabringa giftermålet, och nu släppte Kari ändtligen fram detta namn, som hon allt sedan upptäckten hade hållit fast bakom sina sammanbitna tänder: Abraham i Hult, hästhandlaren.

Abraham var en liten svarthårig karl med mustacher och klipska bruna ögon; han gick alltid klädd i nattkappa, löskrage och styf filthatt, nästan som en herreman, och ansågs allmänt vara den vackraste kar-I I 8

len i socknen. Han hade varit gift med dottern till förra handelsmannen vid kyrkan, ett fint fruntimmer med hatt och som kunde spela piano bättre än själfve klockaren; nu var hon död för halftannat år sedan och hade lemnat efter sig tvä minderåriga döttrar, Corona och Emerentia, jämte en förmögenhet på femton tusen kronor att dela. Själf var Abraham af bond-slägt, fast han i följd af sitt yrke kommit i flitig beröring med ståndspersoner och derigenom förvärfvat sig en viss herremansfernissa. Han gjorde oupphörliga resor öfver till Öland, der ban köpte hästar till verkliga röfvarpris; Gud vet hur ban bar sig åt, men säkert är att han alltid fick sina hästar billigare än andra. Vid marknaderna såg ingen honom göra några affärer under hela förmiddagens lopp; då gick han bara omkring och gjorde sig bekant med de bönder, han inte kände förut, bjöd på punsch och bränvin till höger och venster och drack själf lika bra som någon af de andra, fast ingen någonsin hade sett honom full eller ens ankommen; middagstiden dref han omkring på näringsställena eller utmed landsvägsrenen, der de marknadsbesökande sutto och åto ur sina skrin, och der hade ban en sådan mängd med galna påhitt för sig, härmade en gammal so och hennes smågrisar, hjulade, balanserade med en ölbutelj på näsan, berättade lustiga

historier och talade i magen, så att gubbar och gummor höllo på att sätta kroppkakorna i halsen för skratt. Fram emot qvällen, när köpslagan-det var afslutadt och bränvinet började göra verkan, såg man, honom stå i afsides hörn och ifrigt språka med någon farbror, som han höll i knapphålet. Morgonen derpå vaknade en och annan af gubbarne, smått förargad öfver att han qvällen förut hade släppt ifrån sig den nyköpta hästen till underpris, men hvad man har gjort i fyllan och villan talar man inte om, och sä var det ju den trefliga kurren Abraham, och honom unnade man gerna litet förtjänst. Men Abraham, som ingen sett göra en enda affär under hela marknaden, drog om natten derifrån med ett följe af åtta à tio präktiga kampar, som ban sedan sålde ut med kanske hundra procents vinst och derutöfver, än här än der

öfver hela Kalmar län, ja ibland hamnade de på herrgårdar långt upp i Östergyllen.

På det sättet hade Abraham samlat sig en ganska vacker förmögenhet. Men han var ändå icke på långt när nöjd med sin tillvaro. Trots de många pengarne och trots nattkappan och den styfva filthatten var han i alla fall ingenting annat än en bonde, som de andra bönderna nickade åt på kyrkbacken om söndagarne; prosten och grefven kallade honom Abraham rätt och slätt, aldrig herre. Han förstod mycket väl hur det kom sig. Hult var nog en bra gård hvad afkastningen beträffade, men det var ändå en bondgård; köpte han till aldrig så mycket jord och bygde han aldrig så grant corps-de-logis, skulle folket i socknen ändå icke komma att betrakta det som en herrgård. Han hade ingen annan utväg än att köpa sig ett annat ställe, ett som sedan långliga tider tillbaka alltid egts af herremän. Men hvar finna ett sådant inom socknen? Ty derifrån ville han icke flytta; det var för sina gamla bekanta, Vallaborna, han ville vara herre, icke för Wi-bönderna eller Boarparne eller andra ut-sockningar, för dem kunde han vara herreman redan nu, om det gälde. Men hela Valla bestod af idel bondgårdar utom grefvens stora possession, Askerum, men den var ju värd nära en million och var för öfrigt fideikommiss. Utom Askerum egde grefven visserligen ett mindre säteri, Isfall, som både låg inom socknen och för öfrigt uppfylde alla Abrahams vilkor, men det var icke till salu. Grefven hade det visserligen utarrenderadt åt en bonde, som lät den präktiga herrskapsbyggningen stå tom så när som på två, tre rum i bottenvåningen, men egendomen hade genom ett par århundraden tillhört den grefliga slägten, och alla de anbud, Abraham gjort under flera års tid, hade afspisats på det bestämdaste. Så länge hustrun lefde, var det icke så angeläget med egendomsköpet, ty hon hörde ju till bättre folk, och hennes granna hattar med plymer gjorde tillräckligt stark effekt i kyrkan om söndagarne för att en del af glansen skulle räcka till äfven åt hennes man; men nu var den beskedliga menniskan död — efter några års äktenskap, som man

påstod hade varit henne långa nog — och hvarken Corona eller Emerentia kunde fylla hennes plats, huru frökenlikt han än höll dem. På Isfall riktades nu alla hans tankar; han kunde sitta halfva dagar på sin lilla ömkliga rödmålade bondförstuqvist vid Hult och grubbla huru han skulle komma i besittning af detta sin ärelystnads mål; det var liksom en mara som red honom, han hade upphört med Ölandsresorna, maten smakade honom icke, han förlorade sitt glada lynne, som ej ens förlusten af hustrun kunnat nedstämma, han fann knappast längre något nöje i att se Corona och Emerentia leka främmande, utstyrda i moderns alla efterlemnade nipper, hvilket hittills utgjort hans käraste förströelse, då han någon gång var hemma.

Det första samtalet mellan grefven och Abraham rörande Kari aflopp tämligen otillfredsställande. Att gifta sig med en torpardotter, som till på köpet var både rödhårig och halt och tre år äldre än sin tilltänkta man! Det var ett alltför löjligt förslag, som Abraham inte kunde annat än skratta åt. Han hade aldrig lofvat henne någonting. För öfrigt, hvem kunde bevisa, att det var han, som var far till barnet? Ingen hade någonsin sett honom i sällskap med Kari. Alltsammans var säkert bara ett försök af henne att narra till sig pengar, men honom lurade man ej så lätt. Och han förvånade sig öfver att grefven, med respekt sagdt, låtit narra sig att gå en sådan slinkas ärenden.

Men under veckans lopp kom Abraham under fund med att historien redan var ute öfver halfva socknen. Grefvinnans kammarjungfru hade lyssnat på hvad som sades på kontoret sista gången Kari var der, och nu visste alla, att det var Abraham, som hon skylde sin olycka på, och att grefven hade högtidligen lofvat henne att genomdrifva giftermålet. Under fjorton dagars tid talades ej om någonting annat, pä dikesrenarne under rasten,

på kyrkbacken, i köken, vid middagsborden — och först och sist undrade man om grefven, som annars alltid var van att få sin vilja fram mot alla menniskor, äfven skulle kunna få bugt med Abraham. Denne blef allt mera fundersam och gick omkring med ett knipslugt glitter i sina bruna

ögon. Han höll sig hemma pä sin förstuqvist dagarne i ända, utan att lägga hand vid någonting. Oupphörligt sneglade han utåt vägen; det var som om han väntade någon. Slutligen kom verkligen grefven ridande en morgon. — Pratet hade kommit fram äfven till honom och gjort behörig verkan, tänkte Abraham, medan han gick för att öppna grinden, utanför hvilken ryttaren stannat.

Det gälde naturligtvis samma ämne som sist afhandlades. I början lyckades grefven någorlunda behålla sin släpiga, ointresserade ton, men det hårdnackade motståndet kom honom slutligen att tappa all besinning. Och när han endast fick ett hånfullt kort skratt till svar på allt sitt myckna tal om omoral och dåliga exempel och sitt eget — självtagna — kall att med Guds hjälp söka upprätthålla en strängt sedlig anda inom socknen, rusade han upp ur soffan, slog handen i bordet midtför hästhandlarens näsa och förklarade darrande af raseri, att giftermålet måste bli af, om det än skulle kosta honom hvad som hälst; han skulle minsann visa bönderna hvem det var som styrde i socknen, det hade sedan urminnes tider varit hufvud-mannen för hans familj; ingen skulle kunna säga att han gjort en enda eftergift för den nya tiden med dess oförskämda anspråk på självstyrelse äfven för packet; han vore ej värd att bära sitt namn, om han nu släppte efter och lät skratta ut sig, och han skulle ej unna sig någon ro förr än han hört prosten läsa vigselformuläret öfver Kari och hennes förförare.

Medan grefven talade, med lågande ögon och en röd fläck på hvardera kinden, hade Abraham gått till sin chiffonnier, hvarur han framtog ett ark groft papper och andra skrifmaterialier. Han lade papperet pä bordet, öppnade med någon svårighet det nedsölade bläckhornet, räckte grefven en gåspenna och sade, blinkande och småskrattande:

»Ja, då skrifver vi välan köpekontraktet om Isfall?

Tre dagar å rad tog grefven under sin vanliga förmiddagsridt vägen förbi Hult, och från gästkammaren, der han var instängd tillsammans med Abraham, hörde man honom tala långa stunder; det lät nästan som om ingen annan person varit inne i rummet.

På söndagen lystes det första gången för hästhandlaren och fula Kari. Då den oväntade nyheten förkunnades från predikstolen, vände sig allas ansigten på en gång mot herrgårdsbänken, der grefven satt med högburet hufvud, föraktfullt neddragna mungipor och halfslutna ögon, fyld af sina förfäders ande ända ut i fingerspetsarne; det var ett af de stoltaste ögonblicken i hans lif.

Han hade lyckats utverka af Abraham att köpet ej skulle offentliggöras förr än nästa sommar. Följaktligen var det ingen, som satte det i något sammanhang med Karis upphöjelse.

Vigseln förrättades hemma hos prosten i all tysthet; fula Kari var nästan vacker i sin svarta söndags-klädning; ögonen lyste som stjärnor och när hon ibland förstulet såg på brudgummen, som deremot ej tycktes märka hennes närvaro, blef hon så röd i ansigtet, att fräknarne knappast syntes.

Så bar det af hem. De hade nära en half mil att åka.

När vagnen med de nygifta rullade upp på gården vid Hult, slog Abraham en klatsch med piskan som en herrskapskusk och gick sedan gnolande och med sin vanliga tjufpojksmin och satte in Frej i stallet. Kari hade fått hjälpa sig ur vagnen själf, fastän hon såg ut som om benen knappast ville bära henne; hon var alldeles likblek i ansigtet och gick med nedslagna ögon förbi tjänstfolket, som om hon ej sett dem. Med sitt knyte i handen styrde hon kurs direkt in i gästrummet och tog ur nyckeln om sig. Då en af pigorna långt fram på qvällen, sedan husbonden redan gått och lagt sig inne i sitt rum, stod och lyssnade vid gästkammarens nyckelhål, lät det som snyftningar och en sakta jämmer derifrån.

Morgonen derpå kom Kari ut, barfotad och klädd i sina vanliga arbetskläder, den blårandiga bomulls-FULA KARI. 171

kjolen och den gråa, lappade koftan. Hon var sig alldeles lik, utom att hon såg ännu fulare och styggare ut i ansigtet än vanligt. Hon tog en räfsa från logväggen och gick och sökte upp slåtterfolket på sjöängen; aldrig hade någon sett Kari arbeta så som

den dagen.

ö t

Hon blef sin mans första piga, af eget val. Han tvingade henne icke till någonting; han låtsade som om hon ej fans till. Sällan såg någon dem talas vid. Hon klädde sig som förr, arbetade som förr, åt bland folket eller för sig själf, låg i gästrummet och visade sig aldrig ute bland andra menniskor, hon gick ej ens i kyrkan. Barnet, som föddes på senhösten, var dödt, och deröfver visade hon en nästan hejdlös förtviflan; eljest var det just ingenting, som kunde framkalla något lifligare utbrott af känsla hos henne. Hon gick sin väg framåt, tyst och vresig; det enda man hörde henne tala på hela dagen var några grofva snäsord till pigorna eller drängarne, om de ej voro tillräckligt flitiga vid sina sysslor; bland tjänstfolket och för öfrigt alla som kände henne gick hon och gälde som ett riktigt genomelakt stycke.

Abraham såg hon för öfrigt sällan till; han lät sin pålitlige fördräng nu som vanligt sköta om jordbruket, själf hade lian aldrig haft sinne för sådant, och så hade han börjat med sina Ölandsresor igen. Han var borta hela veckor, kom sedan hem på en dag och for derefter bort åt ett annat håll med sitt byte. Det var hans afsigt att flitigt egna sig åt hästhandeln hela den tid som återstod tills han skulle få tillträda Isfall och sedan lemna den för alltid; han beräknade att då ha förtjänat så mycket penningar, att han tryggt skulle kunna slå sig i ro och spela herre på sin vackra gård.

Då han någon gång var hemma och ej hade annat för sig, lekte han gerna med småflickorna ute på gården. Corona var nu nio år och Emerentia sju; det var vackra barn med fina drag, riktiga herrskaps-I I 8

SANNSAGOR OCH FANTASIER.

barn, ocli barnpigan, som Abraham tagit i sin tjänst enkom för deras skull, klädde dem enligt hans tillsägelse som sådana. När han om söndagseftermiddagarne satt på gungbrädet under kastanjerna ute på gården och de små flickorna klängde upp på honom och ryckte i hans mustascher eller fingrade på hans berlocker och han kysste och kråmade dem, sneglade han ibland elakt småskrattande bort till gästrummets fönster, innanför hvilket han såg ett fräknigt qvinno-ansigte skymta med ögon lågande af afund.

Då hösten kom, skickades barnen in till Eksjö för att gå i skola.

Ett år gick. Sockenborna hade tröttnat på att tala om Abrahams giftermål och hans sätt att behandla sin hustru; de flesta tyckte för öfrigt att han handlade alldeles rätt mot henne; hade hon varit nog oförskämd att tvinga sig på honom, så fick hon sedan stå sitt kast. För alla var hon fortfarande fula Kari; ingen tänkte någonsin på henne som frun på Hult; och för Abraham gick det som han hade beräknat: han ansågs ännu alltjämt höra till ungkarlarne, hans nya gifte hade åtminstone ej skadat honom, han var minst lika mycket herre som förut. Och af ingen hustru hade han kunnat ha så stor nytta som af Kari, ty hon höll efter hans folk med oblidkelig stränghet; icke så mycket som en mjölktår snillades undan, sedan hon kom i huset, och märkvärdigt nog styrde hon och stälde med allt inom hus precist som han ville ha det, utan att han någonsin gifvit henne någon tillsägelse derom.

Men då flyttningen till Isfall tillstundade, insåg han, att det ej kunde fortgå på samma sätt som förut. Der kunde han omöjligen låta sin hustru lefva och klä sig som en piga; det skulle ha inverkat menligt pä hans egen värdighet. En månad fore flyttningen kom han en qväll hem från staden med en syjungfru bredvid sig i schäsen, och bakvagnen var full med stora paket innehållande klädningstyg o. d. för hustruns räkning. I början såg det ut som om Kari ämnade säga nej till alltsammans, men då det svarta sidentyget kom i dagen, tjockt så att det kunde stå förK UI. A KARI.

sig själft, och den ljusgula blommiga schalen, som prostinnan hade maken till — dä kunde hon ej stä emot längre. Hon öfverlemnade sig utan vidare motstånd i syjungfruns händer, och under hela den tid, som återstod till flyttningen, gick hon i tankarne och var ej så trägen med sysslorna som förr; Abraham hade ingenting sagt, men — var det kanske hans mening att det skulle vara slut på hennes pinotid nu? Skulle hon verkligen få bli hans hustru på allvar? Hade hans vrede lagt sig? Hade han ångrat de gräsliga ord han sagt henne i vagnen, då de åkte hem efter vigseln? Alla dessa frågor gjorde hennes sinne sä oroligt; ibland fick hon en sådan hjärtklappning, att hon knappt kunde hålla i hvad hon hade för händer, och hennes knän veko sig under henne.

Nu var den svarta sidenklädningen färdig, och innan syjungfrun tog i tu med något annat, ville hon se hur den satt. Kari lät henne handskas med sig som ett litet barn, och det var med en underlig, halft skam-full och halft belåten min hon strök med sin valkiga hand utför den prasslande våden. Då hon fick se de grofva, leriga arbetskängorna sticka fram under sko-ningen, fick hon ett infall; i skåpet hade hon ju nu allt hvad som hörde till en riktig fin herrskapsdams högtidsdrägt — om hon skulle se efter hur det tog sig ut? Syjungfrun var genast villig att biträda med sin hjälp, och efter en stund stod Kari der en ny menniska från topp till tå. Fötterna sågo inte på långt när så stora ut i de nätta lackerade skorna med svarta sidenband, som korsade hvarandra midt på fotbladet; de bruna händerna gömdes till hälften i ett par genombrutna gula silkesvantar, den präktiga sidenklädningen satt som gjuten på hennes fasta, muskulösa öfverkropp, och den gula schalen med sina upphöjda silkesblommor och sina långa fransar dolde nästan, att hennes midja aldrig vetat af något snörlif Om hon nu bara kunde se sig riktigt i all sin grannlåt; den lilla qvartersbreda spegeln på spiselkransen var det inte mycket bevändt med. Men kors, ute i salen fans ju en stor väggspegel, der man kunde se sig så lång man var; till den tog Kari sin tillflykt, och honI I 8 SANNSAGOR OCH FANTASIER.

stod framför den, djupt försänkt i åskådandet af sin egen bild, då plötsligt en mörk rodnad sköt upp på hennes fräkniga kinder — hon hade hvarken hört att någon stampat snön af sig i farstun eller att dörren gått upp, och nu stod Abraham bredvid henne, just då hon inom sig undrade hvad han skulle säga, om han såg henne så här.

Hon vände sig icke till honom, men hon såg i spegeln att han" betraktade henne frän hufvud till fot. Hon tordes icke röra sig ur fläcken, men hon önskade att hon varit hundra mil borta. Det var som om si-denklädningen och hela stassen tyngde henne och ville draga henne ned mot golfvet; och i ett nu blef det klart för henne, att hon aldrig varit fulare och klumpigare än just nu och att herrskapskläderna bara gjorde henne löjlig. Hon vände sig bort för att gå in till sig, men nu talade han — och hon stannade.

»Vänta, Kari, jag har inte sett mig mätt på dig än,» sade han med ett retsamt tonfall i rösten. Han gick efter henne, tog henne i armen och ledde henne fram i dagsljuset. Hon gjorde intet motstånd, men hon tordes ej se upp på honom; hon kände att han såg på henne och att han småskrattade. Karis tinningar bultade och det susade för öronen på henne; hon visste ej huru länge hon stått der och undergått mönstring, men nu hörde hon att han skrattade till ett litet kort, försmädligt skratt och så sade han:

»Du är ju riktigt vacker!»

Om han slagit till henne i ansigtet med knytnäf-ven, skulle det varit vänligare af honom än att säga just de der orden. Hon kastade den gula långschalen ifrån sig på golfvet, arbetade med att få af sig van-tarne och brast ut i en ström af tårar; det var med möda hon fick fram den fråga hon gått och burit pä så länge:

»Abraham — kan du — kan du då aldrig i lifvet förlåta mig?»

»Nå nå nå,» sade han i en ton som till ett vanartigt barn, »inte handskas så der med så'na fina saker» — han tog upp schalen från golfvet och hängde den öfver hennes axlar igen, och i det han med denFULA KARI.

167

största noggranhet ordnade dess veck om henne, fortfor lian: »Nu ska' du bara tänka på att du är fru — fru på Isfall — och att jag vill ha heder af dig.»

Hon sköt undan hans händer, såg honom rakt i ansigtet och frågade ännu en gång, nu i fastare ton:

»Kan du aldrig förlåta mig att jag angaf dig för grefven?»

>Seså, inte ska vi tala om den snön som föll i fjor,» svarade han litet otålig. »Hör i stället på hvad jag säger. Om jag nu har gjort den dumheten att gifta mig med en torpardotter, så ska' vi åtminstone försöka laga så att folk så småningom glömmer bort det, och det beror till största delen på dig själf. Om du inte vore så gammal, så skulle jag skicka bort dig nån'stans bland herrskap, der du kunde få lära dig lite folkvett och få lite fason på dig, men nu är det som det är — jag får väl lita på att du gör ditt bästa, och det är då inte mer än jag har rätt att fordra af dig. Se på mina flickor, de ä' af herrskapsslägt och veta minsann att skicka sig, så små de ä' — och Corona sa' just häromda'n, att du var en riktig bond-maja. Tänk på det, och låt se att du bättrar dig, så jag slipper den skammen att folk skrattar åt dig.»

Under detta förmaningstal hade sinnet runnit på Kari. Hon slog en knyck på nacken, drog ned mungiporna, så att hon såg riktigt elak ut, stötte omildt undan Abrahams händer, som återigen sysslade med schalen, och sprang in i sitt rum, innan han visste ordet af. Han stod der belt flat och såg efter henne och gned sig på handleden, som ännu gjorde ondt efter hennes fingrar; det dröjde knappast ett par minuter förrän Karis dorr öppnades igen, och ett stort bylte, sammanvridet af sidenklädningen, långschalen, skorna och hela granlåten, kom i susande fart ända till Abrahams fötter, en brun, skälfvande hand sträcktes ut och tog ur nyckeln, hvarpå dörren åter slogs igen, så att det skallrade i fönsterrutorna.

Dagen derpå var Kari försvunnen. Någon hade i gryningen sett henne gå åt herrgården till. Abraham bara blinkade och småskrattade. Kanske väntade han, att hon skulle komma igen. Men i så fall hade han missräknat sig, ty följande söndag berättade Karlsson, grefvens kusk, på kyrkbacken, att Kari hade varit hemma hos herrskapet en dag i veckan och fått lof på att få bo i Skogstorpet tills vidare, eftersom det inte var nedrifvet än och ingen annan bodde der. Hon skulle göra några dagsverken under skördetiden, det var allt. Då grefven efter gudstjänstens slut gick förbi den nye egaren af Isfall, der han satt i sin bänk, hälsade han på honom med ett småleende så gäckande, att det stack till i Abraham, och hade han inte varit i Guds hus och omgifven af så mycket folk, hade han bestämdt svurit till en kötted. Samma eftermiddag for han till prosten för att tala med denne om möjligheten af en laglig skilsmässa från Kari, ofch derom pratades det länge vidt och bredt i socknen, men vare sig att prosten haft betänkligheter eller att Kari ej gått in på förslaget eller att alltsammans varit ett förfluget infall af Abraham, som strandat på t. ex. den omständigheten, att det ännu ej blifvit häfdvun-nen sed bland allmogen att i dylika mål anlita lagen — nog af, frågan om skilsmässa förföll så småningom; han flyttade till Isfall fjortonde mars och hon bodde återigen i det gamla torpet, der hon var född, och för verlden var det som om de två aldrig hade haft något gemensamt med hvarandra. Prosten hade visserligen gjort ett försök att mäkla fred och sämja mellan de äkta makarne, men han blef så illa emottagen på bägge hållen, att han genast afstod från sitt medlarekall.

Abraham tyckte, att hela saken hade tagit den bästa möjliga vändning för honom; nu hade han ju blifvit af med Kari, och visserligen var han genom hennes tillvaro i lifvet förhindrad att ingå ett nytt gifte, men något sådant tänkte han inte på. Han hade minsann fått nog af giftas.

Så var det också med Kari. Hon hade inte på länge känt sig så lätt om hjärtat som den dag, då

hon åter fick ta sin gamla stuga i besittning. Här kände hon till hvar spik i väggen, hvar qvist i golf-tiljorna, här hade hon haft sin lyckligaste tid, då far och mor lefde, här kände hon sig på sin rätta plats. Och det var inte sämre för henne än för många andra af hennes gelikar, hon var inte fyrtio år än, hon var stark som en björn, kunde arbeta nu lika bra som förr och hade inte stora behof. Det skulle nog gå bra.

Det gick till och med bättre än hon hade hoppats. Grefven hade aldrig visat henne ett sådant tillmötesgående som nu — kanske derför att han var ond pä Abraham, men — det angick ju inte henne? Om det låg en hel hop skadeglädje i hans vänlighet, så kom det ju inte henne vid. Hufvudsaken var att han gaf henne arbete, och det tröt aldrig för henne; än skulle hon skyffla gängarne i trädgården, än fick hon vara med om att göra reda på linet, ett

smutsigt och ohälsosamt arbete, som det ej var lätt att få folk till, än var det något annat på färde, som gjorde att man behöfde löshjon, och då blef alltid Kari efterskickad. Dessemellan sysslade hon hemma i sin stuga med att ställa den i ordning, och det lyckades henne så småningom, utan att hon behöfde anlita främmande hjälp; hon stoppade igen springorna i väggen och klenade murbruk på, hon hyflade själf bräder och lade på nytt tak, hon hägnade om den förfallna gärdesgården omkring den lilla potatistäppan — verktyg hade hon skaffat sig ett i sender för sina hopsparda slantar

och slutligen, efter många års förlopp hade hon kommit så långt, att hon kunde börja lägga af pengar till förverkligandet af sin käraste dröm: att köpa en ko. Fast det gamla fejset genom regnets och tidens inverkan alldeles hade förlorat sin ursprungliga röda färg, stod det i alla fall qvar och var just icke mera förfallet nu än då Kari flyttade till Skogstorpet, det hade hon nog dragit försorg om; under alla dessa är hade hon gått och burit pä den tanken att hon skulle skaffa sig en ko, så snart hon fick råd, och hon kunde aldrig gä förbi fejset utan att tänka: Ja, än står det tomt, men vänta bara!

Det dröjde nära aderton år, men då kunde också

Kari gå till Vimmerby marknad med fyrtio kronor inknutna i näsdukssnibben, och när hon kom hem igen, hade hon med sig en vacker ljusröd och livit-bläsig ko, bara tre år gammal och riktigt snäll till att mjölka, det visade sig snart. Från den dagen vardt Kari som en ny menniska; hon gick ej längre för sig själf och såg butter ut, hon blef tillgängligare för sina bekanta och föreföll alltid så belåten med sin verld. Förr hade hon alltid onda ord till hands, bara man kom i hennes närhet; pojkarne hade tidigt börjat gyckla med henne för att hon var rödhårig och halt, och derför hacle hon blifvit misstrogen och elak mot hela sin omgifning, men nu, då hon dessutom var gamla menniskan och det inte längre var någon som tänkte på utseendet, gick allt det tvära och vresiga hos henne småningom bort och hon kunde ibland vara riktigt vänlig.

Men det fans två personer i socknen, som hon aldrig kunde lära sig att tåla, och det var Abrahams döttrar. De hade växt upp till ett par sturska »half-bättre» mamseller med knyckiga fasoner, hvassa tungor och en omåttlig lystnad efter bjäfs. När de fingo se Kari i kyrkan — ty dit gick hon nu mera alldeles som de andra qvinnfolken i socknen — blef det ett tisslande och tasslande i Isfallsbänken, och Kari hämnades genom att, då de efter gudstjänstens slut gingo till sin vagn, skicka efter dem ett eller annat icke just fint, men så mycket mera träffande glåpord, som alltid uttalades så högt, att de kringstående hörde det. Det blef till sist en riktig täflan att fä stå i Karis närhet vid kyrkporten, när hon »gaf på» de der högfärdiga «hästskojarfröknarna», som de kallades af allmogen, men det namnet hade icke Kari uppfunnit, ty man hörde henne aldrig säga ett ord, som kunde syfta på de unga flickornas far; honom tycktes hon alldeles ha glömt, och sällan eller aldrig såg hon honom, ty han följde ej med sina döttrar till kyrkan.

Det hade gått hastigt utför för Abraham. I mars 1852 öfvertog han Isfall och redan två år derefter måste han sälja Hult, sin gamla gård, för att kunna reda upp sina trassliga affärer. Saken var den att

han lefde för stort. Det hade ej gått så fort eller så lätt att bli uppflyttad bland »herrarne», det märkte han af många tecken; prosten och grefven kallade honom fortfarande Abraham rätt och slätt, och mötte han sina gamla bekanta, var det ingen af dem som hade det vettet att lyfta på mössan; till och med torparne pä Askerum hälsade på honom med den sedvanliga nicken, och det fastän han sannerligen hade gjort allt hvad i hans förmåga stod både att hålla dem på afstånd och att ge sig själf och sin vackra gård den nödvändiga yttre glansen. Isfall var nyre-veteradt och trädgården omlagd med gräsmattor i engelsk stil; rummen voro öfverfylda af fina möbler, som han köpt i Jönköping för stora penningsummor; han for kring landsvägarne med droska och ett par präktiga svarta i kampar likadana som grefvens stathästar; på hans kalaser gick det rundligt till, och serveringarne voro till punkt och pricka på herrskapsvis — ingen ostkaka, intet bränvin mellan rätterna, och rena knifvar och gafflar för hvar gång ett nytt fat bjöds omkring -- men det hjälpte icke. Nej, det hjälpte icke alls. Vallaborna voro oläraktigare och styf-sintare än han hade förestält sig. Men han skulle komma dit han ville, det hade han föresatt sig — och om bara pengarne ville räcka till, så —

Men det var just det de inte ville. Abraham var i ständig förlägenhet. Han hade lagt ned stora omkostnader på gården, men icke i jorden utan på sådant som ej renderade någonting — manbyggnaden, trädgården med sin vinkast, den breda, nyanlagda uppkörsvägen — och afkastningen af Isfall var just ingenting att tala om, så illa som jordbruket sköttes. Då egendomen i början af sextiotalet gick på konkursauktion, var den intecknad till nästan hela värdet. De granna möblerna såldes så godt som för intet och skingrades öfver hela socknen — det bästa ropades in af Abrahams argaste ovänner, och sådana hade han många — själf hyrde han in sig med sina döttrar i två små rum vid R—kulla gästgifvaregård och rufvade på sina bittra minnen och sina nya planer, om han hade några. Ingen visste hvad han lefde af; somliga

påstodo att det var på spel. Visst är att han hade börjat supa för att dränka all smälek och förtret och att han mest umgicks med de unga drängarne i socknen, hälst de som förde det vildaste lifvet, och han skämdes ej för att uppträda som pajas vid deras supgillen, gamla karlen som han var; då de om lördags-qvällarne drefvo omkring landsvägarne och hade allehanda ofog för sig, kunde man alltid vara säker om att Abraham var med.

En gång, då han vunnit en större summa på knack, gjorde han allvar af en plan, som han länge umgåtts med: han for öfver till Öland för att köpa hästar. Men hans gamla lycka var honom otrogen. Det var nu många herrans år sedan han uppträdde på de öländska marknaderna och torgdagarne, deras publik hade hunnit bli en helt annan, alla de gamla farbröderna voro borta och de nya bekantskaperna voro ej lika tillgängliga för den humor, han utvecklade, man grinade halft försmädligt åt hans konster och undrade huru en karl, som hunnit ett godt stycke in på femtiotalet, kunde komma pä det galna infallet att skrocka som en höna och grymta som en so. Alla försök han gjorde i skymningen att inleda affärer misslyckades, och han kom hem till R—kulla gästgifvaregård utan en enda häst, endast med litet magrare plånbok än då han for.

Samma vår emigrerade Corona och Emerentia i sällskap med en hel skara ungdom från trakten, der Amerikafebern just grasserade som värst. De hade kommit under fund med att de efter faderns iråkade förfall ej hade några utsigter hemma; grannlåterna hade de måst sälja efterhand, och de voro bägge för hög-modiga för att kunna stå ut med sockenbornas forsmädliga leenden.

Efter deras affärd blef det ännu sämre för Abraham. Förut hade han åtminstone haft sina döttrar att beklaga sig för eller i nödfall gräla med, men nu var han ensam och hade ingenting annat att göra än l'gga sin säng dagarne i ända och stirra i taket. Det blef olidligt tråkigt i längden, och ibland visste han knappast huru han skulle orka till qvällen, då han

möjligen kunde ha någon utsigt att bli bjuden på bränvin inne i skänkrummet af någon bekant bonde eller i bästa fall få ett parti knack i gång.

Ytterligare några år gingo. Abraham hade länge sedan blifvit vräkt från sin bostad på gästgifvaregår-den; han hade nu ingen stadigvarande bostad, utan låg hvar det föll sig, än i skogen, än i någon lada, som man glömt låsa till; det var alldeles slut med honom. Flere gånger hade det varit fråga om att han skulle tas in på socknens fattigstuga, men som han ju egentligen trots sina fylda sextio år var frisk och färdig och fullt arbetsför, om han blott velat arbeta, satte den nya prosten sig emot förslaget. Efter många om och men beslöts det ändtligen, att Abraham skulle få »komma på socknen», eftersom en plats blifvit ledig genom dödsfall, men då spred sig den öfverraskande nyheten, att han just i de dagarne fått tak öfver hufvudet på annat håll: Kari i Skogstorpet hade tagit honom till sig. De voro ju man och hustru, det hade man nästan glömt.

Det spordes aldrig riktigt hur det hade gått till. Man visste ingenting annat än att Kari tidigt en morgon, då hon skulle gå till herrgården, hade hittat sin gubbe i ett dike, nedsölad och halft ihjälfrusen, och att det var hon som gått till prosten och sagt ifrån, att de inte skulle vänta honom på fattigstugan, så länge hon fans i lifvet.

För hvem som ville höra på skröt Abraham sedan vidt och bredt af den myckna möda hon haft-att öfvertala honom, och på visst sätt sade han nog sant; han hade ingenting alls emot att komma på fattigstugan, der man hade både varmt och tillräckligt med mat, och han gaf ej efter för Karis föreställningar och böner, förr än hon

lyckats väcka hans högmod genom att påminna honom om hvad alla hans forna vänner och bekanta, som hade känt honom under hans välmakts dagar, skulle säga, då de fingo höra, att den förre egaren af Isfall hade hamnat på fattighuset. Hon lofvade för öfrigt, att han skulle få det lika bra hos henne som der — och då fans det ju inte längre något skäl att streta emot.

Kari var nu nära sextio år, äfven hon. Det härda, sträfsamma lif, hon fört under de sista tjugu ären, hade lemnat djupa fåror efter sig i hennes ansigte och strimmat hennes röda hår med ett och annat grått strå. Hennes rygg var böjd och hon haltade nästan mera än förr. När hon om sommaren gick utmed landsvägskanten och lät sin ko beta af gräset pä dikesrenen, såg hon likväl så hjärtans förnöjd ut, men det var ingenting att rätta sig efter, ty svårt hade Kari alltid haft, stackare, och nu hade hon det svårare än någonsin, sedan hon tagit gubben till sig, det visste alla, fast hon själf aldrig sade någonting.

Det var en vinterqväll han kommit flyttande till Karis stuga; knappast hade de hälsat på hvarandra, förr än han klagade öfver trötthet, och så gick han direkt fram till sängen, kastade sig ned på den så lång han var och somnade genast. Kari fortsatte med sitt arbete, och då det blef liggdags, bäddade hon åt sig så godt hon kunde med ett täcke och litet halm på golfvet i ett hörn af stugan; och det blef hennes liggplats under alla de år hon bodde tillsammans med sin gubbe, utom om sommaren, ty då låg hon ute i fejset hos kon.

Denna första qväll blef betecknande för hela förhållandet mellan de båda makarne. Han tog emot Karis gästfrihet alldeles som om han varit i sin fulla rätt, och hon teg och lät honom hållas. Om det förflutna talade de aldrig ett ord hvarken nu eller sedan.

• I allmänhet voro de just icke språksamma af sig; det berodde väl mest på Kari, ty hon hade aldrig varit talträngd. Mycket borta var hon också; ty fast grefven på herrgården nu var död för många år sedan, fortfor den nuvarande egaren, en brorson till den förre fideikommissarien, att låta henne göra den nytta hon kunde. Men hon var icke på långt när så stark som förr, så att några grofsysslor kunde man aldrig sätta henne till; gikten hade satt sig i armar och ben pä henne, och den var henne till stort hinder. Emellertid var hon ensam om att försörja sig och Abraham, ty han gjorde ej det ringaste gagn; i början hade han visserligen på Karis uppmaning och isynnerhet derför

att sysslolösheten tråkade ut honom, gjort några dagsverken på herrgården, men dels var han lat och vårdslös i sina sysslor, dels tyckte sig rättaren märka, att han inverkade ofördelaktigt på det öfriga folket med sitt prat om arbetsklassens tryckta ställning — han hade uncler de senare åren varit en ifrig läsare af Fäderneslandet, som han lånade af gästgifvaren — nog af, slutet blef att han alldeles drog sig ifrån arbetet och tillbragte sina dagar med att ligga i sängen och läsa gamla årgångar af den tidning, hvarur han hämtade sin politiska visdom, och hålla långa föredrag för Kari när hon kom hem, om det nya han lärt sig under dagens lopp. Den första månaden, dä han förtjänade litet pengar själf, hände det ett par pånger att han söp sig full på gästgifvaregården och kom hem midt i natten; men Kari hittade på ett mycket enkelt medel att vänja honom af med detta; hon öppnade icke sin dorr för honom, huru mycket han än larmade, och han fick följaktligen sofva ruset af sig i fähuset. Sedan gjorde han ej vidare om det försöket.

I början var han icke egentligen elak mot Kari; han visste med sig, att han var helt och hållet beroende af henne. Men efter en tid kom bref från hans döttrar, hvilka ej låtit höra af sig sedan de reste; och icke allenast bref, utan äfven en mindre penningsumma, och nu växte Abrahams mod. De bägge flickorna hade det bra i Amerika; Corona var gift med en landsman, som var urmakare i New-York, och Emerentia förtjänade grofva pengar pä att fotografera, hon hade fatt nästan alla svenskar i staden till kunder. Genom nyligen anlända invandrare hade de hört hur Abraham nu hade det ställdt för sig, och som de förstodo att han ej kunde ha clet så synnerligen fett, skickade de honom nu litet pengar — kanske skulle det komma mer en annan gång.

Detta bref läste Abraham helt stolt upp för Kari minst tre gånger, utan att lägga märke till att hon slagit en knyck på nacken, sä snart hon hört från hvem clet var, och hela tiden skramlat med pannor och kärl vid spiseln, liksom

för att ej behöfva höra hvad hennes styfdöttrar skrefvo.

Dagen derpå gick Abraham' till staden, och när han kom hem sent på qvällen, blef Kari helt öfverraskad af att han ej var det ringaste drucken; hon hörde i mörkret huru han med fasta steg gick fram till skåpet och lade in någonting der — det prasslade som papper — hvarefter han gick och lade sig helt lugnt och stilla. Då Kari tidigt om morgonen, innan hennes gubbe vaknat, gick och såg efter hvad det var han hade haft med sig från staden, befans det, att det var ett stort stycke rökt fläsk, ett par marker sötmjölksost, några korfvar och en kardus tobak. Han hade tydligen köpt upp hela tian. Kari blef glad; hon hade aldrig trott, att han skulle tänka på hushållet. Men stor var hennes förvåning, då Abraham på hela dagen ej nämnde ett ord om hela saken! Själf var hon för stursk för att fråga. Framåt middagen gjorde hon sig något ärende till skåpet, men då var alltsammans borta; han hade passat på, medan hon var ute och mjölkade kon, för att flytta läckerheterna till ett matsäcksskrin, som han själf hade nyckeln till. Ett par gånger under veckans lopp hände det, att han hastigt låste till skrinet, då Kari kom in i stugan. Hon fnyste till föraktfullt, men sade icke ett ord.

Så gick det alltid, då »flickorna» skickade pengar till Abraham, och det hände fem, sex gånger om året. Han vandrade till staden och kom hem fullastad med paket, af hvilkas innehåll Kari ej fick se skymten. Vid dessa tillfällen gick hon alltid och såg bister ut i flera dagar, och bara han nämnde döttrarne, vardt hon så ond, att hon knöt näfven och mumlade någonting mellan tänderna. Inte missunnade hon Abraham att smörja kråset någon gång, hon hade minsann inte mycket att traktera honom med till daglig kost men hon tog för gifvet att det var på tillsägelse af sina flickor som han hymlade för henne — och det kunde hon icke smälta.

Det var Karis hätskhet mot Abrahams döttrar som blef anledning till att slutligen öppen fiendskap bröt ut mellan man och hustru. Då han såg huru hans långa loftal öfver dem retade henne, gjorde han sig ett extranöje af att väcka hennes förbittring genom

att bringa detta ämne å bane; det var ej af någon särskild ovilja mot Kari, ty henne hade han ju egentligen ingenting emot, och till och med förr i verlden hade hans grymhet mot henne mera varit en lek, ett nöje; om han nu haft en katt att rycka i svansen eller en hund att ta maten ifrån, skulle kanske hustrun ha fått vara i fred. Men nu blef det hans favoritsysselsättning att tala om Corona och Emerentia från morgon till qväll, att prisa deras fina sätt, som de hade ärft efter sin mor, herrskapsmamsellen, handelsmansdottern, och att skratta i mjugg, när Karis onda lynne jäste öfver och gaf sig luft i halfqväfda öknamn och adjektiver, som ofta voro ganska mustiga. En gång, då hon varit mer än vanligt grof i sina uttryck, rann sinnet äfven på Abraham, han rusade upp från stolen der han halflegat, grep Kari i armen och ruskade henne allt hvad han orkade, men då tog hon honom i axlarne, kastade honom baklänges i sängen som en vante och sprang pä dörren. Aldrig hade han kunnat tro att hon var så stark.

Snart visste man i socknen, att Abraham och Kari lefde som hund och katt.

Han var verkligen uppfinningsrik, då det gälde att plåga hustrun. Hände det någon gång att han gick bort — antingen till staden eller för att hälsa på någon af sina bekanta i socknen — kunde Kari vara säker på att han hade låst till skåpet och tagit nyckeln med sig, så att hon ej slapp efter någon mat på hela dagen; en gång, då hon kom hem från sitt arbete och efter sin vana genast gick in i fejset för att se om kon, fann hon henne stående bakfram i båset med svansen uppbunden vid häcken och en gammal skohasa fastsurrad på hvardera hornet; men då vardt Kari så utom sig af förbittring, att hon, utan att veta hvad hon gjorde, tog första bästa tillhygge och rusade in i stugan, der hon säkerligen skulle ha låtit Abraham dyrt få umgälla detta pojkaktiga gyckel, om han ej i tid tagit till flykten.

Kon var Karis ögonsten. Hon skötte henne ömmare än ett barn. Då hon var ledig från andra sysslor, tillbragte hon nästan all sin tid ute i fejset, der

hon sopade och skurade och höll fint som i ett dockskåp. Om det var aldrig så ondt om mat inne i stugan,

saknades det hvarken foder eller gröpe i Bläsans bås, och ett år, då det var foderbrist, sålde Kari nästan allt hvad hon hade för att köpa halm åt kon. Då Abraham var elak emot henne der inne, tog hon alltid sin tillflykt till sin vän ute i fejset; under alla dessa års bittra lidanden var Bläsan hennes tröst.

Karis hälsa blef allt mera vacklande. Ibland satte gikten åt henne så, att hon fick hålla sig till sängen i flera dagar, och när hon tidigt om vintermorgnarne måste ut i köld och rusk för att gå till herrgården på dagsverke, ofta vadande i snö ända upp till knäna, gick det ilningar genom henne, och hon tänkte: »nu gräfver di på mi' graf». Hon höll sig uppe i det längsta, men det blef allt mera klart för alla, som sågo henne, att hon ej kunde stå ut länge med att träla och att fattigvården snart måste ta hand om både henne och Abraham.

Under sommaren 1880 kom ett bref från Corona, hvari hon uppmanade fadern att komma öfver till Amerika. Han skulle få det bra på allt sätt. Det var godt om utrymme i huset, som hennes man urmakaren rådde om, och alltid skulle der finnas ett rum åt hennes far. Mon och Emerentia skulle hjälpas åt att pyssla om honom på gamla dagar, och 0111 han tyckte det blef för tråkigt att göra ingenting, kunde han ju borsta skodon och se till porten — för resten skulle han komma att må som perla i guld. Respengar och litet till utstyrsel skulle komma, så snart han skref ett ord. Men ett gjorde de till vilkor: han skulle ej få ta Kari med sig.

Som vanligt läste Abraham upp detta bref för sin hustru, och aldrig hade han haft en gladare stund än när han satt der med glasögonen uppskjutna i pannan och sneglade under lugg för att se efter hvad det gjorde för verkan på Kari. Men hon vände honom ryggen hela tiden, medan han läste, svarade icke ett ord, då han frågade hvad hon tyckte om förslaget, och strax derpå gick hon ut. Oaktadt alla för-

sök han sedan gjorde, lyckades det honom aldrig att locka ur Kari hvad hon tänkte.

Själf var han villrådig. Först hade han riktigt fråssat i föreställningen om det angenäma lif, som väntade honom — han drömde natt och dag om den varma, trefliga portkammare, der han skulle sitta och betrakta det rörliga lifvet på New-Yorks gator — det var annat, det, än att sitta här ensam midt i skogen

— han drömde om all den rara, fina maten, de nya herremanskläderna och den stora sjöskumspipan, som hans flickor skulle fa ge honom — men så kom det malört i glädjebägaren, då han tänkte på den långa och svära sjöresan, som han måste underkasta sig, innan han kunde komma till det förlofvade landet. Han hade hela sitt lif haft en panisk förskräckelse för sjön, han mindes ännu hvilka svåra stunder han utstått förr i verlden under sina ölandsresor, bara på den lilla Korta biten mellan Pataholm och Borgholm — tänk då hela Atlanten! Och denna förfärliga resa skulle han göra alldeles ensam, utan någon, som kunde ta vard 0111 honom, om han blef sjuk — och det blef han naturligtvis. Han var så ond på sina döttrar derför att de ej rest själfva och hämtat honom, att han ej kunde komma sig för att skrifva till dem på hela sommaren; ej heller visste han hvad han skulle skrifva

— ja var lika omöjligt som nej.

I början hade han utgjutit sina bekymmer och sin oro för Kari, men då hon svarade enstafvigt och bara satt och stirrade pä honom med sina skumma, nu mera halft glasartade ögon, blef han ond och förebrådde" henne, att hon aldrig frågade efter hans fördel - om han lefde eller dog, det gjorde henne visst alldeles det samma, hon hade alltid tänkt bara på sig själf. Och sä gick han och lade sig och drog suckar sä tunga, som om all verldens elände hvilat på hans bröst.

Fram pä senhösten kom ytterligare ett bref frän döttrarne innehållande en stor summa penningar, afsedd för resan och de nödvändiga uppköpen af kläder. Summan var så rikligt tilltagen, att den kunnat räcka till mycket mer. Abraham tröttnade aldrig på att breda ut de stora sedlarne framför sig på bordet; KariI

ville icke se åt dem, utan gick sin väg som vanligt. Nu var det emellertid beslutadt att Abraham skulle resa; »flickorna» hade tagit för afgjordt att han gått in på förslaget, fast intet bref kommit dem till handa — det hade kanske slarfvats bort på vägen — och nu väntade de honom med otålighet; det var redan sent på hösten och ju

längre han dröjde, desto svårare skulle resan bli. Abraham gick till staden och köpte sig en omgång nya fina kläder, en svart sidenhalsduk att linda flera varf omkring halsen och en skinande blank felbhatt; så utstyrd gick han under tre veckors tid omkring i socknen och sade farväl till alla gamla bekanta; visserligen ökades hans inre oro för hvarje gång han hörde deras förvåning öfver att han, en sjuttio års man, vågade ge sig ut på en så lång och farlig resa, alldeles ensam och midt i november till, men beslutet var nu en gång fattadt och en återgång omöjlig. På flera håll fick han förebråelser för att han kunde resa ifrån sin gamla hustru, som hade försörjt honom i så många herrans år och nu var så utsläpad och orkeslös, att hon måste på fattigstugan, om hon inte skulle svälta ihjäl; en och annan rådde honom också att ta henne med sig för att ha nytta och sällskap af henne under resan; pengarne räckte ju till, och om inte döttrarne ville ha henne i sitt hus, så blef clet väl alltid någon utväg för henne der borta; lika gerna kunde hon dö på fattighus i Amerika som i Sverige. Men Abraham tycktes ej vilja höra på det örat; han bara småskrattade litet öfverlägset och var i allmänhet vida mera stram i sitt sätt än han brukade; det var som om hans gamla vurm för att spela fin herre hade vaknat upp igen, så snart han fått de nya kläderna och den blanka hatten på sig. Han klef alltid fram och satte sig i soffan, talade högt och tvärsäkert, skakade föraktligt på hufvudet, när man bjöd honom bränvin, och svängde med käppen,- när han gick, fast han mycket bättre hade behöft stödja sig på den, gammal och stelbent som han var.

Nu hade han tagit adjö af alla, men ändå hördes ingen resa af. Höstregnet hade börjat på fullt allvar, om dagarne blåste det sä att det tjöt i knutarne pa

det gamla Skogstorpet, och från körsbärsträden och oxeln yrde hela svärmar af gula blad och fastnade mot rutorna. Säcken och kistan stodo färdiga för länge sedan och Kari började se undersam ut för hvarje dag som gick. Abraham stod litet emellan ute på stenhällen framför stugdörren och såg pä vädret; emellanåt suckade han. Men en qväll var det som om han pinades af någon tanke, som ville fram; han vred sig af och an i stolen, knackade med sina darrande gamla händer i bordet, ref sig i hufvudet och kastade förstulna blickar på Kari, som satt och spann vid spiseln. Slutligen kunde han ej stå ut längre, han vände sig helt tvärt i stolen och sade:

»Kom med te Amerika, Kari!»

Gumman släpte tråden och fälde bägge händerna i knät.

»Menar du allvarsamt?» frågade hon efter en stund.

Ja, visst menade han allvarsamt. Det vore ju syndigt, om han lemnade sin gamla hustru hemma och lät henne komma på socknen - och så — sä var han så rädd för att fara ensam, tänkte han, men det teg han lyckligtvis med.

Kari hade rest sig upp och skjutit spinnrocken ifrån sig, så att den så när hade fallit öfver ända; hon stödde sig mot spiselkransen och storgrät med förklädet för ögonen. Det ryckte i hennes gamla led-brutna kropp som af spasmer; men slutligen torkade hon sig i ögonen med handens afvigsida, snöt sig och gick fram till Abraham, som suttit tyst och sett på.

Gud välsigne dej, Abraham!?

Det var allt hvad hon hade att säga; derefter linkade hon öfver golfvet och gick ut. Abraham hörde, att hon styrde sina steg till fejset.

Det var alldeles mörkt derinne, och Blåsan hade redan gått och lagt sig. Kari kröp upp i båset till henne och satte sig på halmen. Hon hörde kons jämna, flåsande andetag och kände värmen från hennes kropp. Skulle de skiljas nu? Var det kanske sista gången hon hade dragit ur mjölksqvätten och lagat i ordning till natten åt henne? Kari kliade Blåsan i hennes ruggiga nacke och fick ett svagt ramande till svar. Sä satt

hon en lång stund och stirrade framför sig i mörkret, sakta vaggande med hufvudet; då kände hon huru en varm, våt tunga slickade de salta tårarne från hennes hand, som hon stödde mot golfvet. —

Abraham hade ej rört sig ur fläcken, han satt och såg in i den slocknande brasan och tänkte på huru rart han

skulle få det i framtiden; då öppnades dörren och Kari kom in igen. Hon gick fram till honom, lade sin hand på hans axel — det hade ej händt på trettio år — och sade så vänligt hon någonsin kunde: »Tack ska du ha, Abraham, för att du ville ha mej me' dej te Amerika, men du får allt fara ensammen — ja' har inte hjärta te resa från kon.»

Tvä dagar derefter for Abraham. Vädret var nu vackert igen, och då ville han passa på. Kari hade följt med honom till stationen för att hjälpa honom bära sakerna. Der var mycket folk, ty en beryktad läsareprest skulle predika i grannsocknen, och sådana tillfällen brukade Vallaborna aldrig försumma. Abraham fick således ta afsked af sina vänner och bekanta än en gång. Han hade en hcl hop bondgubbar omkring sig, så att Kari fick knapt se skymten af honom. Och nu kom tåget; clet skulle bara stå i tre minuter, så att det var bäst att skynda sig. Abraham kom lyckligt och väl upp i en tredje klassens vagn, och dörren låstes efter honom. Nu, dä det var nästan tomt på perrongen, fick han se Kari, som stod vid stationshusets vägg och såg på honom, och nu kom han i håg att han hade glömt säga adjö till henne. Gud vet hur clet kom sig, men han kände sig nästan som litet rörd, då han säg henne stå der så gammal och skrynklig och med sådana dåliga, tunna kläder till skydd mot den kalla höstluften; han lutade sig ut genom fönstret, viftade med handen och ropade sä att det hördes in i alla vagnarne:

»Adjö me' dej, Käril Glömmer inte du mej, så inte glömmer ja' dej!»

I det samma gick tåget.FU1.A KART.

1^3

Nu hade det i en hast blifvit vinter. Den första snön kom icke så der flingvis och liksom på försök, utan i hela massor på en gång, och alla skogsvägar blefvo med ens alldeles omöjliga att komma fram på. Kanske var det derför som Kari ej hade hörts af vid herrgården på en bel vecka; hon skulle ju annars ha kommit och spritat fjäder, var det sagdt. Då Lump-Anna en morgon trakterades med kaffe inne i köket och talade om att hon skulle gå genom skogen hem till sitt, bad köksan henne med det samma titta in på Skogstorpet, eftersom hon ändå skulle der förbi, och höra hur det stod till med Kari.

Lump-Anna tog sitt knyte på ryggen och gick. Då hon kom fram till Skogstorpet, såg hon att det ej var några spår i snön, fönsterrutorna voro alldeles igenisade, ingen rök steg upp från skorstenen och i fejset råmade kon jämmerligen. Lump-Anna fick med svårighet upp fähusdörren för den myckna snöns skull, och när hon kom in, stod Bläsan der och hade hvarken vått eller torrt. Den beskedliga gumman lade för henne en knippa halm, hackade med sin broddade käpp hål på den tillfrusna vattensån, som stod i ett hörn, och gaf henne dricka; derpå gick hon in i stugan för att se hur det stod till med Kari.

Mon låg klädd på sängen med händerna hop-knäpta och var så matt, att hon knapt orkade hälsa. Det var isande kallt i rummet; på golfvet framför spiseln låg en trafve med bränsle, som Kari tydligen ej haft krafter till att tända på.

Hennes första fråga gälde kon, och hon tycktes bli litet kryare, då hon fick höra, att det ej gick någon nöd på henne. Det var i går middag det onda kom så svårt, att hon hade måst lägga sig, och sedan hade hon ej kunnat röra sig ur fläcken. Hela veckan ända sedan Abraham for hade hon varit skräpig; hon hade inte ätit en bit, bara druckit en mjölktår då och då, och inte haft lust för att ta sig till någonting. Men det gjorde det samma, det var ju i alla fall slut med henne, och nog ville hon hällre dö än komma pä fattighuset. Öfver vintern skulle hon nog ändå haI I 8 SANNSAGOR OCH FANTASIER.

stått ut, trodde hon, om inte Abraham hade rest, men se det knäckte henne.

Lump-Anna stannade vid Skogstorpet hela dagen; hon hade ej hjärta att lemna den stackars döende gumman ensam. Hon hade snart eldat stugan varm och fått Kari- ordentligt till sängs; men inte var det mycket att hoppas på, det såg hon nog. Den sjuka orkade ej tala; endast en gång undrade hon om det hade varit svårt väder ute på sjön under veckan, men orden voro så svaga att de knappast hördes. När Lump-Anna i skymningen hade varit ute och sett om kon och kom in i stugan igen, var Kari död. —

Smulorna, som voro efter henne, räckte nätt och jämt till begrafningskostnaderna. Skogstorpet skulle nu rifvas, det tjänade ej längre till någonting att det stod der och skräpade.

Kon köpte en af torparne under Askerum; men som hon var mycket gammal och nästan hade slutat mjölka, blef hön nedslagtad till julen och öfverlefde således ej länge sin egarinna.

1881.